

ÚVOD PRO UČITELE NEDĚLNÍCH ŠKOL A NÁBOŽENSTVÍ PRO ROK 2003/4

Pro následující dva roky připravujeme cyklus ze Starého zákona, do kterého budou zařazeny i t.zv. sváteční úlohy. V roce 2003/4 budeme probírat první část, od začátku První knihy Mojžíšovy až po knihu Rut.

Při vyprávění půjde o to ukázat dětem, že probírané příběhy nejsou vzdálenou historií, ale že nás všechny, děti i dospělé, stejně živě oslovují i dnes. K tomu cíli směřují i pomůcky, které dostáváte do ruky:

Předně je to tato čtyřdílná publikace s názvem „Pozvání na cestu“, Katechetická příloha 2003/04, která obsahuje jednak to, na co jste v minulých letech byli zvyklí v Katechetické příloze, jednak vlastní vyprávění se zaměřením na střední, či spíše starší školní věk. Jednotlivé díly budou vycházet postupně v průběhu školního roku.

Kromě toho vydáváme pro každou úlohu pracovní list, kde je hlavní zvěst příběhu vyjádřena výtvarnou formou. Nejde jen o zpestření práce s dětmi nebo o způsob, jak děti zaujmout; tyto výtvarné pomůcky chtějí zvýraznit některou z hlavních myšlenek probíraného oddílu a tak napomoci aktualizaci textu. S těmito pracovními listy se nejlépe pracuje, mají-li je k dispozici všechny děti. Ke každému pracovnímu listu je připojena i malá kartička zachycující něco z dotyčného biblického děje. Tato složka obsahuje pracovní listy na celý školní rok a jmenuje se také „Pozvání na cestu“.

„Pozvání na cestu“ – Katechetická příloha má následující části:

ZÁHLAVÍ

Kromě názvu a biblického rozsahu úlohy zde uvádíme i **liturgické čtení, doporučené písně a verše z žalmů**. V liturgickém čtení jde o část, zpravidla začátek probíraného oddílu, který se v některých nedělních školách čte společně v první části shromáždění. Verše z žalmu se používají jako vstupní slovo. T.zv. zorné verše (zlaté texty) jsme ani letos nevybírali. K datu je připojeno i příslušné označení neděle podle církevního roku.

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

Exegetické poznámky vedou ke správnému pochopení vykládaného biblického textu; obsahují výklad **klíčových pojmů, dobové a textové souvislosti**.

Úskalí textu upozorňuje na nejčastější omyly, k nimž nejednou dochází právě při vyprávění dětem, a na to, čeho je dobré se vyvarovat, aby nedošlo k nepochopení nebo zploštění textu.

Metodické pokyny k pracovním listům – Pracovní listy (záměrně neříkáme „obrázky“) mají napomoci ke zvýraznění, osvětlení i zpřítomnění hlavní zvěsti probíraného oddílu. Autor není jen výtvarník, je v prvé

STVOŘENÍ SVĚTA A ČLOVĚKA 7.9.2003
Gn 1,1-31; 2,1-3 12. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm: 90,1-2 — *Panovníku, u tebe jsme měli domov v každém pokolení! Než se hory zrodily, než vznikl svět a země, od věků na věky jsi ty, Bože.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 1,1-8

PÍSNĚ

Krásná je modrá obloha (BTS 14, EZ 178); Pane Bože náš (BTS 15); Proč svítí sluníčko (BTS 12); Vše dobré, co máme (BTS 19); Zpěv o slunci (S 209); Vše má, Bože, chválit tebe (EZ 180); Pane, slyš náš hlas (S 248); Za to, že v stromech (S 484)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

První kapitoly na počátku Bible nechtějí a nemohou být zprávou o vzniku světa a vzniku lidského pokolení ve smyslu historickém nebo přírodovědeckém. Jsou výslovným uznáním Boha jako Stvořitele světa a Pána jeho dějin.

- **na počátku** - nemáme před sebou zápis nějakého pohotového reportéra, který u toho „na počátku“ byl, pro nás to zapsal, a my teď máme možnost to číst. Máme před sebou slavnostní vyznání, které psal - nám neznámý - člověk v úžasu nad Boží svrchovaností a slávou a v pokoře „před tváří Boží“, naplněn bázní, úctou a radostí, že Bůh působí a je to dobré. Toto vyznání (Gn 1) vzniklo v babylónském zajetí. Izrael ztratil pevné orientující body: chrám, zaslíbenou zemi, které představovaly Boží blízkost a vedení, platnost zaslíbení.

- Bůh přemohl **chaos** (nepříhodné podmínky k životu) na počátku a přemáhá jej i nyní v Babylonii. Bůh působí i tam, kde se nám vše zhroutilo. To potvrzuje i refrén: „A viděl Bůh, že je to dobré“. Nejedná se jen o počátek, ale i o den sedmý, o den odpočínutí, který trvá. Bůh neodešel, neodpočívá, je u díla.

- **stvořil nebe a zemi** - tohoto slovesa užívá hebrejščina jen v souvislosti s Boží tvůrčí činností. Bůh nepotřeboval žádnou předchozí mytologickou bytost nebo pralátku, z níž by svět utvářel.

- **světlo** - podle tehdejších „fyzikálních“ představ běžné denní světlo nebylo spojováno se zářením Slunce. Světlo je oblastí, v níž přebývá Bůh. Je to znamení Boží lásky, moci a všeho, co Bůh činí, proto je uváděno na prvním místě.

- Bůh **tvorí** slovem a každé slovo v hebrejském pojetí znamená také čin, proto ani vesmír není nesmyslný ani přeplněný božstvy či mocnými a tajemnými ufony. Podobně příroda není božstvem ani zásobárnou energie, kterou by člověk měl bezbřehým způsobem využívat nebo ničit. Tvorba slovem je něčím nezvyklým. Běžně však slovem vytváříme mezilidské vztahy. Bůh netvoří magickou hůlkou, nekoná kouzla. Slovo jako tvůrčí nástroj naznačuje, že Hospodin vytváří realitu, a skrze slovo k ní bude mít vztah i nadále. Bůh je tvůrce a není součástí stvoření, nesetkáváme se s ním v každém atomu skutečnosti, nerozpustil se jako sůl ve vodě, že bychom se s ním mohli setkat v přírodě, přírodních zákonitostech

řadě teolog. Pracovní listy se mohou použít různě. Někde se jimi hned na začátku úloha „odstartuje“, jindy na ně dojde v průběhu vyprávění, jindy přijdou na řadu až v závěru. Autor sám u každé úlohy doporučí, jak nejlépe s těmito pomůckami zacházet, aby jejich využití nebylo samoučelné, ale funkční. Někdy také můžete zkusit podle těchto pracovních listů a přiložených pokynů utvářet i průběh celé hodiny.

Tyto pracovní listy nejsou jen pro děti výtvarně orientované, ale mohou dobře sloužit všem. Na společné práci se mohou podílet i děti různého věku. Je však potřeba dobře se připravit. Pokud se děti po skončení nedělní školy vracejí do shromáždění k dospělým, mohou to, co vytvořily, ukázat i tam.

Pomůcky – Kromě pracovních listů vás upozorníme i na další možnosti, na co lze v dotyčné úloze navázat nebo co také můžete použít (odkaz na literaturu, hry, další pomůcky ap.).

Osnova vyprávění je určena pro mladší školní věk. Zpravidla jsou k ní připojeny i další pokyny, nápady a náměty, jak probírat úlohu s menšími dětmi. Osnovu pro starší školní věk neuvádíme, tu obsahuje vyprávění jako názvy jednotlivých kapitol.

Motivační uvedení do příběhu chce být mostem mezi dávným biblickým dějem a současností. Není povinné, ale může dobře naznačit, jak se biblické poselství týká našeho každodenního života. Je však potřeba dát pozor, aby kvůli obsáhlé motivaci nebyl biblický příběh odsunut do pozadí.

VYPRÁVĚNÍ

Vyprávění je zaměřeno na starší školní věk. Nemá být monologem, spíše jde o společné probírání dané biblické látky, často formou rozhovoru. Proto bylo do probíraného děje vloženo poměrně hodně otázek. Někde je jich skutečně hodně, takže si sami vyberete, co budete v dané situaci považovat za prospěšné. V některých úlohách jsou tyto podněty uvedeny v závorce. Některá vyprávění zase obsahují pouze děj, takže aktualizaci, k níž můžete využít podnětů z následujícího odstavce, tam vložíte sami. Nepovažovali jsme za správné úlohy po formální stránce sjednocovat. Raději jsme ponechali značnou volnost, aby vynikla osobitost každého vyprávění.

MODLITBA

Za každým vyprávěním je návrh závěrečné modlitby.

NÁMĚTY K ROZHOVORU A DALŠÍ PODNĚTY

Uvedené návrhy naznačují, jaké jsou možnosti spolupráce s dětmi. Současně upozorňují na další možnosti, jak lze příběh aktualizovat. Dnešní člověk stojí v podobných situacích a před podobnými rozhodnutími jako osobnosti z Bible. K navození takového rozhovoru můžete použít

některého z těchto námětů. Přirozeně se můžete zaměřit i na jiná témata a využít toho, co je ve vašem prostředí aktuální.

I když to, co vám zde předkládáme, je důkladně promyšleno a odpovědně zpracováno, nejste tím přirozeně zcela vázáni. Naopak je přínosné, když v každém sboru tento návrh dotvoříte podle místních podmínek.

Při přípravě na to, jak budete s dětmi pracovat, se neomezujte jen na navržené vyprávění, ale pozorně čtěte i všechny ostatní části této úlohy. Už proto, že se v jejich jednotlivých částech nejednou setkáte s různými důrazy i doporučeními a tím může být obohacen váš vhled do textu i způsob probírání příběhu po metodické stránce.

Autory vyprávění jsou převážně kazatelé ČCE, ale i laici, kteří pracují s dětmi. Katechetické a metodické pokyny a podněty pocházejí od ThDr. Pavla Keřkovského a Mgr. Tomáše Trusiny. Autorem pracovních listů včetně pokynů, jak s nimi pracovat, i výtvarné stránky „Pozvání na cestu“ je Mgr. Zdeněk Šorm. Závěrečnou redakcí jednotlivých úloh byli pověřeni Mgr. Radka Včelná a Mgr. Jan Trusina. Technickou stránku i vydávání těchto pomůcek má na starosti s. Marie Stolařová.

S přáním, aby se Vám s našimi pomůckami dobře pracovalo a aby se pozvání na cestu dostalo k mnohým i ve Vašem okolí

Váš

Poradní odbor pro děti při SR ČCE

Zkratky

BTS –	Buď tobě sláva
EZ –	Evangelický zpěvník
S –	Svitá
EZD –	Evangelický zpěvník – Dodatek

Literatura

Biblická dějprava, Miloslav Hájek, Kalich 1990

Biblické příběhy pro předškolní děti – SZ,

Eva a Zdar Šormovi, Eman 1994

Cesta Božího lidu SZ, Kalich 1991

Tím vše začíná, Tinie de Vries, Netherlands 1989

Podle Bible nejmenším, Otakar Funda, SR 1992

Povídá se, Nico ter Linden, EMAN 1999

Katechetická příloha, dřívější ročníky, vyd. SR od r. 1991

nebo přírodních jevech. Hospodin tvoří suverénně slovem. Slovo se stává privilegovaným komunikačním prostředkem mezi Bohem a stvořením. Člověk setrvává v dialogu prostřednictvím slova. Lidským úkolem je setrvat v tomto nasměrování slovem – má pojmenovat vše kolem sebe. Bible nezná termín příroda, proto stále hovoří o "nebi a zemi". I nebe a země mohou svým způsobem odpovídat. Neodpovídají artikulovanou řečí, ale také nejsou mechanickou nebo atomizovanou hmotou (Ž 19; Ž 98). Rozhodně se však „příroda“ nemá uctívat, je to stvoření.

Stvoření slovem ovšem zároveň znamená, že Hospodin na tvoření nevykládá žádnou námahu (na rozdíl od pohanských mýtů, plných vyprávění o tom, jakou námahu musela božstva k vytvoření čehokoli vynaložit).

– i řekl Bůh: **Vydej země rozmanité druhy živočichů...** nejedná se o první náznak vývojové teorie. Těmto teoriím byl Izrael velmi vzdálen. Dnešní vývojové teorie mají mnoho mezer, ale měli bychom přitakat, že země vydala ze sebe různé živočichy a neměla na to pouhých 24 hodin šestého dne. Biblickému svědectví nejde o vývoj, ale o rozdílnost poslání zvířat a člověka. Proto člověka „nevydává ze sebe země“, ale tvoří ho Bůh k obrazu svému. Tak je vyjádřena jinakost člověka. Jediný člověk je schopen bohoslužby – miluje Boha i bližního.

– **slunce, měsíc a hvězdy** jsou jen pouhé **svítilny**, nejsou to božstva, která by se měla uctívat. Bez tohoto střízlivého pohledu na přírodu bychom dodnes uctívali přírodní živly a tělesa jako božstva. Nevznikly by předpoklady pro vznik vědy. Podobně střízlivě bychom se měli dívat na naši Zemi – není to Gaia, jak tvrdí někteří ekologové New Age aj.

– **k obrazu Božimu** – spíše než o nějakou podstatu se jedná o darování důstojnosti člověku (Kristus je obrazem této zvláštní důstojnosti – Ko 1,15). Zvířata nejsou charakterizována jako hloupá nebo neinteligentní, ale jen

člověku je dána tato uvědomělá důstojnost, která dovoluje milovat Boha i bližního. Proto má člověk nad zvířaty primát.

– **sedmý den** je dnem Božího odpocínutí. Není dnem nicnedělání nebo nepřítomnosti Boží. Je dnem intenzivního soustředění na člověka, proto je sedmý den posvěcený, oddělený. Ani pro člověka není nicnedělání – soustřeďuje nás na div Kristova vzkříšení – na obnovu porušeného života.

2. ÚSKALÍ PŘÍBĚHU:

Vyznání Gn 1 není zapotřebí dokládat archeologickými a vědeckými důkazy. Není ani nijak vyvráceno kosterními nálezy předchůdců člověka, ani samo svou autoritou nepodkopává poctivou snahu antropologů nějak skutečné předchůdce najít. Rozhodující je vlastní zacílení tohoto vyznání – stvoření je dobré, má krásné určení – to je refrén celého slavnostního vyznání Gn 1.

– nebojte se dětem ukázat rozdílnou polohu biblické výpovědi a vědecké interpretace. Tento rozdíl můžete ilustrovat např. takto: v zeměpise se děti naučí, jaké je hlavní město naší země, nejvyšší hora ap., ale nenaučí se vztahu k vlasti. Tento vztah otevře daleko spíše krásná báseň nebo hymna. I když bychom při detailním rozboru hymny mohli ukázat, v čem její slova nemají „pravdu“, přece se jinde nenaučíme rozumět tomu, že tato země je „domov můj“.

– zvěst o dobrém světě bychom neměli rychle přebít pádnými argumenty, že svět je zlý. Nezneužívejme zde novozačinnou „janovskou“ terminologii. Ta neprotiřečí zvěsti Gn 1, nepopisuje totiž svět, ale odpor těch, kteří nepřijímají Krista. Nebourejte – skoro až fundamentální – víru dětí, že ve světě se dá žít.

– neposmívejte se vývojovým teoriím. Některé sekty z kritiky vývojových teorií dělají základní prubiřský kámen „víry“. Tímto důrazem se však nepřiblížíme biblickému svědectví, ale zaplétáme se do argumentace vývojových teorií

a jedinečnost biblického svědectví nám unikne. Vývojové teorie mohou mít svá slabá místa, ale nemusí zásadně popírat Boží stvořitelství dílo a základní zvěst o „dobrém“ Božím stvoření. Podobně ani teorie velkého třesku a jiné astronomické teorie nepopírají Boží záměr s tímto světem.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Vystříhejte z časopisů fotografie zvířat a květin. Nalepte je do zeměkoule na pracovním listu. Nakreslete sebe, vystříhnete a nalepte přes ně doprostřed. Můžete také vybarvit slunce, měsíc, hvězdy a oblohu. Pokud nebudete mít k dispozici časopisy, můžete zvířata kreslit rovnou na list.

Rozhovorem o zvířatech, květinách, stromech, plodech atd. můžete vyprávění začít (Jaké mají doma? Jaké mají rády? Jaké znají?). Pak děti vyzvěte, aby je našly v časopisech a zeměkouli dotvořily. Poté se ptejte, zda bychom bez toho všeho mohli žít a zda to sami můžeme vymyslet, sestrojít, vyrobit. V tomto kontextu lze přiblížit smysl biblických „zpráv“ o stvoření a vyústit do písničky, která obepíná zeměkouli.

Podle pracovního listu lze pracovat i kolektivně. Jeho obdobu zvětšíte na balicí papír, nebo kruh vymezíte

VYPRÁVĚNÍ

I. ODKUD SE TO VZALO?

Napadlo vás někdy, odkud se vzalo všechno kolem – zvířata, ptáci, tráva, stromy, Slunce, Měsíc, hvězdy a lidi? Už jste slyšeli o Velkém třesku – jak to na začátku ve vesmíru bouchlo a na všechny strany se rozletěly hvězdy, planety a galaxie? Prý to trvalo miliardy let, než se na světě objevil první člověk. Viděli jste v přírodopisném kabinetě zkamenělé otisky pravěkých kapradin, přesliček a trilobitů? Z obrovských starých stromů, které zapadly do bahna, vzniklo uhlí. Jak dlouho to trvá, než se dřevo změní v kámen? Ani si to neumíme představit a žádný člověk si to nepamatuje ani u toho nebyl. Ale láká nás alespoň si to představit: jak to vypadalo, když svět byl mladý? Když ještě nebyli lidé a po zemi běhali dinosauři? Kdybychom tak mohli cestovat strojem času nazpátek a podívat se, jak vznikl svět!

šňůrkou na napnutou látku. Děti pak zeměkouli plní společně vystříhanými zvířaty, květinami a vlastními podobiznami.

4. POMŮCKY:

Mapa světa, glóbus, mapa hvězdné oblohy; kniha o vesmíru, rostlinách, zvířatech...; obrázek známého věřícího vědce; obrázek zpívajících dětí ze zpěvníku Buď Tobě sláva – děti zpívající chvalozpěv; letáček, vybízející k ekologickému chování – např. třídění domovního odpadu; kniha o Bibli-SZ, Albatros 1992, s. 120.

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

I. Motivace

II. Pán Bůh rozkázal a vznikla naše Země, hvězdy, Měsíc i Slunce

III. Pán Bůh rozkázal a vznikly rostliny, ptáci i zvířata a ryby a hmyz

IV. Pán Bůh stvořil lidi (i černé i žluté barvy pleti), aby v tomto dobrém světě žili

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Měli jste už někdy radost, že se vám něco podařilo dobře udělat? Zkoušeli jste něco vymodelovat z plastelíny, ze sádry? Je možné vytvořit něco slovem, rozkazem?

Ve škole se učíte, jak to asi bylo: nejdřív atomy, potom meziplanetární mlhovina a z ní se vysráželo Slunce a planety. Ale proč to všechno? Má svět nějaký smysl, účel, je tu svět kvůli něčemu?

II. NEJSME TU NÁHODOU

Jak vznikl život? Mnozí říkají, že to vlastně byla náhoda. Do praoceánu uhodil blesk, došlo k chemické reakci a vznikly první molekuly živé hmoty, která se začala rozmnožovat, byla stále složitější, až se z ní vyvinuly ryby, pak plazi, savci a nakonec člověk. Ovšem nikdo z nás u toho nebyl, tak se to mohlo stát třeba i jinak. Ale začalo to prý náhodou.

Bible není učebnicí přírodopisu ani astronomie ani dějepisu. Ale přesto se tam o počátku světa píše. Že svět nevnikl náhodou, ale stvořil ho Bůh jako místo, kde člověk může velmi dobře žít. Bible nepopisuje, jak to probíhalo. A už vůbec nechce tvrdit, že to bylo úplně jinak, než jak se to učíte ve škole – vždyť přece spousta špičkových vědců jsou křesťané, kteří věří jako vy. Bible nám sděluje, že hvězdy, Slunce, Měsíc, země, rostliny, ryby, zvířata i člověk mají úlohu v Božím plánu. A že všechno bylo učiněno dobře a správně. Že se prostě svět „povedl“. Jinak by Bůh neřekl každý den, že to, co stvořil, je dobré. Zažili jste někdy podobný pocit? Když jste třeba něco pěkného vyrobili a pak jste si řekli: „To se mi povedlo!“ Pán Bůh si to řekl pokaždé, když stvořil něco nového.

III. BŮH STVOŘIL SVĚT JAKO NÁŠ DOMOV, NEMUSÍME SE BÁT
Stýskalo se vám někdy po domově? Zkusili jste si zazpívat „Kde domov můj?“, naši hymnu? Ta píseň vás nepřenesla domů, ale potěšila vás, připomněla vám, že někde v dálce je váš bezpečný domov. Příběh o stvoření světa je také píseň, děkovaná a oslavná píseň o veliké Boží moci. Zpíval si ji Boží lid v Babylóně, v cizím zajetí. Zpíval si ji, aby si připomněl, že Bůh má v rukou celý svět už od začátku. Proto má v moci i náš život teď a nemusíme se bát. Vždyť mu stačilo pouhé slovo, jenom řekl „Staň se!“ a stalo se to.

Bát se ... Byli jste někdy třeba ve stanu nebo v chatě na táboře potmě? Jaká je to úleva, když někdo rozsvítí baterku a vy kolem sebe najednou vidíte. Tak si lidé představovali stvoření. Bůh stvořil nebe a zemi a hned pak i světlo. Tma a stín najednou byly pryč. Proto se ani vy, zajatci v Babylóně nebojte! Pán Bůh už svým prvním stvořitelským činem zaplašil tmu a strach! Máme dobrého a mocného Boha. Už od začátku.

IV. ZEMĚ I HVĚZDY JSOU OD BOHA

Jak se asi tvářili Babylóňané, když si zajatí Židé zpívali píseň o stvoření světa? Babylóňané slýchávali, že Slunce a hvězdy jsou bohové, a tihle zajatci říkají, že to žádní bohové nejsou a že se jim nemáme klanět, protože je stvořil Bůh, kterému jedinému se máme klanět. Jsou to jenom nebeská světla, která nám mají svítit – Slunce ve dne a Měsíc a hvězdy v noci. Můžeme podle nich na nejvyšší měřit čas, ale klanět se jim? To určitě ne! Že se už nikdo Slunci a hvězdám neklaní? Dnes přibývá lidí, kteří si také jako Babylóňané myslí, že hvězdy a planety mají moc měnit lidský život – počítají horoskopy a řídí se podle nich. Všem takovým bychom mohli říct: „Nebudte pošetilí, hvězdy přece stvořil Pán Bůh – raději poslouchejte jeho!“

V. I ROSTLINY A ZVÍŘATA STVOŘIL BŮH

Dávni lidé se však klaněli nejenom Slunci a Měsíci, ale i stromům a zvířatům. Měli v chrámech posvátné kočky a krokodýly, před stromy dávali bochničky chleba. Židé by jim řekli: „Ale kdepak! I všechno živé stvořil Bůh. Jenom dal rozkaz: ‘Zazelenej se, země! Vody, hemžete se rybami a ve vzduchu ať létají ptáci! Ať i po zemi běhají, chodí a plazí se zvířata, hadi a všelijací živočichové.’ Stačilo jen stvořitelské Boží slovo!“ Každé zvíře i rostlina mají také nějaký úkol. Kdo se zahledí do přírody, musí obdivovat krásu a důmyslnost Božího stvoření. Jak je dokonalé každé stéblo trávy, každý motýl, jak je překrásný jaguár ve skoku nebo vlaštovka v letu! Když to všechno stvořil Bůh a o všem řekl, že je to dobré, neměli bychom si i my stvoření vážít a zacházet s ním moudře? Asi není něco v pořádku, když každý den člověk vyhubí padesát druhů živočichů či rostlin. Nemáme právo zbytečně ničit to, o čem Bůh řekl, že je to dobré, co jsme sami neudělali.

VI. STVOŘENÍ ČLOVĚKA

Nakonec Bůh stvořil člověka. O něm řekl, že chce, aby byl jeho obrazem. Co to znamená? Že člověk je Pánu Bohu v něčem podobný, i když zdaleka není jako on. Člověk není Bůh, není tak dokonalý, nemá takovou moc, ale přesto má větší moc než zvířata a rostliny, může je ovládat, dává jim jména, pečuje o ně. Člověk jediný může být Božím přítelem. Nebo také nepřitelem. Co to znamená být Božím obrazem, to nám nejlépe ukázal Ježíš, jemu bychom se měli podobat. Mít stejně rádi Boha i bližní.

Podobáme se Bohu ještě v jedné věci, kterou zvířata ani rostliny

nemají. Ve slovu. Bůh stvořil slovem svět z ničeho. Můžeme i my udělat něco pouhým slovem? Tak jako Pán Bůh jistě ne. Ale i naše lidské slovo má přece moc. Třeba když dá velitel vojákovi rozkaz – on poslechne a udělá nějakou práci, třeba postaví most přes řeku. Nebo když někoho slovem potěšíte. Byl tu smutek, pláč a najednou je tu radost. Z ničeho, jen slovem. Slovo má velkou moc.

VII. BOŽÍ ODPOČINEK

Sedmého dne přestal Bůh tvořit. Všechno, co udělal, bylo velmi dobré. V Bibli se píše, že tento den určil jako den odpočinku i pro lidi. Musí Pán Bůh odpočívat? Jistěže se neunaví jako my. Ten příběh má přinést ponaučení nám: Je to příklad pro člověka, aby se po práci rozhlédl, připomněl si Boží dílo, poděkoval za všechno a načerpal novou sílu. Odpočíváme, abychom se obnovili k Božímu obrazu.

MODLITBA

Pane Bože, děkujeme ti za svět, který jsi stvořil. Děkujeme, že se povedl, že jsi jej stvořil dobře. Děkujeme, že ten svět smíme poznávat, objevovat jeho nádheru a jak v něm všechno podivuhodně funguje. Díky, že je to dobrý domov pro člověka. Děkujeme i za příklad, který jsi nám dal, abychom uměli odpočívat. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- K čemu byste přirovnali biblickou zprávu o stvoření – k učebnici zeměpisu a dějepisu, nebo spíše k hymně nebo krásné básni?
- Víte, že mnozí přírodovědci a astrofyzikové jsou věřící lidé?
- Má pravdu úsloví: „počátek dobrý, všechno dobré“?
- Není začátek Bible příliš optimistický? Je to z neznalosti, protože tehdy ještě lidi netrápily ekologické katastrofy?
- Zdá se vám, že se odehraje denně víc dobrých, nebo zlých událostí?
- Víte, že denně vymírá díky lidské činnosti padesát druhů živočichů? Má člověk právo takto zasahovat do Božího stvořitelského díla?
- Starověký člověk byl v područí přírodních božstev (Slunce, Měsíc, hvězdy). Jsou dnes lidé v područí nějakých tajemných, přírodních sil a nevysvětlitelných záhad, které je činí pověřivými a nesvobodnými?
- Jak mohu já pečovat o Boží stvoření?

PÁD ČLOVĚKA

Gn 2,15-17; 3,1-24

14.9.2003
13. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm: 90,3+12 — *Ty člověka v prach obracíš, pravíš: „Zpět, synové Adamovi!“ Nauč nás počítat naše dny, ať získáme moudrost srdce.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 3,1-7

PÍSNĚ

Krásná je modrá obloha (BTS 14, EZ 178); Pane Bože náš (BTS 15); Tvoje, Pane Kriste, dobrota (S 346); Před tvou tváří, Pane (S 276); Mou duši svírá (S 188); Víme, Pane, sám (S 371); Pádem svým Adam způsobil (EZ 247, 1.2.6).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– jednotlivá podobenství z Gn 1-11 nepopisují šťastný a dobrý začátek a skrytou či zjevnou tendenci k neustálému zhoršování světa i člověka. Spíše se pokoušejí – prostřednictvím vyznání – odpovědět na základní otázky, které se dotýkají světa, stvoření, člověka, společnosti, církve, konfliktů a mezilidských katastrof či selhání. Pokud je budeme chápat jen jako pradávne příběhy, unikne nám jejich aktuální dosah. Příběhy vyprávějí o našem údělu, možnostech i nebezpečích.

– **přeryv** mezi dobrým stvořením (Gn 1) a hříšným člověkem (Gn 3) není nevysvětlitelnou hádankou – proč dobré stvoření najednou produkuje zlo, ale má být zřejmé, že existuje přeryv mezi „makrokosmem a mikrokosmem“ – náš život není ovlivňován osudově hvězdami či přírodou, božskými či přírodními zákonitostmi. Tuto zvěst měli zaslechnout právě Izraelci v babylónském zajetí, kde makrokosmos rozhodoval o mikrokosmu člověka. Máme ji zaslechnout i my dnes, kdy opět ožívá představa, že „každý jedinec nosí v sobě řád kosmu“. Lidská odpovědnost je pak skoro nulová. Biblická zvěst ovšem odmítá názor, že skrze nás přichází samovolně do svě-

ta to, co je nad námi a čeho jsme součástí. Člověk nese plnou odpovědnost za svá rozhodnutí i jejich důsledky.

– **zahradu** mají někteří spojenou s představami převzatými z jiných náboženství. Zahrada pak získává charakter ráje, kde „pečení holubi litají do huby“. I v zahradě ovšem člověk pracuje – obdělává a střeží (2,15). Boží zahrada je místem, kde člověk má bezprostřední vztah k Bohu – nemá ho porušený vzpourou, která svévolně a bezohledně určuje, co je dobré a co zlé.

– **člověku je zapovězeno** jíst z jednoho stromu Boží zahrady. Tento zákaz nemá být chápán jako omezení, člověku přece bohatě stačí plody ostatních stromů. Zákaz chce zvláštním způsobem člověka v jeho každodennosti upomínat na Boha. Bůh jim zkouší lidskou poslušnost. Pokud člověk zachovává tuto hranici, respektuje Boha. Zákaz chce brát člověka vážně právě v jeho nejvyšších možnostech; důvěřuje mu, že svou poslušností způsobí Bohu radost. (C. Westermann: Tisíc let a jeden den, Kalich, Praha 1972). Boží zákaz neokrádá člověka o svobodu, není svévolným omezováním. Chrání člověka před svévolí, pýchou a chaosem – kolik lidí, tolik pojetí, co je dobré a co zlé; co se mi líbí, je dobré, zlé je to, co

se mi nelíbí a nevyhovuje mi. Vzniká chaos, který zamezuje rozpoznat, co je pravdivé, dobré a co zas soběstředné, zlé a lživé.

– **had** je životu nebezpečný plaz – ohrožuje člověka. Tak životu nebezpečné je zlo, které člověka zachvacuje a které člověk sám produkuje. Člověk není nevinná oběť zlých poměrů (zlých kamarádů, společenských podmínek a pod.). A zároveň nás příběh o hadovi, Adamovi a Evě upozorňuje, že realita hříchu předchází uvědomění si hříchu. Zlo pouze nepočínám, ale také v něm pokračuji – nořím se do něj. Zlo má také pospolitý rozměr. Nelze ho zredukovat jen na individuální odpovědnost nebo jen na sobeckost (ve smyslu charakterové vlastnosti člověka). Zlo skrze mne zasahuje druhé a „stydíme“ se před sebou navzájem i před Hospodinem (viz heslo nahota). Člověk se bojí Hospodina (3,10) – zde se však nejedná o „bázeň“ před Hospodinem, ale o odpor a odmítnutí.

– **Boží otázka** je kritikou člověka – odhaluje jeho pokřivenost a chatrnost. Vykrucování Adama i Evy názorně ukazuje, jak nedovedeme přiznat vinu. Shazujeme ji jeden na druhého a sami se zříkáme odpovědnosti za to, co jsme udělali. Příběh to naznačuje plastičtěji než hlubokomyslná úvaha či traktát.

– Eva neutrhla **jablko, ale ovoce ze stromu poznání dobrého a zlého**. Malíři „tento rajský pád člověka“ kreslí často právě pod jabloní. Zlo a jablko se řekne latinsky skoro stejně (malus a málus) – čtenáři latinského středověkého překladu spojili tyto dva významy, a tak došlo k ztotožnění „rajského stromu“ s jabloní. Plody stromu poznání dobrého a zlého samozřejmě v žádném pomologickém atlasu nenajdeme.

– **nahota** Adama a Evy. Příběh neredukuje poznání hříchu na sexuální či erotickou rovinu – tak jak to často dělala a dělá povrchní církevní tradice. Adam s Evou se stydí – asi tak, jako nahý pacient před operací na operačním stole pociťuje strach, vydanost, opuštěnost či stud. Hřích je chápán

celostně Hospodinem – jako vzpoura člověka proti Hospodinu, a stejně tak je chápán i stud za tento hřích. (Kladné hodnocení lidské sexuality, která pádem není dotčena, nacházíme v Gn 2,24-25).

– **kožené suknice** dostávají od Hospodina, jsou připomínkou odpuštění. Aby člověk mohl takový oděv nosit, muselo zemřít zvíře (oběť). Místo člověka za jeho viny zástupně zemřelo zvíře. Po této náboženské slavnosti odcházel člověk s vědomím: jsem očištěn, je mi odpuštěno.

– **buď proklet** – Bůh proklíná **hada** (v. 14) a **zemi** (v. 17), ne člověka. Bůh **muži** nenabízí nějaká kouzla, aby žil bezstarostně, bezpracně – je varován, ať do své práce nekládá přemrštěné naděje. Práce ho nespasí, protože země je prokleta – odtud spása nepřijde, jen trýzeň. Bude muset vydat nespočet sil – proto „v potu své tváře budeš jíst chléb“. **Ženě** připomíná zvláštní trýzeň – bude se obávat o úděl svých dětí. A nepodaří se jí uskutečnit skrze ně své vlastní neuskutečněné plány. Také se jí nesplní všechny naděje, které žena vkládá do svého muže. Trýzeň muže (v. 17) i ženy (v. 16) bude zrušena: je zaslíben ten, který rozdrtil hadovi hlavu, ale on zas ho smrtelně uštkne (3,15). Křesťanská tradice vidí naplnění tohoto výhledu v Kristově díle.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– **had** – nejde o zvíře nebo osobu, ale o **funkci**. Tuto funkci na sebe může vzít kdokoli, kdo je zrovna nejlstivější.

– **přeryv Gn 1-2 a Gn 3** je záměrný a nám srozumitelný, ale nedávejte do protikladu zvěst Gn 1 s dalšími příběhy. Nejedná se o historický popis sestupné cesty člověka od dobrého stvoření k totálnímu krachu (touha po bohorovnosti, vražda bratra, potopa, babylónská věž; tuto sestupnou tendenci najdeme v jiných náboženstvích: zlatý, stříbrný, železný věk aj.). Vyprávění spíše ukazují, co nás ohrožuje, ačkoli jsme stvoření k obrazu Božímu. Příběhy vyprávějí o nás. Svět a člověk

není osudově zkažený. Bohu se jeho dílo nevymklo z ruky. Nehistorizujeme předabrahamovské příběhy. „Předhistorické osoby“ nepokazily totálně tento svět. A my nejsme nevinné oběti, které trpí kvůli nějakému Adamovi a Evě. V pokušení (v určování, co je dobré a zlé) jsme až po uši, ale ne kvůli Adamovi. Stvoření k obrazu Božímu není hříchem totálně zrušena. Odmítnutím Boží vůle se dostává do závislosti na vůli jiných „božstev“, autorit, pověr – které jim manipulují. Lidská svoboda jde ruku v ruce s odpovědností a „odpovídáním“ na Boží zavolání.

– biblické svědectví nepoužívá **termínu „dědičný hřích“** (na rozdíl od některých konfesi či katechismů). Neměli bychom mluvit o příběhu jako o pradávce minulosti. Ukazuje na naši současnou ponořenost do hříchu. Mluví o našem údělu – ale Bůh neznehodnocuje lidský život – mluví o šancích a ohroženích a zaslubuje pomoc. Neměli bychom tedy mluvit na prvním místě o pádu prvního člověka, ale o našem pokušení a možnostech, které nám otvírá Bůh.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Pracovní list je asi lepší použít po výkladu k jeho domýšlení, když osvětlíte, že had není ďábel ani žádná bájná bytost, ale součást stvoření, kterému měl člověk v odpovědnosti svému poslání panovat. Jde o to, zda člověk s dobrými dary odpovědně zachází, nebo se jimi nechá vláčet.

Zpracování by měl předcházet rozhovor. V něm je také možné se ptát,

VYPRÁVĚNÍ

I. ČLOVĚK NECHCE POSLOUCHAT

Těšíte se až budete dospělí? Zakázali vám někdy něco rodiče? Co to bylo? Co budete dělat, až budete velcí a teď to nesmíte? Mohou rodiče dělat všechno, co se jim zlíbí, nebo jim také někdo něco zakazuje? Zlobili jste se někdy na rodiče a později jste poznali, že to s vámi mysleli dobře? Zeptejte se dospělých a starých, jak jsou spokojeni s tím, že už nejsou děti.

co dětem pracovní list připomíná: reklamní leták („Nevaž se, odvaž se!“), předvolební materiál, letáčky evangelizátorů...?

Pracovní list mohou děti dokreslit přímo na hodině nebo do příště doma. V druhém případě lze příští vyprávění uvést rozhovorem o obrázcích a poukázat na souvislost vyprávění.

4. POMŮCKY:

Hrajeme si v Boží zahradě; obrázků hada, Adama a Evy v ráji podle některých malířů; kniha o Bibli, Albatros, Praha 1992, s.1

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

- I. Adam a Eva žili v krásné Boží zahradě
- II. Eva i Adam jedí zakázané ovoce
- III. Adam s Evou mají strach a schovávají se
- IV. Bůh jim nedovoluje žít v zahradě, ale neopouští je

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Nechejte děti, ať uvádějí příklady toho, co se jim líbí, a pak toho, co se jim zdá být zlé.

Je špatné, když někomu důvěřujeme? Co je to slepá důvěřivost? Důvěřujeme v obchodě, že dáme-li u pokladny větší peníze než je útrata, že nám vrátí správně drobné, nebo si myslíme, že nás bude chtít osídit?

Podařilo se vám někdy přelstít vaše rodiče – čím? Těšilo vás to, nebo jste měli strach, aby na to nepřišli?

Také Adam a Eva si přáli, aby nemuseli Pána Boha poslouchat a mohli si dělat, co chtěli. Brzy poznali, že vlastně nevěděli, co si přáli.

II: JEDEN ČLOVĚK JEŠTĚ NENÍ CELÝ ČLOVĚK

Adam je první člověk, o kterém se v Bibli mluví. Pán Bůh stvořil Adama, Adam byl skvělý, velmi povedený. Bůh ho postavil do zahrady Eden a svěřil mu důležitý úkol: aby střežil a obdělával rajskou zahradu. Někoho by mohlo překvapit, že se v ráji pracovalo. Jaký je to ráj, když se tam musí pracovat? Ale proč by práce měla být špatná? Špatné je vyhýbání se práci, když se někomu práce štítí. Odpočinek je dobrý, vždyť i Pán Bůh odpočíval. Ale není možné odpočívat pořád. Práce, činnost, zvědavost, tvořivost, to patří k lidství. Bůh k Adamovi přivedl zvířata a Adam jim všem dal jméno. Nenašel však mezi nimi žádného tvora, s kterým by si rozuměl a s kterým by mohl žít ve skutečném společenství. Byl uprostřed mnoha živých tvorů, ale byl sám.

III. ČLOVĚK, TO JE MUŽ A ŽENA

Hospodin viděl, že Adam je sám. Řekl: „Není dobré, aby byl člověk sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou,“ a stvořil druhého člověka, Evu. Muž a žena, ti dva spolu dohromady tvoří celého člověka. Protože muž a žena jsou každý trochu jiný, sami si nestačí, něco jim chybí, ale k sobě dohromady se báječně hodí. Teprve teď bylo stvoření člověka dokončeno, když byli dva. Adamovi se Eva moc líbila, řekl o ní, že je to část jeho vlastního těla, „kost z jeho kostí“ – tak ji Pán Bůh stvořil. Od těch dob až podnes platí, že budou muži opouštět své otce a matky, aby se připojili ke svým ženám a byli s nimi jako jedno tělo. Muž a žena k sobě patří. Jsou si rovni. Nezáleží na tom, kdo byl stvořen první, jeden bez druhého budou vždycky trochu smutní. Jeden je druhému pomoci, jeden druhého potřebuje. Už proto, aby měli děti, ale nejen proto. Pán Bůh prostě nechce, aby byl člověk sám. Stvoření muže a ženy, to je velký Boží čin, přímo zázrak.

Oba byli nazí a nestyděli se. Proč také? Tělo je dobré a není potřeba se za ně stydět. Stydět se začali, až když přišel hřích a oni měli špatné svědomí. Kvůli hříchu se člověk začne stydět i za dobré tělo, protože hřích mění dobré věci ve věci zlé.

IV. ZÁKAZ JEDENÍ ZE STROMU POZNÁNÍ DOBRÉHO A ZLÉHO
Člověk je člověk a Bůh je Bůh. Mohou být přátelé, ale jeden je Stvořitel a druhý byl stvořen. Pán Bůh uzavřel s člověkem džen-

tlenskou dohodu: „Ta zahrada je pro tebe, starej se o ni, obdělávej ji. Z každého stromu můžeš jíst ovoce, jenom z jednoho stromu nesmiš. Ze stromu poznání dobrého a zlého. Jakmile bys pojedl, zemřeš.“ Co by se stalo, kdyby člověk znal dobré a zlé? Byl by jako Bůh, ale jenom v jedné věci. Poznal by, co je dobré a co je zlé, ale neuměl by s tím zacházet. Neuměl by dobré tvořit a zlé trestat, nemohl by soudit a odpouštět, dávat milost. Chtěl by se Bohu vyrovnat, ale vznikla by spíš Boží karikatura. – Všimněte si, že Bůh kolem stromu poznání dobrého a zlého nevztyčí plot; dává člověku svobodu, důvěruje mu. Lidská poslušnost působí Pánu Bohu radost!

V. HAD POKOUŠÍ EVU

Fungovalo to. Do chvíle, kdy se objevil Boží nepřítel – had. Byl to jiný had než hadi, které znáte. Obyčejný had může člověka uštknout a zabít. Tenhle had chce člověka rozhádat s Bohem. Jedovatá jsou jeho slova, protože lže. Našeptal Evě, že Bůh jim neřekl pravdu. Když pojedí ovoce ze stromu poznání dobrého a zlého, nezemřou, ale budou jako Bůh, budou znát dobré a zlé.

VI. EVA A ADAM JEDÍ ZAKÁZANÉ OVOCE

Eva hadovi naletěla. Zatoužila po vševědoucnosti. Zdálo se jí, že had to s ní myslí dobře, lépe než Bůh. Utrhla, jedla a dala i svému muži Adamovi.

VII. STUD A STRACH

V tu chvíli opravdu něco poznali — poznali, že jsou nazí. A současně si uvědomili i svou neposlušnost. Věděli, že se na ni brzo přijde. Věděli, že se před Bohem neschovají. Chtěli skrýt alespoň svou nahotu, cítili stud, hanbu za svůj čin. Spletli si fíkové listy jako šaty. Dobré stvoření už nebylo dobré, protože začalo zatloukání, skrývání, neupřímnost. A hned se objevil i strach. Lež narušila dobrý vztah k Bohu. Nejde poslouchat zároveň Pána Boha i hada.

VIII. VYKRUCOVÁNÍ

Stačilo, že jen v dálce zaslechli Boží hlas a běželi se schovat. Dříve by měli radost, že slyší hlas Pána, ale teď se báli. Uvědomili si, čeho se dopustili, a báli se přijít Bohu na oči. Ukryli se uprostřed zahrady mezi stromy. Bůh na ně zavolal: „Kde jste?“ Adam a Eva se vymlouvali na svoji nahotu, ale vlastně chtěli skrýt nikoli tělo, ale svůj hřích. Bůh poznal, že lidé jedli ze stromu poznání. Adam

se vymlouval na Evu, Eva vše hodila na hada. Teď už věděla, jak velice ji had podvedl.

IX. PROKLETÍ A ZASLÍBENÍ

Co teď Hospodin učiní? Nejprve se obrátil k hadovi a vyslovil nad ním kletbu. Had je proklet. A proklet bude od této chvíle každý, kdo bude jako had překrucovat Boží slova, kdo bude lidi navádět proti Bohu, kdo jim bude slibovat něco, co nemůže dát. Na světě je spousta lidí, kteří se dali k hadovi do učení, kdo jako had navádí lidi ke zlému a lži. Kdo třeba? Nějaký diktátor, skinhead, ten, kdo nabízí drogy? Naváděl někdy někdo k neposlušnosti i vás?

Pak Bůh rozhodl o člověku. Lidé musejí opustit ráj, protože bez oboustranné důvěry ráj nefunguje. Čeká je život, ve kterém se budou muset sami rozhodovat mezi dobrem a zlem, budou se sami muset starat o svou obživu a nebude to jednoduché. Budou obdělávat zemi a už to nebude zahrada Eden. Bude záležet na nich, jestli se k sobě navzájem budou chovat hezky nebo ošklivě – někdy si muž a žena nebudou rozumět, protože od podvádění Boha je jen krůček k podvádění lidí. Do jejich života vstoupí smrt. Ovšem had nebude jejich pánem – i když je bude pokoušet a trápit, přece bude nakonec poražen!

Dostali kožené šaty a šli. Když byly šaty z kůže, znamenalo to, že nějaké zvíře muselo kvůli nim umřít. To už tak je, že na náš hřích vždycky někdo doplatí. Nejdřív obětní zvířata, potom jiný člověk, Ježíš, Boží Syn.

X. ADAM A EVA A MY

Tento příběh nám nechce říci, že za všechno zlé mohou Adam a Eva; že kdyby tenkrát neutrhli ovoce a nesnědli, byli bychom pořád v ráji. Je to příběh o nás. V jejich příběhu se poznáváme my sami, jako bychom se dívali do zrcadla. I my jsme neposlušní vůči Pánu Bohu, vůči rodičům, ve škole. Také my máme za sebou lži, které byly odhaleny, víme, co to je ztratit důvěru a jak se obtížně znovu získává. Kolikrát víme, co je dobré, ale přesto podle toho nedokážeme vždycky žít. Chceme být dospělí a nemuset nikoho poslouchat. Všichni lidé, stejně jako Adam a Eva, chtějí být jako Bůh. Nikomu se to nepovede. Tím se jenom vzdalujeme od Pána Boha a dostáváme se do stále většího trápení. – Proto příběhu o prvním hříchu rozumíme. Je to prostě příběh o nás.

MODLITBA

Pane Bože, odpusť nám, že i my jsme jako Adam a Eva, když neposloucháme dobré rady rodičů. Myslíme si, že nás nemají rádi a tak vždycky naletíme, jako Adam a Eva hadovi. Chtěli bychom poslouchat rodiče i tebe, Bože. Abychom mohli být dobří přátelé a byla mezi námi důvěra. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Jak si představujete, že promlouvá had dnes – jako: čert? člověk s potřeštěnými nápady? zlý hromotluk nebo skin? bohatý člověk s fantastickými nabídkami? kamarád navádějící nás k něčemu? zloba a závist rodičí se v našem srdci? Predátor? Rambo? nějaký násilník? mimozemšťan? ufon? reklama? přírodní katastrofa? hloupý člověk? špatný učitel? pověřivý nebo zlomyslný novinář? Jak jinak?
- Můžete si dovolit dělat všechno, co vás napadne? A dospělí také? Co máte zakázáno od rodičů, od sourozenců, od učitelů, od faráře, od doktora? Proč vám to mohou zakázat?
- Zakazují vám něco nebo vás ovlivňují ti, s nimiž nejste v osobním kontaktu? (váš oblíbený zpěvák či herec – nebo na vás nijak nepůsobí)?
- Znáte nějakou hru, kde je dovoleno si vymýšlet a lhát? Komu a proč?
- Měli Adam a Eva z hada strach? Viděli na něm něco nesympatického?
- Co znamená úsloví: Já nic, já muzikant?
- Je možné vymyslet tak chytrou výmluvu, aby ji neprokoukl ani Pán Bůh?
- Jak si představujete ráj?

KAIN A ÁBEL

Gn 4,1-16

21.9.2003

14. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm: 10,13-14a — *Smí svévolník znevažovat Boha, říkat si v srdci: „Ty nic nevypátráš“? Ty však vidíš trápení a hoře. Shlédneš a vše vezmeš do svých rukou.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 4,1-8

PÍSNĚ

Krásná je modrá obloha (EZ 178, BTS 14); Odpust' (BTS 43, S 233); Ty i já (S 406); Nové přikázání (BTS 88, S 364); Ó, Pane můj (S 228)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **příběh** nevypráví „předurčující prehistorii“, ale **modelově řeší základní lidské situace**, se kterými se musí vyrovnávat každá generace znova. Zároveň – v rámci posloupnosti biblických vyprávění o člověku – má samozřejmě svůj význam, že v Bibli (či SZ) se tu poprvé objevuje vztah mezi bratry, hřích a pod.

– **sourozenci a jejich jména** (v.1-2): ještě mnohokrát se ve SZ vyskytnou „základní skladebné dvojice“, z nichž jeden má přirozeně silnější postavení (prvorozený Ezau, Efrajim, děti obdařená Penena apod.), zatímco druhý je odsouzen do role outsidera (Jákoab, Manases, Chana). A právě na tuto přirozeně danou přednost a prvotnost Hospodin nedá a v klíčovém okamžiku „dává přednost“ ostráčenému a přehlíženému.

Jména obou bratrů tuto jejich roli v příběhu jen podtrhují: do Kaina jsou vloženy nepřiměřené naděje – on je viděn jako záruka budoucnosti – jemu, prvorozenému, je uložena matkou program být zárukou další budoucnosti rodiny. Ábel (Hebel) znamená Páru, Opar, Nicka, Bezvýznamný (souvisí s pojmem „marnost“ – viz Kaz 1,2). V očích matky

nemá pro další budoucnost rodiny žádný význam. Platí to i o jejich povolání – zemědělec Kain má jaksi „automaticky“ (především v pohanském pohledu) větší životní jistotu, než potulný pastevec Ábel. A přece právě jeho Hospodin „vyznamenal“ svou přízní, když přijal jeho obět.

– **„na Kaina a jeho obět neshlédl“** – Hospodin především není povinen respektovat konvenční lidské dělení na důležité a bezvýznamné. Další důvod sděluje i kritická Hospodinova otázka: „Což nepřijmu i tebe, budeš-li konat dobro?“ Tato otázka naznačuje, že Kainova zemědělská obět měla fungovat jaksi samosebou, bez ryzího vztahu k bližnímu. Ani jeden z bratrů není ovšem předem určen k vyvolení či zatracení.

– **Hospodin jde o dobrou budoucnost i pro Kaina**. Proto se ho ptá (v. 6). *Otázky* předem varují: k čemu tvoje rozličení povede? Upozorňuje Kaina, že se dostal do situace, kdy na něj zákeřně číhá hřích. „Hřích je tu vykreslen jako šelma číhající před domem, v němž bydlím. Hřích je síla, která chce člověka ovládnout. Sílu, přirovnatelnou k nebezpečnému číhajícímu zvířeti, může člověk víry ovládnout. ... Hřích je tedy něco *temného*, s čím se musí

člověk tvrdě porvat.“ (M. Balabán, Hebrejské člověkosloví, Protestant 94/4, str. 10)

– na Boží promluvení **reaguje člověk** víc než „výmluvným“ činem – **vraždou**. Ač se v celém příběhu říká „Ábel, bratr jeho (či tvůj)“, Kain ho nevnímá jako bratra ale jako konkurenta, jehož je potřeba se zbavit. K takovému pohledu na spolučlověka dochází právě tam, kde vládne hřích. A tento pohled neprolomí ani Boží otázka po bratru (v.9).

– vrcholem příběhu ovšem není bratrovražda, ale dosvědčení, že nefalšované pokání a Boží **odpuštění** má větší váhu než neodvratný absolutní trest. Ani úkladná bratrovražda nemusí být důvodem k trestu smrti. Hrůzný čin člověka pronásleduje, nekajícím platí prokletí (v. 11). Ale Kainovi, rozpoznávajícímu kajícím hrůzný dosah svého činu – z něj, majitele a obdávatele půdy, se stal štvanec – je nabídnuta ochrana – a to ve chvíli, kdy začal vnímat, že se vyloučil z lidské společenosti.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– dětem je vřádaná představa obětování jako vřádané součásti bohoslužeb. Zdůrazněte proto, že obětování bylo pro starozákonního člověka stejně obvyklou součástí bohoslužeb jako pro nás modlitba nebo píseň. Obětí vyjadřovali svou vděčnost, že mohou dále žít. To, co prožíval obětující, vyjadřujeme dnes modlitbou či písní (obět chval).

– v dnešní rodině je často protežované nejmladší dítě (mazánek rodiny) a tímto prizmatem se děti často dívají i na příběh o Kainovi a Ábelovi. Zdůrazněte proto, že zájem a očekávání Evy se soustředí právě na Kaina.

– nestavte proti sobě černou a bílou roli zlého Kaina a dobrého Ábela. Až do chvíle, kdy začne krize (nepřijatá obět) je líčení obou vlastně neutrální. Kain se nenarodil jako nenapravitelný darebák. Hospodin ho přece nejprve varuje a pak

mu dává příležitost ke změně. Kain není geneticky padouch.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Úlohu lze zahájit rozhovorem o tom, na co děti nejvíce zárlí a čím je druzí lidé nejvíce rozčilují. Podle něho pak dotvoříte pracovní list a vyprávěním biblického příběhu potom osvětlíte, proč jsou důvody vepsány v palcích. Po vyprávění můžete vybarvit rozhněvanou postavu, popřípadě k ní dopsat podle něho její jméno.

Pracovní list může také po výkladu sloužit k jeho „dotazení“.

Pokud se děti po vyprávění vracejí zpět do shromáždění, může si také každé nakreslit a vystihnout velkou palici se svým důvodem vzteku a mohou dospělým krátce říct, proč je nesou, nebo jim to předložit jako hádanku.

4. POMŮCKY:

Obrázek oltáře (Z. Šorm, Flanelograf I a II)

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

- I. Kain a Ábel obětují Hospodinovi
- II. Kain vidí v Ábelovi soka a zabíjí ho
- III. Kain se vykrucuje
- IV. Kain vyznává vinu
- V. Boží trest i ochrana

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro mladší děti:

Stalo se vám někdy, že spolužák (či kamarád), kterého všichni podceňovali a odepisovali, měl v něčem větší úspěch než ostatní? Jak jste na to reagovali?

Otázka pro starší děti:

Kdo bývá považován za naději rodiny, za oporu třídy, party? Kde se vzalo takové očekávání? Zakládá se na tom, jak dotyčný jedná, nebo na nějaké odedávna dodržované tradici?

VYPRÁVĚNÍ

I. NEJSME NA TOM VŠICHNI STEJNĚ

Určitě jste si všimli, možná v rodině, možná ve škole, že každý z nás je jinak schopný, jinak nadaný, a jinak se mu také věci daří. Nejsme všichni stejní. Někomu jde všechno samo, a někomu se lepší smůla na paty. Někdo je protěžovaný, a s jiným se moc nepočítá. Někdo je oblíbenec, a jiný outsider.

Eva má dva syny a hodně čeká od staršího Kaina, zemědělce. Je to její favorit, vkládá do něj své naděje. Ábel, pastevec, je až ten druhý, odstrčený a přehlížený. Dneska si rodiče spíš pipalají nejmladší dítě, ale dřív bylo běžné spoléhat na nejstaršího. On měl být živitel a dědic.

II. HOSPODIN NÁS VIDÍ JINAK

Jenomže pak se stane něco, co nás překvapí. Spolužák, s nímž dosud nikdo nepočítal, zazáří svou odvahou a stane se vyhledávaným kamarádem. Odstrčená sestřička vykoná úžasný čin a stane se chloubou rodiny. Všechno se tím změní, najednou vidíme jinak. Určitá událost nám otevře oči a my si uvědomíme, že náš dřívější pohled byl omezený.

Tak také Pán Bůh neřídí se podle Evy a jejího protěžování Kaina, ale najednou dá přednost Ábelovi. Přijme jeho díkyvzdání, zatímco Kainovo ne. Proč? Před Bohem má každý šanci, i ten druhý, i ten věčně odstrčený. Pán Bůh nehodnotí lidi jako my, podle vzhledu, podle sympatií, podle postavení, podle peněz atd. On hodnotí podle svého, hledí k srdci člověka a smiluje se, nad kým se smiluje. Rád dává přednost právě těm odstrčeným, chudým, odmítaným a nepopulárním.

III. KDO CÍTÍ KŘIVDU, DOSTÁVÁ VZTEK

Ale Kain se teď rozhněvá. Jak to, že má mít Ábel před ním přednost? Vždyť on je přece první! Kain zuří. Jaká nespravedlnost! Hospodin díkyvzdání toho ubožáka přijal a moje ne! K Ábelovi se přiznal a mě odmítl! Jak to?! Co teď?!

Když se takto situace otočí a najednou je první Ábel, Kain to nemůže unést. Vzplanul velikým hněvem a přestal Hospodinu vzdávat díky. Když si někdo zvykne být první, těžko se s druhým místem smiřuje.

Ale ještě by to šlo napravit! Ještě by se mohl Kain uklidnit! Pán Bůh nechce, aby Kain propadl hněvu. Chce ho zachránit před hříchem. Proto k němu promluví. Pán Bůh mu říká, že i jeho přijme,

když bude činit dobro. I pro Kaina je šance, jako byla předtím pro Ábela!

IV. HNĚV JE ZLÝ

Ale Kain je rozzuřen natolik, že už neslyší, už se nedokáže zastavit. I povstal Kain proti svému bratru Ábelovi a zabil jej.

Hrůza! Tak ho vztek zaslepil, že udělal to nejhorší, co člověk může udělat. Zavraždit bližního! To se nesmí!! To je čin, který se už nedá napravit. To není jenom strašné ublížení člověku (a navíc vlastnímu bratru). To je strašná vzpoura proti Bohu. Pro takový zločin není omluvy.

V. NIC SE NEUTAJÍ

Pán Bůh se hned zeptal Kaina: „Kde je tvůj bratr Ábel?“ Kain si myslel, že se z toho nějak vylže. Rekl: „Nevím, jsem snad strážcem svého bratra?“ Kdo spáchá zločin, snaží se ho utajit; dělá všechno možné, aby se na to nepřišlo. Ale ono se na to přijde. Před Bohem se nic neutají. Hněv a strach zaslepují srdce člověka, Pán Bůh však vidí dobře. Výmluvy a lži jsou k ničemu.

VI. ZLOČINEC SE STÁVÁ PSANCEM

Hospodin řekl Kainovi: „Prolitá krev tvého bratra křičí ke mně ze země! Budeš na zemi psancem a štvancem!“ Zločin se musí nějak odčinit, to není jen tak. Kain už nebude zemi obdělávat, bude po ní jenom bloudit. Sám si to všechno pokazil svým hněvem, neměl vztáhnout ruku na svého bratra!

Pak to konečně Kainovi dochází. Zlo působí zas další zlo, uvedl do pohybu hrozně věci. Vyznává svou vinu a ví, že za to, co udělal, si taky zaslouží zemřít. „To, co jsem udělal, se už nedá odčinit ani odpustit. Teď už jsem navždy ztracený a zatracený. Každý, kdo mě najde, bude mě moci zabít,“ říká.

VII. TREST SMRTI NE!

Ale Hospodin řekl Kainovi: „Nikoli!“ Nikdo nemá právo tě zabít. Kdo by tak učinil, nad tím bude vykonána sedmeronásobná pomsta. A poznamenal Kaina znamením, aby ho nikdo nezabíjel. Být psancem a štvancem je dostatečný trest. Jestliže člověk upřímně vyznává své viny a lituje svých zlých činů, Pán Bůh mu dopřává žít dál. Cena lidského života je tak obrovská, že i toho, kdo se proti ní nejvíc provinil, Pán Bůh chrání. Hospodin totiž nechce lidi trestat a likvidovat, nýbrž chce pro ně dobré do budoucna. Pán Bůh před námi otvírá dobrou budoucnost. Záleží na nás, jak s ní

naložíme. To platí pro každého, i pro nás. To platí i pro toho, kdo se provinil tak hroznou věcí jako Kain.

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, děkujeme Ti, že ty miluješ každého člověka. Prosimé o pokoj v srdci, abychom dokázali přemáhat svůj vztek. Ať jako ty „hřích nenávidíme, ale hříšníky milujeme“. K tomu nám svým Duchem pomáhej. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Čím tento příběh argumentuje proti trestu smrti?
- Jak je daleko od nenávisli ke krveprolití?
- Jaký je rozdíl mezi potulováním pasteve (který sleduje stáda) a tuláctvím Kaina?
- Kdy se Izraelci živilo jako pastevci a kdy jako zemědělci? Kdy byli víc ohroženi modlářstvím?
- Vzpomenete si na jiný příběh, kde si Bůh vybral přehlížené nebo pastevce jako ty první (David, vánoce aj.)
- Jak se dívat na všelijaké dnešní běžence, utečence, tuláky, bezdomovce? Provedli sami něco zlého?
- V čem dnes spočívá „ochrana“ zločince? (není vydán pomstě poškozovaných, ale souzen nestranným soudem)

POTOPA

Gn 6,5-22; 7,6-24; 8,1-22

28.9.2003

15. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm: 8,5+10 — *Co je člověk, že na něho pamatuješ, syn člověka, že se ho ujímáš? Hospodine, Pane náš, jak vznešené je tvoje jméno po vsí zemi!*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 6,5-8

PÍSNĚ

Krásná je modrá obloha (BTS 14, EZ 178); Proč svítí sluníčko (BTS 12); V tvé síle, Pane Bože můj (EZ 200); Já mám kocábku (S 100); Mír na zemi daruj nám (BTS 38, S 184); Píseň o potopě (BTS 52); Je lepší na skále (S 118).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– před potopou i po potopě jsou **výtvary lidského srdce** ohodnoceny jako zlé (6,5), dokonce „od mládí zlé“. Zlé není pochopeno jako konkrétní zločin, bezcharakternost, hulvátství, ale v obecném smyslu jako opak dobra, což je v Bibli poměrně častá dvojice termínů: zlé a dobré. Dobré je životodárné, zlé je nespolehlivé, život rozvracející, zotročující. Výtvary lidského srdce jsou označeny za zlé, protože nevysvobozují – v tomto slova smyslu nejsou spolehlivé. Lidské myšlení je tedy nedokonalé a záchrana musí přijít „odjinud“. Proto získává Noe od Hospodina „vzor“ archy. Nevysvobozuje ho vlastní šikovný nápad. Podle „nebeského vzoru“ by však žádný řemeslník archu nepostavil. Není to dokonalý plán pro stavbaře, nýbrž pro ty, kdo jsou zneklidnění potopou a čekají záchranu „odjinud“. I nespolehlivé myšlení může být využito k záchraně celého stvoření. Podobenství tedy hovoří o možnostech a hranicích našich výtvorů srdce a neznehodnocuje intelektuální a řemeslné dovednosti – naopak Noe jich využil při stavbě archy.

Noe samotný je ohodnocen jako **spravedlivý, bezúhonný, chodící**

s Hospodinem (6,9) – i on má samozřejmě zlé myšlení již od mládí, ale otevírá se Boží působnosti – chodí s Bohem a to napřimuje jeho cestu víry. Potopa je nastartována násilím, zneužívajícím naše nespolehlivé (zlé) myšlení. Za určitých podmínek je však toto „zlé myšlení“ upotřebitelným a tedy „dobrým“ pomocníkem, např. ke stavbě archy.

– **Noe** (odpočinutí). Otec mu toto jméno dává v naději, že člověku bude ulehčeno od břemene práce, kterou po pádu zakoušíme jako součást porušení hříchem. Ani sám Noe příliš odpočinutí nezakusil. Přesto jeho věrnost je příslibem odpočinutí.

– **Boží lítost** (6,6n) – Bůh je hluboce zasažen lidským hříchem, dotýká se ho zhoubné bujení lidské svévole. Prozřetelnost lituje, co udělala za neprozřetelnost. Tato pasáž zneklidní všechny, kdo jsou příliš rychle hotovi mluvit o Bohu jako o principu, Všemohecím, Všemoudoucím. Stvořitel však s napětím prožívá, jak stvoření – a v prvé řadě člověk – odpoví na možnosti, které mu byly darovány. A je hluboce zraněn, když má lidská odpověď podobu destruktivní.

Pokračování ovšem napovídá, že nejde o psychologizaci. Bůh neničí v uraženém afektu svoje dílo (jako tomu

bývá leckde v pohanských mytologiích), ale podrobuje je soudu a radikální obnově. A člověk smí mít – z Boží milosti! – na tomto příběhu obnovy podíl.

– **vzájemná souvislost života člověka a mimolidského tvorstva** – z tohoto příběhu je zřejmé, že život zvířat je závislý na člověku a naopak (6,7). Člověk i zvířata jsou součástí jednoho stvoření. Jsou tak vzájemně spjatí, že když nemůže žít jeden, nepřežije ani ten druhý.

– **země plná násilí** (6,13) – zahlazeno má být násilí, tzn. totalita, otupené svědomí, násilím zneužití aktivity i instituce. Hospodin není rozlícen „zlým myšlením“, nýbrž jeho násilnickým zneužitím.

– **Noe chodí s Hospodinem**, Noe není stavitelem nového řádu. Nevytváří nějaký perfektní politický systém, není inženýrem lidských duší, nýbrž chodí s Hospodinem (6,9), tak jako Henoch a též ti, kteří byli pozváni na cestu víry. Stavěním archy nevytváří proti potopě násilí pevný společenský řád či společensko-kosmický mravní řád. Bibličtí svědci se vyhýbají slovu řád. Raději mluví o cestě, tj. o cestě víry a putují tímto světem. Netouží souznívat s přirozeným či kosmickým řádem. Raději naslouchají tóře, tj. směrnicím, které je orientují v jejich chůzi. Kdo směrnice odmítá, směřuje zpět k otroctví, vrací se do totalitního Egypta. Ježíšův výrok o tom, že on je ta cesta, pravda i život (J 14,6) vyzývá také k "chození".

– **smluvní povaha příběhu** – záchrana Noeho není výsledkem okamžité libovůle rozmarného božstva, ale projevem Boží věrnosti (6,18). Ta otvírá cestu do budoucnosti, kterou jinak zcela zmařil lidský hřích.

– **schrána**, tento pojem nalézáme ve SZ pouze zde a potom v Ex 2.kap., kde označuje ošatku, ve které byl ukryt a zachráněn malý Mojžíš. Jde tedy o plavidlo, u něhož je důležitá funkce – zachraňuje uprostřed situace, kdy nic nenásvedčuje tomu, že další život je možný. Noemova plavba se tak stává vyvedením – exodem skrze vody potopy.

– **vody se provalily shora i zdola** (7,11) – vychází ze starověké představy o světě, který přebývá ve vydutém prostoru mezi vodami „nahore“ a vodami „dole“. Podstatné však není, „jak“ to probíhalo (zda je to tak možné), ale že zlo se rozmohlo tak, že se zhroutily všechny hráze, všechny meze, které dosud udržely život na zemi možný a smysluplný. Možné provalení nebo udržení takových mezí vůbec není závislé na dávných představách, jak svět a přírodní zákony fungují. Ale i když nastává chaos, podle starověkého člověka stav bezživotí (všechny předpoklady života se zhroutily), přece chaosu předchází Bůh (Gn 1,1). To je dosvědčeno v kap. 8,1-3, kde Duch vane nad vodami (opět 1,1).

2. ÚSKALÍ PŘÍBĚHU:

– údaje o materiálu, zařízení a rozměrech schrány nevybízejí čtenáře k rekonstrukci. Mají spíš upozornit, že archu staví Noe na Boží příkaz – a poslušnost jeho víry se projeví v tom, že přijímá „nebeské předpisy“. Tento typ údajů připomíná např. předpisy o stavbě svatyně. Snahy těch, kdo hledají pozůstatky archy (např. vykopávky na hoře Ararat!) svědčí o tom, jak málo máme porozumění pro svět biblických textů.

– podobná vyprávění o potopě najdeme v mnoha dalších náboženských textech (nejznámější v eposu o Gilgamešovi). Bibličtí autoři ovšem tuto literaturu podrobují tvrdé kritice a přeznačují ji v základních bodech. Starší děti (které probíraly dějiny starověku) na tuto kulturní „závislost“ a zároveň přeryv můžeme upozornit (viz také SZ – překlad s výkladem, I.Genesis, Praha 1968, Kalich, s 69).

– **chození s Bohem** vede k odpovědnosti člověka za celé stvoření – tak zní poselství o stavění archy a uzavření smlouvy se vším stvořením. Upozorněte, že Noe stavěním archy jedná „odpovědně“ vůči přírodě, jakoby již smlouva Hospodinova byla uzavřena. I chozením s Bohem **předjí má Noe smlouvu**, jakoby již platila.

– nesklouzněte k moralistickému znehodnocení veškeré lidské aktivity. Biblické podobenství o potopě jasně naznačuje možnosti a hranice lidského myšlení. Odmítá zneužití „výtvorů lidského srdce“ prostřednictvím násilnického jedince i násilnických institucí. Potopa je nastartována lidským násilím, totalitou. **Horizontem** vyprávění není záhuba, nýbrž **smlouva**. To platí i pro nás v dnešním světě – horizontem je smlouva, nikoli záplava násilí (kriminalita, mediální záplava násilí).

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Domalováním obrázku můžete začít a potom se ptát, proč děti své oblíbené zvířátko malovaly a proč starost o ně zapsaly právě do archy. Pokud děti biblický příběh znají, budou ho samy, vedeny vašimi otázkami, vyprávět a objevovat souvislost péče Hospodinovy a své vlastní. Obrázek můžete s dětmi domalovat i po výkladu.

Obrázek také můžete zvětšit a na hodině každé dítě nakreslí a vystříhne svoje zvířátko, jimiž pak archu naplní. Svoje obrázky mohou též našpendlit

do archy naznačené na dece nebo na polystyrénové tabuli. Vlastní pracovní listy pak mohou dotvořit doma a přístě přinést.

4. POMŮCKY:

Různé obrázky archy (jak různě si ji různí malíři představovali; porovnejte pohled umělce a biblického vyprávění); obrázky ohrožených živočišných nebo rostlinných druhů; obráček duhy

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

- I. Motivace
- II. Boží lítost nad člověkem
- III. Noe chodí s Bohem
- IV. Výzva k stavbě archy
- V. Záchrana člověka i tvorstva
- VI. Duha – znamení smlouvy

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro mladší děti: Viděli jste už duhu? Co bývá před ní a po ní.

Otázka pro starší děti: Znáte výrok „Pro nás potopa“? Kdy se používá, co hodnotí? Míří spíše na jednotlivce, nebo na jednání celých skupin?

VYPRÁVĚNÍ

I. V BABYLONSKÉM ZAJETÍ

K nejtěžším úsekům v dějinách Izraele patřila doba babylónského zajetí. Pro Boží lid to byla skutečně doba temna. Ti nejvěrnější si však uvědomovali, jak to všechno souvisí s jejich hříchem. Bůh k nim není nespravedlivý. A jistě to není jeho poslední slovo. On trestá, ale on se také slitovává. A tak si uprostřed babylónské temnoty vyprávěli příběhy o naději, záchraně a vysvobození. Jedním z nich je i vyprávění o potopě.

II. VŠUDE SE ROZMOHLA BEZBOŽNOST A NEPRAVOST

Pán Bůh na počátku všechno učinil dobré: nebe i zemi, přírodu i lidi. Lidé měli žít v pokoji a v lásce k Bohu i mezi sebou. Jenže člověk to úplně pokazil. Řekl si: „Nebudu poslouchat Boha, chci být sám jako Bůh. Nebudu žít spravedlivě a v lásce k druhým lidem, budu si dělat, co sám budu chtít.“ Tak lidé brzy naplnili celou zemi pýchou, hněvem a násilím. Nikdo se nezastýděl za zlo,

keré dělal. Zlým věcem nebylo konce. Zdálo se, že ten přival zla už nikdo nezastaví. Byl to smutný pohled na lidi i na celou zemi.

III. BŮH UČINÍ PŘÍTRŽ ZLU

I Pánu Bohu z toho bylo smutno. Stvořil člověka k dobrému životu. A teď tu lidé dělali jen samé zlo. Na Boha už vůbec nepomysleli. A tu se Bůh rozhodl, že zlu učiní přítrž. Zlo nemůže nadobro zvítězit. Žádné zlo nemá před sebou dobrou budoucnost. Čeká je jen zlý konec. Pán Bůh má mnoho způsobů, jimiž může zlo potrestat a učinit konec nepravosti. Tentokrát poslal na svět potopu. Když se lidé sami v sobě rozhodli pro zlo a odmítli Boží řády, vydá je Bůh na pospas silám zkázy. Na všechny lidi se blížila hrozná pohroma.

IV. BŮH VYVOLIL NOE

Uprostřed toho zlého pokolení žil jeden muž, který se od Boha neodvrátil. Jmenoval se Noe. Ani Noe nebyl bez hříchu, ale byl to člověk pokorný a upřímný. Bůh k němu promluvil a přikázal mu, aby z dobrého dřeva postavil velikou loď – archu. Měla mít tři podlaží a v každém z nich řadu komůrek. Zvenku i zevnitř měl Noe zamazat každou škvíru smolou, aby se do korábu nedostala ani kapka vody.

Zdálo se to jistě nesmyslné stavět takový koráb, když k jeho stavbě nebyly žádné viditelné a logické důvody. Noe však o tom zbytečně nemudroval, poněvadž věřil Božímu slovu.

Za tu dlouhou dobu, co stavěl Noe koráb, se lidé kolem něho v ničem nezměnili. Nemysleli na to, že jim dává Pán Bůh lhůtu k pokání a polepšení. A tak vůbec nebyli připraveni, když jednoho dne přišla hrozná katastrofa.

V. POTOPA A ZÁCHRANA NOEMA

Bůh řekl Noemovi: „S tebou chci uzavřít smlouvu. Vejdeš do korábu ty i celá tvá rodina, tvá žena i tvoji tři synové s manželkami. Vezmeš tam také po páru živočichů od každého druhu, aby byli zachováni při životě.“ Noe poslechl. Tehdy nastal veliký, hrozný přival. Z oblohy se začaly řinout proudy deště, podzemní vody vytryskly na povrch a začaly se rozlévat po zemi. Stoupající vody nadzvedly archu a nesly ji po rozbouřené hladině. Po čtyřicet dnů a nocí se valily vody shora i zdola, až pokryly celou zemi. Z ostatních lidí a tvorů se nezachránil nikdo. Nikde nezůstal ani kousek suché země, pod vodou byly i nejvyšší hory. Jediné místo, kde z Boží milosti pokračoval život, byl koráb, který postavil Noe. Ale ti,

kdo v něm našli úkryt před záhubou, museli ještě dlouho čekat na vysvobození. Vody neustupovaly.

VI. KONEC POTOPY A NOVÝ POČÁTEK

Konečně Bůh zastavil přival vod a všechny proudy, které přinášely zkázu z hlubin i shora. Vody začaly pomalu opadávat a archa uvízla na vysokém pohoří. Noe vypustil z lodi krkavce, aby poznal, jestli už je někde v okolí lodi suchá zem. Krkavec se však vrátil zpět. Potom Noe vypustil holubici, ale i ta se vrátila zpět do lodi. Po sedmi dnech ji Noe vypustil znovu; večer se k němu vrátila a v zobáčku měla olivový list. Noe počkal ještě sedm dní a opět ji vypustil; to už se nevrátila. Noe poznal, že voda na zemi už vyschla. Bůh řekl: „Noe, vystup z lodi i se svou rodinou a vyveď ven všechny živočichy.“ Noe vystoupil na zem, postavil oltář a obětoval na něm Hospodinu. Děkoval za to, že ho Bůh zachránil.

Země se znovu zazelenala a hrstka zachráněných členů Noemovy rodiny na ní mohla zase začít žít. Měli se stát počátkem nového lidstva. Bůh jim dal do nového začátku své požehnání. Nechtěl, aby žili ve stálé hrůze z nějaké nové potopy. Proto řekl: „Vím, že lidské srdce ze zlé, že ani vy, ani vaši potomci nebudete bez hříchu. Ale slibuji, že už nikdy nebudu trestat za lidský hřích celou zemi. Až do skonání světa se bude střídát setba i žeň, léto a zima, den a noc. Už nikdy nevyhubím všechno živé, jako jsem to učinil při potopě. Vy lidé i všichni tvorové budete na zemi žít a já vám k tomu dávám své požehnání.“ Ve chvíli, kdy Bůh vyhlásil svou smlouvu se všemi živými tvory, ukázala se na obloze duha. Bůh o ní řekl Noe: „Toto je znamení mé smlouvy s vámi. Kdykoli se na nebi ukáže duha, bude mně i vám připomínat můj slib, že už nikdy nedopustím, aby vody potopy zatopily zemi.“

VII. A CO DNES

Týká se to vyprávění i nás? Někdo řekne, že právě tak bezbožný a zkažený je i dnešní svět a že stejně všechno spěje k nějakému zlému konci. Nás asi napadne, že bychom aspoň my měli být jako Noe, který se snažil chodit po Božích cestách. Vždyť nejednou kvůli několika takovým byli zachráněni mnozí další. Jistě, čím více bude takových jako Noe, tím lépe. Příběh o potopě však vede ještě dál. Skutečná naděje není v nás, ale v Pánu Bohu. Jemu jistě není jedno, jak to na světě vypadá. Je mu velice líto každého zla, které se tu děje. On soudí i trestá. Cílem jeho jednání však není zkáza, ale záchrana. A to je ze všeho nejdůležitější. Tehdy to Pán Bůh vyjádřil umožněním dalšího života na zemi a znamením duhy, pak

to ještě jasněji potvrdil, když k nám poslal Pána Ježíše Krista. Ne záhuba a zahynutí, ale záchrana a spása – to je Boží záměr s námi i se světem. V této naději smíme žít.

MODLITBA

Náš Pane a Stvořiteli, děkujeme ti za zemi, na které žijeme. Děkujeme ti za lidi i za zvířata, za sluneční světlo i za déšť. Děkujeme ti za tvou ochranu a lásku, za to, že nás nemá zničit žádné zlo. Dej nám nalézt milost, jako ji našel Noe. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Co všechno násilně (a tedy i zlé) nás hrozí zaplavit?
- Řekl by někdo o lítosti a smutku, že je to božský pocit?
- Víte, že podobná vyprávění o potopě se vyskytují i v jiných starověkých náboženských textech?
- Znáte osobnost, která vedla osamocený zápas a přitom umožnila záchranu mnoha dalším?
- Trpěli obyvatelé archy „ponorkovou nemocí“? Nebo je taková otázka naprostým nepochopením záměru podobenství o potopě? (Podobně nepřiměřená otázka: kde uskladnili tolik potravy pro všechny druhy zvířat? Jde o podobenství, nikoli o historickou reportáž o potopě. Jiné biblické příběhy vyprávějí o historických událostech, tento příběh je podobenstvím.)
- Znamená Boží zaslíbení, že si člověk může dělat, co chce, a nic zlého se mu už stát nemůže?
- Které druhy zvířat dnes už žádný člověk nezachrání?
- Duha je znamením Boží smlouvy. (Má pro nás Boží smlouva takovou zářnost, monumentalitu, prožíváme ji také s takovým údivem a nadšeně ji ukazujeme druhým?)
- Víte, že jedno z ekologických hnutí u nás se jmenuje Duha? Myslíte si, že název tohoto hnutí souvisí s dnešním vyprávěním?

STAVBA BÁBELSKÉ VĚŽE

Gn 11,1-9

5.10.2003

16. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm: 33,10-11 — *Záměry národů Hospodin maří, lidem úmysly hatí. Záměry Hospodinovy platí věčně, úmysly jeho srdce po všechna pokolení.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 11,1-9

PÍSNĚ

Krásná je modrá obloha (EZ 178, BTS 14); Proč pneš se, ó člověče (EZ 516); Ženeme se sami (NP 114, S 408); Žalm 2 (NP 83, S 271); Prosba (BTS 34, NP 6, S 278); Buď vůle tvá (NP 52, S 21)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **země jednotná v řeči a činech** – předcházející kapitola mluví o vzniku různých národů. Tyto národy jsou teď sjednoceny v jeden šik. Nemyslí se na společný jazyk, spíš na jeden „hlas lidu“, jednotnou ideologii.

– pláň **Šineár** je název související s Babylónem – tedy veleříší, která „sjednotila“ mnoho národů tak, že je zotročila. V Gn 10,10 se o Šineáru mluví v souvislosti s bájným Nimrodem – Vzpurníkem, který zakládá království právě v oblasti, odkud hrozilo Izraeli nebezpečí: Asyrie, Babylonie (viz také Da 1,2). A Nimrod je navíc „bratranec“ Kenaana. Takovéto „kapacity“ jsou tedy jednotné.

– **řekli si:** (v.3) zatímco o počátku stvoření a člověka rozhoduje Boží promluva (a řekl Bůh), tady – v příběhu, který uzavírá blok Gn 1-11, se všechno odvíjí od promluvy lidské. Iniciátorem není „slovo Hospodinovo“, ale slovo lidské.

– **město** představuje určitý národohospodářský program, který má zajistit bezpečí, mír, blahobyt (příznaky ztraceného ráje)

– **věž, brána Boží, Babylon** (bab-il = brána boží) o pravé bráně Boží vě-

děl Izrael z příběhu o Jákobovi (Gn 28,10nn). Zde (Gn 11) se kriticky hodnotí Babylon a vůbec všechny lidské pokusy o vytvoření sjednocené společnosti, o povznesení se k spáse. Víze a hnutí slibující štěstí a mír na věčné časy mají většinou jednoduché jednotící mechanismy zakódované ve svém programu. Tím jsou lákavé a alespoň na čas skutečně sjednocují.

– **vrchol věže v nebi:** „věž každého chrámu v babylonské oblasti měla v podstatě tvar pyramidy a měla sedm etáží ... věž v Babyloně samém měla starý sumerský název Esagila (dům pozdvižení hlavy). Znamená to, že tam člověk očekává odpuštění vin. Věž byla zpřítomněním světové hory, tj. celého světa. Každá ze sedmi etáží byla vybarvena barvou zasvěcenou některé z planet. Jedna z nich – asi nejvyšší – se nazývala 'nebe' a byla zpřítomněním, nejen symbolem, nebe. Pro Babylónana byla plnou skutečností vláda planet nad zemí, nad našim životem. ... Asi nemysleli na věž, která by fakticky hmotně dosáhla až do nebe. Chtěli mít totéž 'zaručeno' ve své věži, i když byla jen 90m vysoká.“ (M. Mrázek, Genesis 1-11, SR – Praha 1989, s. 53).

Věž až do nebe (v.4) je tedy dokonalá stavba, která končí nebem

a nabízí kontakt s mocí hvězdnou, nebeskou. Lidem je nabídnuta náboženská ideologie, která má nahradit víru v Hospodina. Hospodin vyhnal lidstvo z ráje. Věž nabízí něco lákavějšího než „pouhý“ návrat do zahrady Boží.

– **učiníme si jméno** (v.4) vyjadřuje touhu člověka určovat si sám své poslání, cíl a smysl života. Ten, kdo dává jméno, je rozhodující autoritou. Člověk – Pozemšťan – Adam již své jméno dostal a stejně tak určení (Gn 3). Stavitelé věže se chtějí zbavit své pozemšťanskosti. Chtějí se mít božsky. Každá doba si vytváří představy, jak se žije „jako v nebi“ a pokouší se uniknout tíživosti lidského údělu. Dnes se utíká na pár minut, hodin či dní do vysněného života pomocí různých prostředků technických, chemických, lékařských i náboženských.

– **Boží rozhodnutí** (v. 5-7) ukazuje, kam jednomyslnost stavitelů vede – k pyšné a vposledu ničivé svěvoli („nebudou chtít ustoupit od ničeho, co si usmyslí provést“). Tuto pýchu je potřeba zadusit hned v počátku. K tomu slouží zmatení jazyků a rozptýlení po celé zemi. Vypravěč ironicky poznamenává, že Hospodin musí „sestoupit“, aby zjistil, co vlastně provádějí lidé, uskutečňující své nebetyčné plány.

– **zmatení řeči** „je téměř symbolické, že právě pod věží v Babyloně, ve chrámovém okrsku, byla jazyková škola, kde se vyučovalo egyptštině, chetitštině, etiopštině i jiným jazykům. Různost jazyků byla překážkou už i jim, což teprve nám.“ (M. Mrázek, s. 52)

– **rozptýlení** – toho se nejvíce báli a to je potkalo. Nejsou ovšem rozprášení a zničení (viz Iz 24,1), ale přestali tvořit totalitní jednotu. Příběh o Abrahamovi pak ukazuje, že teprve v rozptýlení vzniká možnost pravé bohoslužby a pravého společenství. Proroci vždy znovu pozvedají svůj hlas, když někdo ve správě církve nebo společnosti usiluje o totalitní jednotu.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– věž s vrcholem v nebi: **nejde**

o naivní představu, že by bylo možno vybudovat stavbu až k nebeské klenbě. Věží s vrcholem v nebi je míněn chrám podle babylonských náboženských parametrů. Podobenství využívají reálií starověkého světa. Město a věž se stávají symbolem určité civilizace. Obeznameností se starověkými reáliemi objevíme funkčnost a výstižnost jednotlivých symbolů, které se pak mohou pro nás stát výstižným popisem motivů jednání, s výhledem k možnému řešení a výhled, nikoli jen popisem krize. Výhledem k řešení krize (Gn 11), se stává zaslíbení (Gn 12). Oproti strategii „sjednocení“ je nabídnut horizont zaslíbení: „staň se požehnáním“ (Gn 12,2) – ve městě i na venkově.

– příběh není starověkou teorií o vzniku různých národů, ani v první řadě nevysvětluje, proč je na světě tolik různých jazyků. Mnohost národů a řečí nepředkládá jako osudovou chybu, kterou by bylo potřeba napravovat jednotnou řečí (esperanto apod.), vymazáním rozdílů pomocí smíšených manželství (moonisté) apod. Mnohost, rozmanitost, pestrost je Božím záměrem a ochranou. Bůh rozvrací totalizující jednotu v řeči i činech. Skutky apoštolské v 2. kap. ukazují podobným směrem: tvůrcem pravého obecnství je Duch svatý (nikoli lidská odhodlanost). Zabírá rozptýlení a tvoří pospolitost, která nedobývá nebe, ale přijímá pozemský rozměr života, který byl prisouzen již Adamovi-Pozemšťanovi a naplněn v Kristu. Odtud vyrůstá jednotu, která se neprojevuje uniformitou ani fanatickou (či sektářskou) sjednoceností, ale otevřeností Bohu a vzájemností v rovně mezilidské.

– při vyprávění se zapomíná, že stavitelé budují nejen věž, ale i město. Chtějí vybudovat civilizaci, která dopomůže ke štěstí a blahobytu. Můžete s dětmi probírat, co do „města“ (velkoměsta) patří – nejen domy, obchody apod. – ale třeba i vězení pro ty, kdo by nebyli „správně“ jednotní. Starším dětem připomeňte, že v posledních 100 letech podobných „jednotných“ projek-

tů, které slibovaly ráj na zemi, vzniklo povícer. Ježíšova strategie je opačná – máme hledat nejprve království Boží a ostatní nám bude přidáno.

– učinit si jméno – nejde především o pýchu (či reklamu), jako spíš o svévolné uložení si životního a společného programu. Jméno si učinil Hospodin svými skutky (viz Ž 8,7-10) – a lidé svoje jméno, tj. životaschopný a společlivý životní program směji přijmout od něj. Proto také po Gn 11 následuje vyprávění o Abramovi-Abrahamovi, který jméno i životní poslání přijímá od Hospodina.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Obrázek je určen k tomu, aby jej děti zpracovaly po vyprávění.

Podle pracovního listu můžete nakreslit velikou věž na balicí papír. V rozhovoru lze s dětmi hledat, jak jinak by ještě pojmenovaly důvody osudového zmatku a vyrobit obdobnou vlastní skryvačku z cihel pro dospělé.

Na způsob obrázku můžete také nakonec z cihel (papírové krabičky od léků, krémů, filmů atd., nebo odřezky polystyrénu aj.) slepit jméno důvodu, který se bude dětem zdát nejpřiměřenější nebo jméno „bábel“ či „bábelská věž“.

VYPRÁVĚNÍ

I. VŠICHNI JDOU ZASLEPENĚ ZA JEDNÍM CÍLEM

V Bibli čteme příběh o lidech, kteří také byli jednotni v řeči i činech. Je to příběh o lidech, kteří se stěhovali stále dál na východ. Proč zrovna na východ? Tam na východě hledali lidé vždycky rajskou zahradu, odkud kdysi Bůh člověka pro jeho hřích vyhnal. Tam se tito lidé chtějí opět dostat. A nechtějí čekat, až jim Bůh opět ráj otevře. Jsou přesvědčeni, že ho dosáhnou sami. – Tak přišli až k babylónské rovině. „Tady se usadíme. Je to ráj? Není to ráj? To jsou zbytečné otázky – my sami si tu ráj zařídíme. Dokážeme to i bez Boha.“ Tak všichni mluvili, tato slova jeden vedle druhého opakovali. Tato vidina z nich dělala lid jedné mysli. – Možná vás napadlo, jak je to krásné, když jsou lidé jednotni. Ale je každá jednomyslnost pěkná a správná? Co když se lidé sjednotí na věci, která je zlá?

4. POMŮCKY:

Obrázek věže např. z Dějin umění (Pijonan); obrázky různých staveb (viz podněty pro rozhovor)

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

- I. Motivace
- II. Lid jednotný v řeči i činech
- III. Stavba města a věže
- IV. Pošetilost stavitelů
- V. Hospodin sestupuje a maří bezbožné plány

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázky pro mladší děti

Účastníci jste se už nějaké celoškolní akce (sbírání rostlin, kaštanů, papíru, olympiády)? Chtěli jste být nejlepší, nebo vám to bylo jedno? Byla to povinnost, které jste se museli účastnit – nebo jste se účastnit nemuseli?

Otázka pro starší děti:

Jaké události v nedávné době náš národ „sjednotily“? (hokej, pomoc obětem záplav). Jak ti „sjednocení“ pohlíželi na ty, kdo se chovali či mluvili jinak?

II. STAVBA MĚSTA A VĚŽE MÁ ZARUČIT ŠTĚSTÍ A SPÁSU

Hloupí ti lidé nebyli. Naopak, v leccems byli chytřejší a šikovnější než jiní. Uměli stavět. Ne z hlíny a kamene, ale z vypalovaných cihel. Místo obyčejné vápenné malty užívali asfaltu. Proto byly jejich stavby pevnější a trvalejší. Jenže ta jejich dovednost jim příliš stoupla do hlavy. Řekli si: „My si tady tu pláň proměníme v ráj. Postavíme si zde krásné město, kolem dokola budou nedobytné hradby, nebudeme se muset nikoho a ničeho bát. Žádný si na nás netroufne. Naše město tu bude stát na věky. Budeme silný a mocný národ, nejmocnější ze všech. Všichni ostatní se před námi budou muset sklonit, s obdivem o nás budou mluvit, naše jméno bude velké a naše sláva naplní celou zemi.“ Takový byl cíl jejich úsilí, jejich životní program.

Aby měli opravdu všechno zajištěné, tak do toho svého velkolepého plánu zařadili i Pána Boha. Uprostřed města má stát vysoká stavba, která bude všechny ostatní přesahovat. Bude to několika-poschoďový chrám. Odzdoła až nahoru povede široké schodiště. V nejvyšším poschodí vystrojí nádhernou svatyni, příbytek pro Pána Boha. Tady, na samém vrcholu stavby, bude mít Bůh své nebe. Bude tu s námi, bude nás chránit, bude nám žehnat. – Tak si to naplánovali a s chutí se dali do díla. Jak si byli sami sebou jisti! Dosáhnou nesmrtelné slávy a zajistí se před nebezpečím!

III. HOSPODIN SESTUPUJE A JEDNÁ

Co Bůh učinil? „I sestoupil Hospodin, aby zhlédl město i věž, které synové lidští buďovali.“ Připadá mi to, jako by si Pán Bůh musel nasadit brýle, aby dobře viděl na to, co tam na babylónské pláni ti pyšní lidičkové budují. Aby viděl na ten drobeček, na to „ohromné“ dílo, do něhož se babylónští budovatelé dali. – Pán Bůh se nepřestává zajímat o to, co my lidé děláme. I tady věděl, co pyšní stavitelé zamýšlejí. Vydali se však úplně falešným směrem. A co je napadne potom, až město a věž dokončí? Bude jim město stačit? Nepokročí ve své rozpínavosti dál? Nebudou dychtit po ještě větší slávě? Kdo ví, co horšího je posedne. Ztratí veškerou soudnost a nebudou chtít ustoupit od ničeho, co si usmyslí.

IV. NEDOKONČENÁ STAVBA, NEPOROZUMĚNÍ A ROZPTÝLENÍ

Tak Bůh rozhodl, že zasáhne a překazí jim jejich dílo. Aby ukončil jejich zlé počínání a zamezil ještě horším věcem, které by se mohly stát, zmátl Bůh jejich řeč, aby si navzájem nerozuměli. Rázem bylo po jejich jednotě. Znamenalo to i konec všeho stavění. Věž zůstala nedokončená, město nedostavěné. Co mohou dokázat, když si

nerozumějí, když si každý vede svou a nemohou se mezi sebou domluvit? Tak je Bůh rozptýlil do všech koutů světa.

V. DOBRÝ A NESPRÁVNÝ ŽIVOTNÍ PROGRAM

Také toto vyprávění vzniklo v babylónském zajetí. Právě tam se Izrael setkával se stavbami vysokých chrámů, jejichž nejvyšším poschodím bylo „nebe“. Říkali tomu bab-ilu, brána nebes a byli velice hrdí, že si vybudovali cestu k Bohu a zajistili jeho přízeň. Zajatý Boží lid to však viděl jinak. Ne bab-ilu, ale blablaba. Žádná brána do nebe, ale slepá ulička a nakonec jen zmatek. Svévlná cesta k Bohu nikdy nekončí dobře. Izraelci ostatně na vlastní kůži poznali, že pouhý chrám, i kdyby byl nejparádnější, Boží náklonnost nezajistí. Skutečného, živého Boha člověk nikdy nemá v hrsti! Smyslem lidského života není za každou cenu se prosadit, vůči Bohu i lidem, nebo vybudovat si ráj, často na úkor druhých, ale pozorně a pokorně naslouchat Božimu hlasu a dát se jím vést. Takový způsob se Pánu Bohu líbí, tam on je přítomen a žehná.

MODLITBA

Pane Bože, smíme se nazývat tvými syny a dcerami. Smíme vědět o mnoha lidech na celém světě, kteří se k tobě modlí stejně jako my. Činíš z nás svou velkou rodinu. Ale není to naše zásluha. Neumíme se před tebou sklonit a hodně si o sobě myslíme. Prosíme, přemáhej naši nesvornost a nedorozumění i rozptýlení, do kterého nás i celý svět zavedla pýcha a slávyuchtivost. Dej každému z nás pokorné a poslušné srdce. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Kdo je jednotnější – naše církev, nebo svědkové Jehovovi (popř. jiná sekta)?
- Co všechno patří do města? (domy, továrny, nemocnice, kasárna, vězení, kostel...)
- Už jste se setkali s tím, že na demokracii vadí lidem nejednotnost názorů, programů, stran? Je to tak špatně?
- Znáte významy slov pluralita, totalita?
- Víte, kdy se říkalo „v jednotě síla“ a „proletáři všech zemí, spojte se!“ Kdo se na taková hesla odvolával popř. odvolává?
- Znáte písničku z EZ, kde se zpívá „jsou svorní při svém díle a v srdcích jeden duch“? O jakou jednotu se jedná?
- Kterou z těchto staveb byste přirovnali k bábelské věži: mrakodrap, katedrálu, supermarket, mauzoleum, pyramidu, věž radnice, památník dobývání kosmu, Stalinův pomník na Letně ... (pozn. pro učitele – nejlépe vyberte obrázky a nabídku dotvořte podle vlastního uvážení. Můžete s dětmi diskutovat i o tom, které rysy jednotlivých staveb jsou společné s příběhem a které odlišné)

- Jsou lidé ochotni a schopni se rychleji spojit k dílu, které přinese nakonec zkázu, nebo k dílu prospěšnému?
- Proč se nedokáží dohodnout lidé, mluvící stejným jazykem?
- Musí jednota lidí znamenat vždy vzpouru proti Bohu? Znáte nějaké povzbuzující příklady lidského sjednocení?
- Dal by se problém, který nakonec biblický příběh zmiňuje, řešit nějakým mezinárodním jazykem?
- Říká se spíše „nebetyčná láska a svoboda“ nebo „nebetyčná lež a pýcha“?

POVOLÁNÍ ABRAMA
Gn 11,31-32; 12, 1-9

12.10.2003
17. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 105,1 — *Chválu vzdejte Hospodinu a vzývejte jeho jméno, uvádějte národům ve známost jeho skutky.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 12,1-7

PÍSNĚ

Mému Bohu patří zem (BTS 13); Někdo mě vede za ruku (BTS 22; S 210; EZ 176); Dál (S 39); Buď vůle tvá (S 21); Odpusť (S 233); Ó Pane můj (S 228)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

– abrahamovský (resp. praotecký)

cyklus představuje v souvislosti s dosavadním vyprávěním zásadní „změnu optiky“. Zatímco doposud se vyprávěč snažil sledovat „celé lidstvo“ (Gn 10,32), „všechnu zemi“ (Gn 11,1), nyní se rozhodl vyprávět o Bohu a člověku na rovině příběhu jedné rodiny. I když jde o modelové společenství, neztrácíme se zřetele tuto konkrétnost. Uprostřed mnoha národů si všímá tohoto jednoho „národu“. Jemu a skrze něj vyslovuje svůj záměr, ostatní jsou na toto jedno společenství svým způsobem odkázáni. A naopak: toto jedno společenství ve svých lepších chvílích ví, že tu není samo pro sebe, ale právě i pro ty ostatní.

– Abram původně sloužil cizím bohům (Joz 24,1nn). Nebyl tedy předem nějak zvláště vybaven, byl **pohan**, kterého si Hospodin zavola (vyvolil), a Abram se učil odpovídat

– **Abramův příběh** není psán jako reportáž, ale jako vyznání víry a pozvání k víře. Jeho situace je modelová, učí nás hledět průzorem Božích zaslíbení do budoucnosti s nadějí, i když se zatím nezdá, že se Boží již plní v plném rozsahu. Abram však neputuje do nejistoty. Ví, že směřuje do země, a ví, že jeho život má úkol (smysl): stát se

požehnáním. Není to věčný Ahasver. Smysluplnost svého počínání vyjadřuje stavbou oltářů zasvěcených Hospodinu.

– **země, rodiště, dům otce** (12,1)
– Abram se nepohybuje v chaotickém primitivním dávnověku, nýbrž uvnitř nábožensky, kulturně a právně strukturované společnosti. Za jednotlivými termíny máme vidět určité právní, kulturní a náboženské vztahy. Jde o tři oblasti, které mohly člověka svazovat: státní a městská božstva, ideologie (země); zvyky, psané i nepsané zákony, privilegia domorodců a menší práva přistěhovalců a cizinců (rodiště); vázanost na otcovskou autoritu a domácí zvyklosti: otec kněz, manžel patriarchy, rodové a rodinné právo (dům otce).

– **vyjitím z Cháran** se Abram stává cizincem, hostem (obecně to platí pro celý Izrael – Ž 39,13; Lv 25,23). Na jedné straně je znevýhodněn, má méně práv než domorodci. Jako cizinec je však ve výhodě, že díky víře hledí kriticky na civilizační, náboženské danosti. (Tak jako Poutník v Komenského Labyrintu.) Ze svého odstupu si všímá toho, co ostatní již ani nevnímají, a vidí věci nově: jako něco nesmyslného nebo naopak „požehnaného“.

– **staň se požehnáním** (12,2)
– Hospodin slibuje, že Abram – Izrael prožije mnoho dobrého a navíc se stane

druhým pomocí (nikoli překážkou) na jejich životní pouti.

– **velké učiním tvé jméno** (12,2) – V navázání na Gn 11,4 můžeme Abramův příběh chápat jako protipolohu lidské snahy učinit si jméno sám, vlastním nábožensko-budovatelským výkonem. Protipolohou vyprávění o stavbě bábelské věže není až letniční div (Sk 2), ale už vyprávění o abrahamovském lidu, který získá velké jméno. Neskončí v rozptýlení po celé zemi (Gn 11,4), jeho zvláštnímu příběhu je zaslíbená jedinečná budoucnost. – Diaspora nemusí být prokletím. Integrující mocí je Boží požehnání. Podobně když Vzkříšený posílá učedníky do diaspor, také nejde o rozptýlení v záporném smyslu, protože vyslání v sobě nese požehnání, příslib jeho přítomnosti až do konce věků (Mt 28,20).

– **požehnám těm, kdo žehnají tobě** – Uprostřed „světa národů“, které se rozběhly do celého světa a ztroskotaly právě v tom, když si chtěly vybudovat jednotný náboženský a společenský systém, Bůh začíná znovu – s jednou rodinou, která se má stát zvláštním společenstvím. Kdo jeho zvláštnost rozpozná a začne se ptát po Bohu Abrahamovu, ten potká i zvláštní moc požehnání. Kdo onomu příběhu bude stavět do cesty překážky, zahradí si i možnost Boha těchto příběhů potkat.

2. ÚSKALÍ PŘÍBĚHU

Abram není „vzor“, i když o něm oprávněně mluvíme jako o „otci víry“. Víra podniká „exodus“, rozchází se se „starým dobrým“ pohanstvím. Příběh o Abramově selhání v Egyptě (Gn 12,10nn) dosvědčuje, že Abram poté, co uposlechl, není ještě „za vodou“, nemá jednoduše vyhráno. Biblické vyprávění nám nedovoluje, abychom byli pyšní na svou vyvolenost, že „jsme věřící“, zatímco ostatní ještě nedosáhli naší duchovní úrovně. Navíc povolání Abram přijme požehnání od pohana Melchisedecha (Gn 14,18).

Na Abramově životě víry se vyjevuje, proč není jedno, kterému bohu

sloužíme, a zároveň, že pohany nelze pohrdat. Odmitání pohanských praktik a důsledků v sociálních vztazích není důvodem pro nesnášenlivost a pocity nadřazenosti. Abram staví oltáře, není však násilím oltáře jiných, ale usiluje o spravedlnost (21,22nn), bojí se násilí (21,1nn), trestá nespravedlnost (14,1nn), zápasí o odpuštění druhým (18,16nn).

Pro pohany užívá ekumenický překlad poněkud degradujícího označení „pronárod“ (hebr. gój). I když řeč SZ rozlišuje „vyvolený lid“ a „ostatní národy“, nejde o náboženskou či národnostní povýšenost. V praoteckých příbězích hraje tato podvojnost důležitou roli. Jakékoli interpretaci ve smyslu nadřazenosti brání už samotná skladba příběhů, když „otcové víry“ občas dostanou lekci „správného chování“ od představitelů pohanů (např. Abram od faraóna).

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU

Vystříhnete jednotlivé části postavicky Abrahama a v naznačených místech spojte podle nákresu patentkami. Vznikne krácející pohyblivá figurka, kterou můžete s dětmi rozpohybovat.

Zpracováním obrázku můžete úlohu odstartovat. Když si děti postavickou složí, ptejte se jich: Kam může jít? Kdy člověk někam jde? Chodí na výlety spíš mladý, nebo starý člověk? Atd.

Do zpracování obrázku může vaše vyprávění také vyústit: Abrahama, o kterém jsme si vyprávěli, nyní vyrobíme.

Pokud se děti po skončení vyprávění vracejí zpět do shromáždění, mohou dát dospělým hádat, o kterou biblickou postavu asi jde, když ji charakterizuje právě chůze.

4. POMŮCKY:

Obrázky různých domovů; ať každé dítě namaluje svůj domov a také domov, o kterém sní.

5. OSNOVA VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI

- I. Motivace
- II. Abram a Sára
- III. Abram slyší Boží řeč a jde i se Sárou
- IV. Dlouhá cesta
- V. Abram v zemi zaslíbené staví oltáře

VYPRÁVĚNÍ

I. CESTOVÁNÍ

Cestujete rádi? Čím? Jak daleko? Na jak dlouho? Kdo z vás je raději doma? A kdo se domů rád vrací? Skoro všichni? Vždycky to na začátku cesty vypadá, že tam budeme chtít zůstat co nejdéle (jak dlouho byste chtěli zůstat na horách, u moře, na dobrém táboře) a jak rádi za čtrnáct dní, nejdéle za měsíc vítáme svou domácí postel, koupelnu, svůj příbor... Což teprve mámu a tátu, bráchu a sestru, kočku i psa – prostě domov!

Lidé rádi cestují – když nemusí, když chtějí. Trampové (z angl. „tramp“ – dlouhá chůze, pěšky), vagabundi (z lat. vagus – tulák), němečtí skauti (něm. Pfadfinder – hledači stezek, cest) jsou toho důkazem. A což teprve těch filmů o cestování (road-movie), cestopisů, písniček (V nohách mám už tisíc mil, Už přijíždí vlak Boží)!

Cestování však může být i smutné, někdy strašně smutné. Ale ne, když se člověk loučí a ví, že za týden je zase doma. Treba když se loučí na dlouho a neví, jestli se vůbec někdy vrátí a uvidí s těmi, které opouští. Vzpomenete si na nějaké smutné cestování? Víte, co to byly „transporty“ ve 2. sv. válce? Nebo „pochody smrti“? (Může následovat krátké vysvětlení.)

Rozdíl mezi cestováním radostným a smutným je asi ve dvou věcech: Za prvé jestli člověk cestuje dobrovolně nebo ne, a za druhé jestli se má kam vrátit, jestli má domov. Skauti, trampové, my na prázdninách nebo škole v přírodě jedeme dobrovolně a máme se kam vrátit, cestování je fajn. Ti, kdo museli do transportů, cestovali násilně a věděli, že domů se nevrátí. To bylo zlé cestování.

Tak je to skoro vždycky, když člověk dělá něco dobrovolně, protože chce, dělá to i rád. Naopak, když něco nechce, ale musí dělat, je u toho otrávený.

V Bibli je příběh o jednom muži, který cestoval, a vůbec se nedá říci, jestli dobrovolně nebo nedobrovolně, rád nebo nerad. Nedá se ani jednoduše říci, jestli měl domov, jestli se měl kam vrátit... Zvláštní cestování!

Ten příběh je v Bibli hned na začátku, protože ukazuje, co znamená biblické „věřím v Boha“.

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

Proč se lidé stěhují? Proč se stěhují do vzdálených míst? Co přitom opouštějí a co nalézají? Kdy a kde můžeme být šťastní? Táhne vás to do nějaké jiné země? Chtěli byste tam bydlet stále?

II. ABRAM SE STĚHUJE POPRVÉ

Abram už se jednou stěhoval. Stěhování je těžké cestování! Člověk sice ví, že nějaký domov měl a zase mít bude, ale neví, jestli si na tom novém místě zvykne. Už jste se někdo stěhoval? Bylo to fajn? Něco možná ano, ale stejně se každý, kdo se musí stěhovat, trochu bojí. Co když si tam nezvyknu? Co když mě tam nebudou mít rádi? Co když mě – třeba ve škole – spolužáci v nové třídě nevezmou, chodili spolu od první třídy, znají se spoustu let a teď mezi ně přijdu já, úplně cizí...

Poprvé se Abram stěhoval už jako dospělý. S celou rodinou, s tátou, s manželkou, synovcem. Šli skoro všichni, kdo se měli rádi, nikomu se po druhém nemuselo stýskat. Přistěhovali se z jednoho města do druhého, z Ur do Cháranu. Asi se ta města nějak zvlášť nelišila, jedno měli jejich obyvatelé společné: vyznávali měsíční božstvo. To znamená, že měsíc byl pro ně bůh a lidi se mu klaněli, nosili mu dárky, a vůbec s tím byly spojeny různé slavnosti, obyčeje, tradice. Třeba jako u nás s Vánoce a Velikonoce. Jenže tady byl tím oslavovaným měsíc. Měsíc je fajn, hlavně v úplňku, ale uctívat jej jako boha? Abram se stěhuje, protože jde otec a všichni, snad jde dobrovolně a rád. Chce jít s ostatními. To bylo jeho první stěhování.

III. ABRAM SE STĚHUJE PODRUHÉ

Když se Abram má stěhovat podruhé, nemůžeme říci, jestli chtěl nebo ne. Jak to bylo? Šel dobrovolně? Nebo musel, někdo mu to nařídil? Proč šel?

Abram šel, protože mu to řekl Hospodin. To znamená: Abram si to nevymyslel sám. On sám nejprve nechtěl. Hospodin chtěl. Musel se Abram stěhovat? ... Mohl říci: „Nejdu, ať jde někdo jiný, já nechci. Důležité je, co já chci nebo nechci.“ Abram také mohl dělat, že neslyší. A také mohl doopravdy neslyšet. Stačí si říci 'žádný hlas nebude', pustím si rádio nebo se půjdu koukat na nějakou střílečku v televizi – a ten tichý Boží hlas unikne. Pán Bůh na nás nekřičí.

Ale Abram šel a stěhoval se, protože mu to řekl Hospodin, s celou svou rodinou. Kam? Abram to věděl i nevěděl. Nemohl ukázat na mapě, kde leží ta země. Ale co věděl, stačilo mu: že mu Hospodin ukáže směr i cíl.

IV. DÁREK NA CESTU – POŽEHNÁNÍ

Abram šel také proto, že mu Hospodin něco slíbil. Co asi? Co by mohl Abram chtít, aby mu Hospodin slíbil? Aby cesta dobře dopadla – když už půjde, aby měl nějaký slušný dopravní prostředek

(velbloudy), aby bylo na cestu slušné počasí, aby je nepřepadli lupiči?

Abram dostal slíbeno něco, nač ani ve snu nepomyslel. „Staneš se požehnáním!“ Rozumějte, ne „já tobě požehnám“, cestování a stěhování se ti podaří, ale „ty se staneš požehnáním“.

Bylo to Abramovi k něčemu dobré? Takový slib – zaslíbení? ... Abramův život dostal smysl a cíl. Abram věděl, proč žít. Nemusel si to vymýšlet, nemusel hledat, jak by se stal důležitým, slavným, aby ho ostatní měli rádi, aby si ho vážili. Abram nechtěl být „pan Někdo“, nebojoval o to, nedělal kariéru (jako ti, co stavěli věž do nebe v Babel) a přesto, právě proto byl pan Někdo! Protože poslechl Hospodinův hlas.

Musel udělat něco pro to, aby slyšel Hospodinův hlas? Jen jedno: být připravený, že Hospodin může promluvit. Počítat s touto možností.

V. RADOSTNÉ STĚHOVÁNÍ

Řekli jsme, že rozdíl mezi cestováním radostným a smutným je ve dvou věcech: jestli člověk cestuje dobrovolně, nebo ne a jestli se má kam vrátit, jestli má domov. Jak to tedy bylo s Abramem? Co myslíte, šel rád, protože dobrovolně? Nebo musel a stěhoval se nerad? ... Bylo to jinak, že? Abram chtěl, protože Boží vůle mu byla cennější. Pochopil, že není nejdůležitější, co on, Abram, chce nebo nechce, ale co je doopravdy dobré. A to ví jen Pán Bůh.

A jak to měl Abram s tím domovem? Měl se kam vrátit? Do Ur ani do Cháran nemohl ani nechtěl. Novou zemi neznal. Kde měl Abram domov? Vidíte – i to je trochu jinak. Abram věděl, že domov není jen země, stát, domek nebo byt. Domov je tam, kde má Abram být, protože to chce Hospodin a protože tam je s Abramem. A taky, protože si tam mohl vzít Sáru a své věci. To byl hezký dárek od Hospodina, že si mohl Abram vzít s sebou to, co měl rád. Ale musel opustit to město, kde měli měsíc za boha!

Takže Abramovo cestování bylo radostné proto, že Abram měl rád Hospodina a věděl, že Hospodin má rád jeho, Abrama. To bylo pro Abrama důležitější, než co by chtěl on sám.

VI. JAK SE PROJEVUJE ABRAMOVA RADOST

Když Abram přišel do nové země, slyšel znovu Hospodinův hlas: „Tuto zemi dám tvým potomkům.“ (Víte, kdo je to potomek?) Abram to tam neznal, bylo to v cizině, byli tam cizí lidé. A přesto tam Abram postavil oltář. Pak táhl po té zemi o kus dál a zase postavil oltář, pak šel zase dál.

Proč stavěl ty oltáře? Chtěl si Pána Boha zavázat, chtěl se mu zavděčit? Měl strach, že by ho Pán Bůh jinak opustil? Ne, Abram měl radost a chtěl ji dát najevo. Měl radost, že má domov u Hospodina. A že ví, že co chce Hospodin, je důležitější a lepší než to, co by chtěl Abram sám. A taky už tím trochu plnil ten úkol, být požehnáním pro ostatní. Třeba tu zase někdo půjde, uvidí oltář a řekne si: či pak je to oltář, že by zase měsíčka? Nebo jiného bůžka? Ne, to je přece Hospodinův oltář, oltář Boha Abramova, Boha, který zná dobré cesty a u něhož má Abram domov!

A já také, řekne si poutník, a vy (děti) také. Teď si můžeme vzít tu figurku pochoduujícího Abrama a zkusit s ní chodit. Kam jde tvůj Abram – kam tvůj – a tvůj... Kam jde a proč?

MODLITBA

Hospodine, děkujeme, že můžeme na Abramovi vidět, co to znamená tobě věřit. Děkujeme, že ten příběh skončil Abramovou radostí. Prosíme, ať i my máme radost, protože víme, proč jsme na světě, jaký tu máme úkol. Pomož nám, prosíme, ten náš úkol dobře poznat a splnit. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Kdybyste se museli přestěhovat, co byste nejraději vzali s sebou a co byste tam klidně nechali?
- Říká farář v kostele při požehnání něco podobného, jako sliboval Hospodin Abramovi?
- Jakým požehnáním se stal Abram (popř. Izrael) pro druhé?
- Když Hospodin Abramovi požehnal, získal tím protekci, stal se šikovnějším než ostatní?
- Když byl Abram vyvolen a povolán, začal pohany pohrdat a byl vůči nim nesnášenlivý?
- Je to požehnané, když lidé jednají podle určitých zákonů a nařízení?
- S čím požehnaní souvisí (se službou, pomocí, vynalézavostí v pomoci, ochotou obětovat něco ze svých sil a peněz, s pomocí spolužákovi s napsáním úlohy atd.)
- Chovají se pohané vždy hůře než věřící?
- Kdo je to domorodec, cizinec, azylant, přistěhovalec, utečenec a čím se od sebe liší?
- Která světová náboženství se hlásí k Abrahamovi?

ABRAM A LOT Gn 13,1-18; 14,1-24

19.10.2003
18. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm: 105,2-3 — *Zpívejte mu, pějte žalmy, přemýšlejte o všech jeho divech, honoste se jeho svatým jménem, ať se zaraduje srdce těch, kteří hledají Hospodina!*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 13,7-12

PÍSNĚ

Mému bohu patří zem (BTS 13); Nuž Bohu děkujeme (EZ 177); Není lepší na tom světě (BTS 8); Bůh je zástita má (S 23); Srdce čisté (S 349); Tvá svoboda (S 344); My to vyhrajem (S 120 – druhá verze)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Lot** – v tomto vyprávění poprvé vystupuje aktivně – a hned se stává Abrahamovým protihráčem. Doposud ho následoval jako stín (Gn 12,4 13,1). Význam jeho jména připomíná závoj, něco „překrytého“. Zatím pasivně sledoval Abrahamovy kroky – co se z něj vyklube? To se ukazuje v dnešním příběhu. Když si mohl vybrat, neptal se, kam míří Boží zaslíbení. Zvolil prostě „zemský ráj to na pohled“ – aniž se zabýval „egyptskými – tj. nelidskými, život ohrožujícími – rysy této země (viz charakteristika ve v. 10). Když „táhne na východ“ – jako by chtěl dosáhnout ztraceného ráje, což už dopředu věští nedobré konce (viz Gn 11,2). Lotova volba je protipólem abrahamovského postoje. Není ovšem proto postavou jednoznačně zápornou – ještě sehraje svou velkou roli „jediného spravedlivého“ – a Hospodinem zachráněného (!) v Sodomě. Přesto jeho nasměrování nakonec vyústí do pohanských konců (Gn 19,30-38).

– **země zavražďovaná** (v.10) – tedy země bohatá na vodu. Tehdy i dnes je v Izraeli voda vzácností a nese v sobě symbol příslibu života (Iz 55,1). Pro nás je dostatek vody samozřejmostí. V Palestině nemají čtyři roční období (jaro,

léto, podzim, zima), ale dvě (období deště, období sucha).

– **Abramovo bohatství** – je příznakem požehnání. Záměrný zní v hebrejštině zároveň jako „vážený“. Vztah požehnání a bohatství ovšem není vztahem přímé úměry (neplatí „čím požehnanější, tím bohatší – a naopak“). Jako „požehnaný boháč“ se Abraham projeví spíše ve chvíli, kdy svůj majetek nepředkládá jako argument, proč mu má jít Lot z cesty, ale umí mladšímu (a tedy méně váženému) dát přednost – aby země zaslíbená byla zemí pokojného soužití, nikoli nesváru a násilí. Jako požehnaný věří Abram Božím zaslíbení, proto si nestřeží úzkostlivě vlastní zájmy, ale nechává Lota vybrat. Proto si nestěžuje, že mu zůstala země méně úrodná, ale přijímá Boží ujištění a zaslíbení – a jako vyznavačskou i modlitební odpověď postaví oltář v Hebronu, resp. Mamre (13,18). Oltář je viditelným znamením a také rozpoznávacím znakem – komu tato zem vposledu náleží.

– **způsob a důvod války** (Gn 14,1-9) – byl obvyklý pro tehdejší poměry v orientu: podmaněných pět králů utvořilo spolek a vzbouřilo se proti vazalství. Následuje trestná výprava, která má rebely umravnit. Tu vede král s příznačným jménem: Kedar-LaOmer, tedy Útočí,

aby ztročil. Rebelové jsou poraženi zdrcujícím způsobem, vypravěč nezmiňuje bitvu, jen útěk (14,10). Historická identifikace králů je v podstatě nemožná – a není také důležitá, jména zúčastněných vypovídají dostatečně. Celou rebelii a její potlačení navíc vypravěč zmiňuje hlavně proto, aby ukázal, s jakými poměry svázal Lot vlastní volbou svou existenci.

– **Lot sídlí v Sodomě** (v. 12) – narozdíl od Abrama je už v onom místě pevně zakořeněný. V kontrastu s ním je vzápětí Abram označen jako „ten Hebrej“ (v. 13). Není tedy usedlý domáccí, nýbrž v postavení cizince, přivandrovalce, „člověka odjinud“.

– **jeho bratr** – Abram nepřijímá zprávu se zadostiucněním, že jeho konkurent dostal, co si zasloužil, ale jako výzvu zastat se bratra, tj. bližního v nouzi.

– **318 zasvěcenců** – nebo také vycvičených (v zákoně Hospodinově). Hebrejščina pro čísla užívá písmen, číslovky lze tedy naopak „číst“ či luštit. Za písmeny čísla 318 se skrývá vyznání EliEzer – tedy Můj Bůh je moje pomoc. V tomto vyznání byli „vycvičení“ Abramovi muži – s tímto vyznáním na rtech zvítězili (srovn. noční Gedeonův boj – Sd 7,15nn)

– **Malkisedekovo požehnání** – vyprávění o válce a úspěšném Abramovu vojenském zásahu je přerušeno epizodou o Malkisedekově požehnání Abramovi. Malkisedek (tj. „králem spravedlnosti“) – králem a knězem v jedné osobě. Spojení obou funkcí bylo běžné u fénických králů, kdežto v Izraeli to bylo považováno za něco nepatřičného (viz příběhy o Saulovi). Postava Melchisedeche je spojena s městem Šalémem (14,18) – městem pokoje. Spravedlnost a pokoj patří v biblickém podání nerozlučitelně k sobě. Nepřináší je ani jeden z předchozích devíti králů, ale až tento desátý. Mír bez spravedlnosti je jen dočasnou nepřítomností války. A právě král, který tuto spojitost reprezentuje, přináší Abramovi požehnání. Abram přiznává svou **podřízenost** a dává Melchisedechovi desátek ze všeho, co má (14,20), tedy uznává ho za pravého

kněze. Melchisedech je zde představen jako ten, kdo slouží Bohu Nejvyššímu. Ten je dárce vítězství nad protivníky.

Melchisedech jako tajemná postava je ještě připomenut v Ž 110 (v.4) a pak až v NZ (Žd 7,2). Skrze Melchisedeche vstupuje do vyprávění „**univerzalistický**“ důraz praoteckých příběhů – Hospodin sice Abrama zavolal, ale své požehnání, svoje vyvolení může potvrdit i skrze toho, jehož bychom sami od sebe nikdy za nositele požehnání nepovažovali (viz též pohanský věstec Bileám – Nu 23,1n aj). **Povolání Abrama** není tedy příběhem o výlučném člověku či národu, ale o „zavolaném“, který má být druhým požehnáním a sám požehnání od druhých dovede přijmout. Abram je požehnan jako ten, komu jde o pomoc a spravedlnost. Boží požehnání přichází a projevuje se mimo jiné i jako odpovědnost za druhého – včetně odvahy nasadit pro něj sebe sama. Požehnání v biblickém podání má tedy budoucnostní rozměr a zároveň se projevuje jako ochota k pomoci druhému (budeš požehnáním – staň se požehnáním 12,3).

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– rozepré mezi pastýři nejsou důsledkem touhy po sporech. Třetí plochy existují v každém vztahu, proto je vždy nutná domluva, popř. rozdělení funkcí, určení kompetencí.

– Lota nevykreslete jako typického chamtivce. Lot si zvolil to, co bylo na první pohled příslibem požehnání – bohatší zemi. To samo o sobě není chyba. Je potřeba vysvětlit, že právě v tom, co se na první pohled (či v pohledu většinou sdíleném) jeví krásně a příjemně, se může skrývat nebezpečí. Příběh nezjednodušuje a netrdí, že majetek znemravňuje a peníze a dostatek automaticky předurčují k pádu. Nebezpečnost Lotovy volby je naznačena základní charakteristikou: „Sodomští muži však byli před Hospodinem velice zlí a hříšní“ (v. 13)

– nevykreslete Abrama jako úspěšného vojevůdce, kterému Bůh žehná válečným úspěchem. Abram není

prototypem úspěšného válečníka. Bůh nežehná zbraním (to si bude myslet jozuovská generace, popř. křesťané organizující křížové výpravy, popř. „němečtí“ křesťané). Válečná akce je vyprovokována zprávou o zajetí Lotově, není svévolnou nebo kořistnickou akcí.

3. METODICKÉ POKYNY

K PRACOVNÍMU LISTU:

K tomu, aby děti mohly obrázkem dotvořit, potřebují biblické vyprávění znát. To však neznamená, že by jej bylo možné použít pouze na závěr hodiny. Dětem je možné na začátek přečíst oddíl Gn 13 (jde-li o starší děti, může si je každé v bibli najít a přečíst samo) a vyzvat je, aby podle něho obrázky domalovaly. Potom je možné se jich ptát, kdo dopadl lépe, jestli Abram prohloupil, jestli by jednali stejně, proč to udělal, co mu dovolilo tak jednat, jestli si myslí, že byl potom našťvaný na Lota atd. a přitom příběh interpretovat a vykládat a také navázat vyprávěním 14. kapitoly.

4. POMŮCKY:

Flanelograf I., Obrázky k biblickým příběhům.

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Představte si, že s nedělní školou vyrazíte na celodenní výlet. Jednou také sourozenci Novákovi a Procházkovi. Obojí dostanou od rodičů svačinu a také nějaké peníze, aby si mohli na výletě něco koupit. Počasí je pěkné, společné hry všechny baví, příroda krásná... Ale co to, když se večer vrací domů, Novákovi jsou spokojeni a Procházkovi našťvaní a rozhádaní. Jedni se dokázali domluvit, jak naložit s kapesným od rodičů, druhí ne. Kdo v takové situaci mezi sourozenci určuje, za co se peníze utratí? Starší, nebo mladší? Kluk, nebo děvče? Jak to udělat, aby svěřené peníze přinesly všem sourozencům užitek a pohodu? Jak předejít našťvanosti a rozhádanosti?

II. SPORY MEZI ABRAMOVÝMI A LOTOVÝMI PASTÝŘI

Abram odešel ze své země, protože mu to řekl Hospodin. Sám si to nevymyslel, původně ani se nikam stěhovat nechtěl. Spolehl se však na Boží slib a šel do země, kterou mu Hospodin zaslíbil. Vzal

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

K zestručnění příběhu můžete jako klíče užít významu Lotova jména – a vyprávět, co se z Loty vyklubalo – a co se vyklubalo z jeho volby:

I. Motivace

I. Spory o pastvu nutí Abrama k řešení

II. Abram dává Lotovi možnost volby: co se z Loty přitom vyklubalo

III. Co se vyklubalo z Lotovy volby (vybral místo lákavé na pohled, ale nebezpečné k životu)

IV. Abram se zastává ohroženého Lota a přivádí jej nazpět

V. Malkisedek žehná Abramovi – přiznává se k jeho rozhodnutím a zápasům

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Zamyslete se nad souslovím „láková nabídka“. Co taková nabídka slibuje? Jak se jeví na první pohled? Potvrdí se, co slibovala, nač lákala?

pár příbuzných a šel. Po čase toho měl Abram se svým synovcem Lotem tolik, že je oba dva nemohla nová země uživit. Abramovi pastýři se dostali do sporu s pastýři Lotovými. Nevíme přesně, do jakého. Pravděpodobně šlo o to, kdo kde bude psát ovce a ke kterým studnám budou stáda chodit pít. Na tom, že dojde mezi lidmi ke sporu, není nic zvláštního. Složitě situace přinášejí konflikty a napětí dost často. Je snadné se pohádat a naštvat se na druhého. Velkým uměním je takový spor vyřešit k dobrému. Abram s Lotem to dokázali.

III. „DŽENTLMEN“ ABRAM DÁVÁ LOTOVI PŘEDNOST

Ke sporu mezi pastýři se Abram a Lot postavili čelem. Věděli, že právě oni dva to musejí nějak vyřešit. I rozhlédli se a starší z nich, Abram, pověděl: „Poslyš, Lote, tohle nemá cenu. Vždyť jsme nejen strýc a synovec, ale také bratři ve víře, bratři v Bohu. Přece nebudeme pokračovat ve sporu, přece nepoženeme své pastýře proti sobě.“ A pak navrhl i řešení, možná trochu překvapivé. Pověděl: „Oddělme se od sebe.“ Byla v tom jeho důvěra, že jeho i Lotův život může být prost zloby a nenávisti, že místa i úkolů je na té Boží zemi dost a že k Boží chvále mohou žít i odděleně a každý po svém. Abram to vše myslel upřímně, a proto dal Lotovi vybrat. „Vyvol si směr, kterým se vydáš, a já půjdu na opačnou stranu“. Zachoval se v tu chvíli jako skutečný „džentlmen“. (Slyšeli jste už to slovo? Víte co znamená? Kdy se používá? Jak takový džentlmen jedná?)

IV. LOT SI VYBÍRÁ TO NA PRVNÍ POHLED „LEPŠÍ“

Nabídka byla jasná. Bylo na Lotovi, aby volil. Nejen pro sebe a své pastýře, volil vlastně i pro Abrama. Vždyť vydá-li se nalevo, půjde Abram napravo; a půjde-li on vpravo, Abramovi zbude jít doleva. Lot má rozhodnout pro oba. A tak se Lot rozhlédne a dobře se dívá. Na východě vidí celý okrsek Jordánu, zemi zavlažovanou. V té zemi, kde teď stojí a rozhodovali se, kam kdo z nich půjde, tam se rok nedělí na jaro, léto, podzim, zimu, ale jen na dvě období: dešťů a sucha. A sucha bývá víc. A tak země zavlažovaná, to je hotový ráj. Jako zahrada Hospodinova. Lot se rozhodl, že půjde právě tam. Šel a usadil se v městě, kousek od Sodomy. Koho by nelákalo jít právě tam?

V. ABRAM ZŮSTÁVÁ NA „HORŠÍM“ A OPĚT K NĚMU PROMLOUVÁ HOSPODIN

Na Abrama zbylo to druhé, to méně úrodné a méně slibné. Ale za

to se na Lota nehněvejme. Ani Abram se za to na něj nenaštval, ani se tím neužíral. Neříkal si, jaký že je chudák, když na něj zbylo to horší. Dobrovolně dal přece Lotovi vybrat a on si prostě vybral. Že si vybral lepší, přestože byl Abram starší a byl to jeho strýc, co na tom? Nikde v Bibli není psáno „svému strýci, zvláště je-li starší, přenecháš to lepší“. Abram přijal Lotovu volbu v klidu, jako by s tím i dopředu trochu počítal. Hlavní bylo, že se rozešli v dobrém a zůstali bratři v Bohu.

Tehdy k Abramovi opět promluvil Hospodin: „Rozhlédni se od tud na sever i na jih, na východ i na západ a projdi tu zemi křížem krážem, protože ti ji celou dám. Tobě a tvému potomstvu; a tvého potomstva bude tolik, jako je na nebi hvězd“. Abram tam pak vybudoval Hospodinu další oltář.

VI. LOT VÁLEČNÝM ZAJETCEM, ABRAM OSVOBODITELEM

Po čase však přišla válka. Boj devíti králů, pěti proti čtyřem. Dneska už o žádném z nich vůbec nic nevíme. Do války však byla zatažena i Sodom a Sodomští v té válce prohráli. Také Lot byl zajat. Abram o ničem nevěděl. Až k němu přiběhl jakýsi uprchlík a všechnu mu vypravoval.

Teď přišla chvíle, kdy si Abram mohl zamnout ruce. „Vida, tak se to přece jen Lotovi vymstilo, že se hnal za lepším! Já jsem mu přál jen dobré, ale Pán Bůh ho přece jen potrestal.“ Přesně tak si to mohl povědět a mnozí by s ním souhlasili. I dnes tak někteří lidé uvažují. Abram však neřekl jedno ani druhé. Co my lidé víme o Božích trestech. Ani Abram, ani my dnes. Abram mohl pocítit jakoby spravedlivé uspokojení. Navíc mohl škodolibou radost z cizího neštěstí zahalit do jakoby zbožného hávu. Neudělal to. I proto je otcem víry.

Naopak, rozhodl se, že se pokusí Lotovi pomoci. Sbalil partu věrných pomocníků a šel Lota vysvobodit. Bylo jich málo, ale povedlo se. Lota spolu s dalšími zajatci osvobodili a získali dokonce i nějakou válečnou kořist.

VII. SETKÁNÍ S DVĚMA KRÁLI

Abram se vracel jako vítěz. Do údolí, kterému se říkalo Královská dolina, mu přišli naproti dva králové. První byl Malkisedek, král šálemský. Přinesl Abramovi chléb a víno. Požehnal mu a řekl: „Byl to Bůh nejvyšší, který ti dal vítězství. On je Pánem nebe i země. On si tě vyvolil, on ti dává své požehnání. Buď mu věrný.“ Abram mu odevzdal desátý díl svého majetku. Udělal to z vděčnosti Pánu Bohu za vše, co od něho přijal.

Přišel však i sodomský král. Nabídl Abramovi: „Vrať mi sodomské obyvatele, ostatní kořist si můžeš nechat.“ Byl připraven uzavřít s Abramem výměnný obchod. Něco za něco. Pro Abrama to jistě byla lákavá nabídka. Rázem by se stal významnou osobností v zemi. Abram však odmítl: „Nevezmu si od tebe ani šňůrku od bot – abys nemohl říci: Díky mně Abram zbohatl.“ Zajatým lidem vrátil Abram svobodu. Válečnou kořist nechtěl, vzal si pouze nejnnutnější náhradu pro své bojovníky.

VIII. ABRAM A LOT PO TOM VŠEM

Abram Lotovi nic nevyčítal. Ani nechtěl, aby si to teď vyměnili: „Ty, Lote, teď půjdeš ve svých stády na ty moje kamenité pastviny a já na ty tvoje úrodné“. To ne. Měl radost, že mohl zachránit toho, koho měl rád jako bratra. Měl radost i z Malkisedekova požehnání. To pro něho znamenalo víc než sodomská kořist. Tak se začal plnit Boží slib, že Abram bude požehnáním. Jak dobré to bylo pro Lota, že tady Abram byl! Nebýt Abrama, jak by asi skončil? Jak dobré to bylo i pro lidi ze Sodomy a pro celou zemi! Abram nemyslel ze všeho nejdřív na svůj prospěch, blahobyt a pohodlí. Myslel na druhé a přinášel jim pomoc. Takové je to s každým, komu Pán Bůh žehná. Myslí na druhé a přináší jim pomoc. Jinými slovy: stává se pro ně požehnáním.

MODLITBA

Pane Bože, děkujeme za všechny, kteří podobně jako Abram hledají cesty, jak vyřešit vzájemné spory. Za ty, kteří se snaží pomáhat druhým. Prosíme, abychom se i my dokázali s druhými dohodnout, a je-li to třeba, tak i ustoupit nebo se rozdělit o to, co máme. Prosíme, ať dokážeme myslet na druhé a pomáhat jim, když to potřebují. Děkujeme za Abrama, který je nám v tom příkladem. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Kdo má přednost starší, nebo mladší? Má právo starší rozhodovat za mladšího?
- Kdo ustoupí: slabší, moudřejší, vychytralejší, lhostejný, ten kdo má naději?
- Kdo je to gentleman?
- Je lepší bydlet na vesnici, nebo ve městě? Nemají lidé ve městě mnohem víc možností? Žijí bohatším životem? Jaké výhody má vesnice? Jsou lidé na vesnici hodnější?
- Kde chcete žít, až budete dospělí?
- Znáte nějaké české krajany mimo naši vlast? (Rumunsko, Ukrajina-Bohemka) Máme za ně nějakou odpovědnost, máme jim pomáhat?

- Mají nám pomáhat krajané z Ameriky nebo jiných západních zemí? Mají mít za nás odpovědnost?
- Zvolili jsme si naši zemi? Máme právo se kamkoli vystěhovat?
- Je rozdíl mezi lidským slibem a Božím zaslíbením?
- Dříve se poznávalo podle oltáře, komu patří zem. Jak se to pozná dnes? Podle čeho mají lidé možnost poznat, že zde žijí ctitelé Hospodina? Jenom podle kostela?
- Jaký je rozdíl mezi protekcí, úspěchem, požehnáním?
- Měl Abram díky požehnání nějakou protekci?
- Koho a jak se dnes můžeme zastat?
- Znáte nějaké období z církevních dějin, kdy církev byla oslněná mocí a zapomínala na své poslání – být požehnáním pro druhé – být pomocí pro druhé?

ZASLÍBENÍ A NAROZENÍ SYNA 26.10.2003

Gn 15,1-6; 16,1-16; 17,1-16; 18,1-15; 21,1-7 19. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm: 105,4-6 — *Dotazujte se na vůli Hospodinovu a jeho moc, jeho tvář hledejte ustavičně. Připomínejte divy, jež vykonal, jeho zázraky a rozsudky jeho úst, potomkové Abrahama, jeho služebníka, Jákobovi synové, jeho vyvolení!*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 15,1-6

PÍSNĚ

Mému bohu patří zem (BTS 13); Vstaň a hledat pojď tu zem (S 379, sloka 1.2.5); Vše dobré, co máme (BTS 19); Rok za rokem (S 286); Zachovej nám víru dobrou (S 389); Žalm 8 (podle EZ 8 nebo S 76); Má duše Boha velebí (S 176, BTS 29, EZD 627); Bůh je zástita má (S 23); Radujte se bratři (S 284), Dej odvahu včas slyšet (EZD 673)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **výběr textů** je velice obsažný. Při přípravě výkladu je třeba se soustředit na jejich **základní směr**, totiž na motivy Božího zaslíbení a Abrahamových a Sáriných pochybností. Ty se projevují jejich beznadějí (Gn 15,2) jejich svěvolí (Gn 16) – a nakonec jejich posměchem (Gn 17,17 a 18,12). A přece se Boží sliby – tak neuvěřitelné a bláznovské – vpsledu ukáží jako spolehlivé slovo pravdy – a z vděčnosti nad jejich naplněním tryská smích a radostná píseň víry (Gn 21,1-6)

– **oddíl Gn 15,1-6** otevírá **znova základní témata** Abramova povolání a cesty. Začíná připomínkou zásadních Božích činů: Hospodin je „pavéza a odplata“ (ČEP „štit a odměna“) – (v.1). Na toto zásadní oslovení reaguje Abram **otázkou**. Odpovědi tedy není hned radostné vyznání, ale povolání vyslovuje svou **pochybnost**. Hospodin tuto pochybnost neodmítá jako nepatřičnost, ale odpovídá na ni dalším dějem: vyvádí Abrama k **užaslému pohledu** na nebesa (v.5 – srvn úžas, vyslovený v Ž 8,2.4n). Oddíl završuje Abramova odpověď: „uvěřil“.

V perspektivě zaslíbení a povolání se teprve začíná ukazovat, kdo to je Bůh a kdo člověk. Ukazuje se planost a mylnost mnoha lidských představ. Lze tu zároveň vyslovit své pochybnosti, přiznat krizi – a dát se pozvat k nové důvěře. A především je čím dál jasnější – Boží věrnost vyvolenému společenství nelze chápat jako náboženské privilegium, ale jako pozvání k novému spolehnutí.

– **neplodnost** (Gn 15,2; 16,2; 17,17-19; 18,11-12) hraje v praoteckých příbězích klíčovou teologickou roli. Nejde tu o individuální zdravotní indispozici, která by byla zázračně překonána, ale o vyjádření zásadního předělu: příběh Abrama a Sáraj, ztělesňujících vyvolený lid víry, nemá sám od sebe pokračování. Sám od sebe je bez „potomstva“, tj. bez možnosti směřovat ke kýžené budoucnosti. Tuto budoucnost neotvírají lidské schopnosti (příčinnost sexuální potence a plodnost představovala v pohanství okolo Izraele nejvyšší ztělesnění těchto schopností – dneska bychom mluvili třeba o „ukazatelích prosperity“ jako je ekonomická produktivita nebo hrubý národní produkt.) Ovšem

– tam, kde člověk může nabídnout leda vyschlé lůno, kde je natrvalo uvržen do stavu bez potomstva, tam přece Hospodin stvoří nové – novou generaci, nové pokračování, příběh naděje.

– **uvěřil Hospodinu** (Gn 15,6) – víra je tu formulována jako akt otevřenosti a důvěry. Abrama k víře nepřesvědčil zázrak – ani „vyšší logika“, s kterou by Hospodin vyvrátil jeho pochybnosti. Jeho víra je odpovědí na nové vyvedení, pozvání a zaslíbení. Z hlediska pravděpodobnosti je naplnění zaslíbení vzdáleno stejně jako na začátku příběhu. Víra je krokem důvěry, že „nemožnou možnost“ – dar syna – je možné vzít za nosnější skutečnost, než přítomnou realitu bezdětnosti a neplodnosti.

– **Boží promluvy k Abrahamovi** (15,1.4; 17,1.15.19; 18,10.13n) – „Bůh Abramův“ je Bůh promlouvající, Hlas, Oslovení, Zaslíbení. Toto oslovení má ovšem vždycky povahu zvláštní události: odmítá lidské zhodnocení situace, vyvádí ze stísněnosti, otevírá oči pro novou budoucnost.

I když se – právě ve vztahu k Abrahamovi – často mluví o „**zaslíbení**“, je třeba připomenout, že SZ nemá zvláštní slovo, které by se překládalo českým „zaslíbení“. V textu prostě vždy stojí, že Bůh říká, Bůh mluví. Jeho slovo je věrné, co slibuje, to splní. Radost z Izákova narození (Gn 21,1-7) je právě radostí z toho, že se Boží promluvy, oslovení a sliby ukázaly jako platné, důvěry-hodné, tedy v tom nejhlubším biblickém smyslu „pravdivé“.

– **dědictví** (Gn 15,2-4) v biblickém pojetí je v přímém vztahu k zaslíbení. Prvotní význam je teologický, právní aspekt je až druhotný. Dědictví není odkaz předků, ale předávání Bohem propůjčených hodnot duchovních i hmotných. V tomto smyslu je dědičné předávání požehnání prvorozenému, podíl na zaslíbené zemi, otcovský dům a jmění. Bůh vyvoluje dědice. Prvorozený dědic je zároveň reprezentatem „Boží věci“ uprostřed ostatních – pohanských – národů. Skrze příběh a svědectví prvorozeného a dědice se uprostřed toho-

to světa konkretizuje Boží přítomnost. On nepředstavuje jen „model víry“ – ale i to, čím Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův chce člověka obdarit. Myšlenka prvorozeného dědice je půdorysem, na němž Nzní svědkové formulují své vyznání, že Ježíš Kristus je jedinečný Syn a Dědic Boží lásky, moci i slávy.

– **obřízka jako znamení smlouvy** (Gn 17): jedinečnost – a trvalost! – „experimentu Abraham“ vyjadřuje uzavření smlouvy a obřízka. Hlavní význam obřízky ve SZ se ukazuje ve vyprávění o jejím ustanovení Abrahamem. Je to **smluvní obřad**. Smlouva zdůrazňuje trvalost – a věrnost Je chirurgický zákrok, při kterém je odříznuta předkožka mužského pohlaví. Smlouva mezi Bohem a Abrahamem je ze strany člověka naznačena obřezáním každého muže v rodině, syna i zakoupeného služebníka. Ze strany Boha bude smlouva naplněna požehnaným a početným potomstvem. Při smlouvě Abram a Saraj obdrží nová jména: Abraham a Sára. Od té doby je obřízka znaméním pravých Izraelců, synů Abrahamových, a bude je odlišovat od cizinců a pohanů.

– **Sára** (Kněžna) ve svých 75ti letech dostala strach, že se pro její neplodnost nenaplní Boží zaslíbení dané Abrahamovi (Gn 16). Využívá běžné zvyklosti – nabídnout manželovi svou egyptskou služenu Hagaru, aby syna zplodil s ní. Abraham se bez komentáře podržuje iniciativě své ženy. Hagarino těhotenství je příčinou sporu mezi ní a paní. Sára se pokouší řešit situaci vyháním Hagary. Ta se však vrací na Hospodinův pokyn, obdařena rovněž zaslíbením hojného potomstva. Po Abrahamovi je to další postavě děje s tímto zaslíbením. Nositelkou požehnaní s stává i Sára, stane se matkou národů a vzejdou z ní králové národů.

– **Abrahamovi hosté**. Tři muži se objevují před Abrahamovým stanem na posvátném místě Mamre. Abraham se chová, jako by čekal významné Hospodinovo slovo. Víta hosty slovy: „Panovníku, jestliže jsem u tebe nalezl

milost...“ Ačkoli Abraham zachovává běžné zvyklosti hostitele vůči hostům, není zklamán v očekávání životně důležité zprávy. Jeden z mužů uvádí jádro poselství nesnadně vysvětlitelnými slovy: „Po obvyklé době se k tobě určitě vrátím...“ Následuje zpráva o narození syna, které se zestaralá Sára v duchu zasmála.

– **narození Izáka** (Gn 21,1-7) je především projevem boží věrnosti a spolehlivosti. Hospodin „učinil, jak slíbil“. Izákovy početí a narození je znamením, že na Boží zaslíbení lze spolehnout. Jméno Izák (dosl. smál se) tu dostává dvojitý význam – jeho zaslíbení provází výsměch, ale jeho narození provází vděčný smích víry.

Z málokterého biblického příběhu tryská tolik radosti, jako z tohoto vyprávění. Směje se Abraham – už jen tím, když dává svému synu jméno: Izák – doslova – SMÁL SE.

A radost tryská i ze Sáriny písně, kterou tento Boží dar oslavuje: Radost mi učinil Bůh, a každý, kdo se to doslechne, ať se raduje se mnou.

Sárina píseň – to je starozákonní variace „Narodil se Kristus Pán“. Písnička vděčné radosti, kterou vděčně oslavuje Boží věrnost a spolehlivost jeho zaslíbení. Tříkrát tento důvod ke zpěvu v tomto oddíle zaznívá: – Hospodin navštívil Sárku TAK JAK ŘEKL – Hospodin ji učinil TAK JAK OZNÁMIL – porodila syna v čas, O KTERÉM MLUVIL Bůh.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Vztah **víra** – Boží ohodnocení (15,6) není předem vypočitatelná záležitost. „Připočetí“ neznámá „přidal do seznamu správných zbožných reakcí“, ale spíše „překvapil ho tím, že právě takovéto spolehnutí ohodnotil jako správné“. Neznámá to ovšem, že z víry můžeme udělat jakýsi jedině správný dogmatický postoj. Důležitý je celý příběh, který svědčí o tom, že jde o odpověď důvěry, o spolehnutí v situaci vnější dějinné, náboženské, instituční i dogmatické nezajistěnosti.

– **neplodnost** – je v našem civilizačním okruhu pro mnoho manželských párů stále bolestivějším problémem. Tady (i v dalších příbězích – Gn 16, 17, 18) je potřeba rozlišit motivy „theologické“ od roviny „gynekologické“. V tomto smyslu je potřeba vyložit i několikrát zdůrazněný stařecký věk Abrahama a Sary. Podle lidských hledisek překročili již fyziologickou hranici zplodění dítěte. Ale Bůh Abrahamův je „bohem nemožných možností“.

– spor Sary a Hagar lze ve výkladu mladším dětem zcela vypustit. Mladší věková kategorie dětí nevnímá bezdětnost jako problém. Lze však dětem zdůraznit, že každé dítě je dar od Boha. Tato skutečnost ovlivňuje vztahy v rodině a nastoluje odpovědnost vůči dárci – Bohu.

– plnění Božích slibů se váže pouze na Boží vůli. Naše přání nejsou rozhodující. Bůh ví lépe než my, co potřebujeme a kdy to potřebujeme. Lze uvést paralelu: dětská přání a rozhodnutí rodičů. Trpělivé čekání dosvědčuje naši důvěru a poslušnost vůči tomu, od něhož plnění slibu očekáváme.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Můžete začít tím, že děti nejprve do obrázku dokreslí, co si přejí, očekávají nebo mají slíbeno. Pak k tomu mohou v bludišti hledat cestu. Je dlouhá nebo krátká? Vy jim potom povíte, jak taková dlouhá cesta k zaslíbení vypadala v případě Abrahama, kterého mají na obrázku. Malé děti si ho přitom můžou vybarvovat.

Obrázek mohou děti zpracovat i po vyprávění.

4. POMŮCKY:

Obrázek Zd. Šorma – nepřehlédněte že na kartičce k příběhu je již motiv narození syna a radosti!

Fotografie rodiny s dětmi, křestní list, rodokmen rozvětveného rodu, obrázek noční oblohy s hvězdami, flanelový graf (dětí znázorní přijetí hostů).

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

Klíčový motiv, který můžete sledovat a podle kterého sestavit vyprávění, může být význam jména Izák. Podkladem jsou texty Gn 17, 18 a 21. Boží zaslíbení je starcům Abrahamovi a Sáře dlouho k smíchu. Když se však po dlouhé době naplní, smějí se radostným smíchem víry. Narození syna a naplnění zaslíbení není třeba zmiňovat obsírně, ale mělo by se stát vyvrcholením příběhu.

- I. Motivace (o zdoluhavém čekání)
 - II. Abraham je v 99 letech ujištěn, že Boží zaslíbení platí
 - III. Abraham se tomu směje
 - IV. K Abrahamovi a Sáře přicházejí hosté – poslové – vyřídít, že zaslíbení se splní za rok – a Sára se tomu vysmívá
 - V. Narodil se syn – směje se Abraham (když mu dává jméno), píseň radosti zpívá Sára
- Nebo užitě osnovu, která zpracovává Gn 15, 18 a 21
- I. Motivace – o hvězdách
 - II. Bůh Abrahamovi zaslubuje mu čet-

- né potomstvo, Abraham důvěruje
- III. Abraham a Sára jsou už staří a stále bezdětní
 - IV. Tři hosté ohlašují narození syna
 - V. Abraham pečuje o hosty, Sára má pochybnosti
 - VI. Do roka se narodí Izák

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro mladší děti:

Viděli jste v létě noční oblohu? Znáte některá souhvězdí? Už jste zkoušeli někdy hvězdy spočítat? Dokázali byste to?

Když vám rodiče slíbí za závěrečné vysvědčení slíbí rodiče horské kolo – jak musíte čekat dlouho? – Celý školní rok musíte čekat, pilně se učit, než se vaše toužebné přání vyplní. Je to snadné – nebo „nekonečné“? Mají takové sliby vlastně nějaký význam?

Otázka pro starší děti:

Znáte přísloví „lepší vrabec v hrsti než holub na střeše“? V jakých situacích se užívá? Myslíte, že pro Abrama znamenaly Boží pozvání a sliby „vrabec v hrsti“ nebo „holuba ba střeše“?

VYPRÁVĚNÍ

I. HOSPODIN PŘIPOMÍNÁ ZASLÍBENÍ SYNA

(Co znamená, když o někom řekneme, že jeho slovo „platí“? Co znamená, když se řekne sliby chyby? Můžeme se vždycky spolehnout na to, když nám někdo něco řekne?)

Abram žil podle toho, co mu řekl Bůh. Opustil kdysi svůj domov v Cháran, vyšel do neznáma a neměl žádnou záruku, jenom Boží slib, že bude otcem celého národa, že dostane krásnou zemi – on a jeho potomci.

Ale Abram byl už starý a stále neměl žádné děti. Čím dál častěji musel přemýšlet o tom, jak to bude dál. Abram se začal se bát, že to celé není pravda, že Bůh nesplní co slíbil.

(Mohl si to Abram nějak ověřit? Můžeme si my ověřit, že to, co Bůh říká je pravda?)

Když bylo Abramovi nejhůř a topil se ve vlastních pochybnostech, tak za ním Bůh přišel a řekl mu: „Nic se neboj.“ A k tomu dodal. „Já jsem tvůj štít a tvá odměna.“ Štít vždycky někoho chrání. Vzpomenete si na nějaký příběh, kdy Bůh Abrama chránil? Abram

si také vzpomněl, naposled na bitvu, ve které zachránil Lota. Ale když slyšel o odměně, která ho čeká, tak se zase vrátil smutek. Modlil se a přitom se vlastně s Bohem hádal. Říkal: „Jakápak odměna, Pane, – jsem starý a moje žena Sáraj také, nemáme žádné děti. Všechno, co mám, po mě dostane můj služebník Eliezer.“ Abram věděl, že Bohu může říct cokoli. Každé své trápení i bolest. Ale vůbec si nebyl jistý, jestli mu Bůh také pomůže.

Bůh mu však řekl: „Tvým dědicem nebude Eliezer, ale tvůj vlastní syn.“ Vyvedl Abrama ven a řekl: „Pohleď na nebe!“ Abram uviděl noční oblohu. Bylo jasno a celé nebe bylo poseto hvězdami. Kolik jich asi je?, pomyslel si Abram. To nikdo nespočítá. „A právě tolik bude tvých vlastních potomků,“ řekl mu Boží hlas. „Neboj se. Věř mi.“

Abram znovu pohlédl na nebe, vzpomněl si, kolikrát při něm Bůh už stál a kolikrát mu už pomohl. A najednou si byl jist, že Bůh svůj slib splní a že on se syna skutečně dočká. Neměl jinou záruku než Boží slovo, ale on Pánu Bohu důvěřoval. Hospodin při něm bude stát. Tak jako vždycky. Pak šel Abram spát a tu noc spal tak dobře jako už dlouho ne.

II. SÁRAJ A HAGAR

(Mluvili jsme o slibech. Vzpomínáte si, když vám někdo něco slíbil? Čekali jste dlouho nebo krátce, než to splnil? Je příjemné čekat dlouho? Co člověka napadá?)

Abram ví, že ho Bůh nezklame. Jenže léta ubíhají, Abram i Sáraj už jsou staří, a stále se nic neděje. Není divu, že Abram opět začínal být nervózní. Jeho důvěra začala znova slábnout. Mluvil o tom se Sáraj a ta rozhodla: „Já už děti mít nebudu, ale dám ti svoji egyptskou otrokyni Hagar. Měj syna s ní. Až se dítě narodí, bude jako moje.“

Abram ovšem věděl, že Boží slib zněl jinak. Jenže co mají dělat, když slíbený syn stále nepřichází? A tak nakonec se Sáraj souhlasil a učinil, co navrhovala. (Jak mohl Abram svůj strach přemoci? Už se někdy předtím Abram bál? Zklamal ho už Bůh někdy předtím?)

Brzo se však ukázalo, že to vůbec nebylo šťastné řešení. Když Hagar poznala, že bude mít dítě, začala se Sáraj posmívat. Ta jí nezužala nic dlužná a začala Hagar všelijak ponižovat. Čím byla Hagar drzejší, tím víc ji Sáraj pokořovala. A Abram se musel dívat, jak se ty dvě hádají. Nakonec Hagar utekla.

Abram a Sáraj by na Hagar asi nejraději zapomněli. Ale Bůh na ni nezapomněl. V poušti ji vyhledal Boží posel a řekl jí, aby se vrátila. Bude mít syna, ten dostane jméno Izmael a z jeho po-

tomků vyrosté veliký a bojovný národ. (Muslimové věří, že právě Izmael je jejich praotcem.) Hagar se tedy vrátila k Sáre a všecko bylo, jak Bůh řekl.

A tak na tom byl Abram stejně jako předtím. Myslel si, že to zařídí i bez Boha, ale místo toho způsobil jen rozvrat ve vlastní rodině. To všecko se stalo kvůli jeho strachu a nevěře. Potrestal ho snad nějak Bůh? Naopak, Abram se svou netrpělivostí potrestal sám.

III. SMLOUVA S ABRAMEM/ABRAHAMEM

(Co je to smlouva? O čem mohou lidé uzavírat smlouvy? Jak se taková smlouva uzavírá a jak se potvrzuje aby platila?)

Uběhly další roky. Izmaelovi bylo už 13 let a Abram se dožil už 99 let. V té době za ním Bůh opět přišel a řekl: „Uzavírám s tebou smlouvu. Budeš praotcem velkých národů. A tvým potomkům dám celou kananejskou zemi.“

Prvním znamením smlouvy byla obřízka. Je to obřad, při kterém je odstraněna předkožka mužského pohlaví. Tak jako lidé stvrzují smlouvu podpisem, tak měl Abram stvrdit smlouvu obřízkou. Abram tak učinil a s ním všichni jeho služebníci a také Izmael. Od té doby všichni židé dávají obřezat své syny už 8. den po narození. Je to trvalá připomínka smlouvy, kterou s nimi Hospodin uzavřel.

(Máme také my křesťané znamení smlouvy s Bohem? Kdo z vás byl už pokřtěn? Co v té naší smlouvě slibuje Bůh a co slibujeme my? Kdo slibuje za malé děti, pokud jsou pokřtěny?)

Abram a Sáraj dostali ještě jedno znamení – nové jméno. Abram se této chvíle bude jmenovat Abraham – to znamená otec mnohého lidu. Sáraj dostala nové jméno Sára – to znamená kněžna. „Tak vám i vaše nová jména budou připomínat, že Sára opravdu bude mít syna a jeho potomkové budou tvořit celé národy, budou z něj pocházet i knížata a králové. Až se tento syn narodí, dáš mu, Abraham, jméno Izák – to znamená Smíšek.“

(Dostali jste také u křtu nové jméno? Proč se vlastně říká křestní jméno?)

IV. TŘI HOSTÉ

Abram (vlastně teď už Abraham) byl celý užaslý a čekal, co se bude dít dál. Nečekal dlouho. Tábořili se Sárou zrovna na posvátném místě v Mamre, kde už dříve postavil Hospodinu oltář. Abraham seděl před stanem a najednou v horkém třesoucím se vzduchu uviděl tři muže. Poznal, že to jsou Boží poslové. Že to

sám Bůh mu přišel připomenout svůj slib. Vyběhl mužům vstříc, poklonil se jim a přiměl je, aby u něho zůstali. Pak odběhl k Sáře, aby jim připravila jídlo a pití.

Sára připravovala pokrm, ale přitom natahovala uši, aby zaslechla, co si ti tři podivní hosté budou s Abrahamem povídat. To, co slyšela jí vyrazilo dech. „Vrátím se k tobě,“ říkal jeden z příchůzích, „ale to už tvoje žena bude mít syna.“ Sára se musela v duchu až zasmát. To přece není možné – v jejím věku. Ale v tom se ozvala přísná otázka: „Proč se Sára směje? Je snad pro Hospodina něco nemožné?“ Sára zapírala svůj smích, protože se bála.

V. NAROZENÍ IZÁKA

Stalo se, jak Bůh řekl – Sára otěhotněla a porodila syna. Když se syn narodil, dali mu jméno Izák – Smíšek. A Sára se zase smála, jenže tentokrát radostí: „Bůh mi dopřál, že se mohu smát. Se mnou ať se směje každý, kdo o tom uslyší.“

Na tuto chvíli museli Abraham se Sárou čekat velmi, velmi dlouho. Byla to dlouhá a složitá cesta. Abrahamova důvěra v Boha byla po celý ten čas vystavena zkoušce. V jeden čas už ani nevěřil, že by Bůh mohl svůj mohl uskutečnit. Jestliže se Božího slova přece jen držel, bylo to jen díky tomu, že ho Hospodin nenechal na pospas jeho pochybnostem a strachu, ale vždy znovu jeho víru podepřel. Nakonec Pán Bůh svůj slib splnil. Přesně a do písmene. Smlouvě, kterou jednou uzavřel – tehdy s Abrahamem, dodnes s každým jiným – zůstal věrný.

MODLITBA

*Pane Bože náš, děkujeme, že na tvoje sliby je vždycky spolehnutí. Odpusť, když jim nevěříme. Prosíme tě, dej nám důvěru, když nás přepa-
dají pochybnosti a strach. Dej ať zvítězí radost nad každou nedůvěrou.
Amen*

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Už vás napadlo pochybovat o tom, má-li cenu věřit? Svěřili jste se někomu se svými pochybnostmi? Jakou jste uslyšeli odpověď?
- Nebylo by lepší, kdybychom v bibli četli příběhy jen o tom, jak Abram nepochyboval a vždycky pevně věřil? Mohou nám pomoci příběhy o Abramových pochybnostech?
- Kdybyste po dnešním příběhu měli vyjádřit, co to znamená „věřit“, které vyjádření byste vybrali: znát správnou náboženskou poučku – umět se pomodlit – dodržovat příkázání – odvážit se důvěry – být přesvědčen, že Bůh je – jít neprošlapanou cestou – vědět, v čem vidět důkazy Boží přízně...?

- Při jaké příležitosti si lidé něco slibují: při slavnostních příležitostech; na Nový rok; když se jim nechce něco dělat – na oko něco slíbí; když se na něco těší; na rozloučenou.
- Co znamená úsloví: sliby – chyby?
- Dá se z bible vyčíst, že se Boží zaslíbení naplňují?
- Je pravda, že trpělivost přináší růže? Kdo si počká, ten se dočká?
- Jaký je rozdíl mezi přezdívkou a novým jménem od Hospodina?
- Víte, že se při křtu dává dětem „křestní“ jméno?
- Nevrhá příběh o Hagar na Abrahama a Sáru zbytečně špatné světlo?
- Znamená modlitba, že pouze my něco říkáme Bohu nebo při ní také nasloucháme Boží odpovědi? Role Písma svatého pro slyšení Božího hlasu. Jak rozeznáváme Boží oslovení a Boží odpovědi?
- V čem zvěst bible může pomoci rozlišit Boží odpověď a naše vlastní přání?
- Kterou písničku byste vložili do úst Sáře – když se narodil Izák? (např. Má duše Boha velebí)

BŮH SOUDÍ SODOMU

Gn 18,16-33; 19,1-29

2.11.2003
20. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm: 105,7-8 — *Je to Hospodin, náš Bůh, kdo soudí celou zemi. Věčně pamatuje na svou smlouvu, na slovo, jež přikázal tisícům pokolení.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 18,20-26

PÍSNĚ

Mému Bohu patří zem (BTS 13); Kdo nežije dle rady bezbožných (EZ 1); Odpusť (BTS 43; S 233); Přímluvný zpěv (BTS 44, S 387, EZD 621); Vynes Bůh soud (S 38); Kdo na kolenou klečí (S 148); Pán Bůh je síla má (EZ 182); Byl tu s náma jeden bráška (S 26); Viděl jsem tě Pane (S 370); Pane Bože, prosíme tě (BTS 32)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Boží výrok o Abrahamovi** (18,17nn): Abraham byl vyvolen jako praotec lidu, který si má předně hledět spravedlnosti a práva. Z tohoto pohledu je potom třeba pohlížet na Abrahamův přímluvný zápas: přimlouvá se a zápasí s Hospodinem jako svědek Boží spravedlnosti.

– **křik Sodomy a Gomory** (18,20nn), Hospodin slyší nejen nářek porobených (např. Ex 2,23nn), ale též ryk působený lidskou svévolí, bezprávím a zvráceností. Sodomo-gomorský křik signalizuje, že s onou společností je cosi v hlubokém nepořádku. Není to důsledek jednotlivých lidských provinění, hřích tu má „sociální“ pospolitý rozměr – nevládne tu právo, pokoj a bezpečí. Proto Hospodin „sestupuje“, aby se o tom „na vlastní kůži“ přesvědčil. Jak toto Boží šetření situace na místě dopadá – viz jednomyslná reakce sodomských obyvatel (všech čtvrtí a společenských hodnot – srv. 19,4) na Lotovy návštěvníky.

– **Abrahamova reakce na Boží výnos o Sodomě** (v.23nn) – jakoby v té chvíli „měl Abraham lepší smysl pro spravedlnost než Bůh! Přesně takového

však chce Bůh Abrahama mít: chce, aby se dovedl statečně rozhorlit pro zachování jeho cesty a vyvyšování jeho jména a aby se zastal každého, kdo je utlačován. ... Abraham je zasažen ve svém svědomí a my se stáváme svědky toho, jak se opovažuje podle svého svědomí jednat.“ (Nico ter Linden, Povídá se... str. 87) Abraham vede zápas o to, aby se v Božím rozhodnutí v posledu neprojevila spravedlnost „pouze lidská“. Brání se uznat, že by se mohl dostat ke slovu princip kolektivní viny. Odmítá „revoluční“ pojetí práva „když se kácí les, lítají třísky“. Ptá se, není-li z pohledu totální likvidace nakonec jedno, zda člověk o něco usiloval, či ne – není-li trest v posledu nivelizační hodnot. S těmito přístupy přece nemá Boží spravedlnost nic společného.

Boží odpověď (v.26) dosvědčuje, že kritický pohled je zaměřen na Sodomu právě jako na město, obec, pospolitost. Stačí ovšem pouhý zlomek spravedlivých, aby se Hospodin smiloval nad CELOU obcí. Viditelně odlišná menšina tu představuje šanci nového začátku.

– **Sodomští jsou v Abrahamově modlitbě označeni za svévolníky.** Svévolník nerespektuje smlouvu (Jr 11), nepocituje vůči druhému odpovědnost.

Jde o nedostatek spolulidství.

– **Lot se ujímá příchozích** – Lot sedí v bráně, zastává tedy správní funkci. Spolurozhoduje v soudních přích, nese tedy odpovědnost za dodržování práva – mj. i práva hosta požívat pohostinství i ochrany. Závažnost Lotovy reakce (19,2-3) podtrhuje i to, že v tomto příběhu se „poprvé v bibli nocuje“. Jestliže Lot přichozí nechce nechat nocovat na veřejném prostranství, svědčí to o tom, že nemá důvěru v kvalitu sodomského veřejného prostoru (srovn. např. Iz 59,14).

I v krizové situaci Lot stojí za svým rozhodnutím ujmout se příchozích – proto je ochoten vydat sodomským vplen své dcery, jen aby zaručil bezpečí těch, které přijal jako hosty. (v. 8) Platí přitom, že ve staroorientálním pohledu byla hodnota ženské příslušnice rodiny nižší, než kohokoli, kdo byl mužského rodu. Bylo časté, že dcery byly v nouzi prodávány do otroctví.

Vysvětlit tento motiv dětem je samozřejmě obtížné. Není potřeba oslabovat hrůznost variant, před nimiž Lot v oné chvíli stojí. Ta hrůznost však nesvědčí proti Lotovu původnímu rozhodnutí („neměl si v takovém místě jako Sodoma brát domů hosty“) – ale usvědčují sodomskou společnost z toho, jaké poměry tam vládnu.

– **reakce sodomských mužů** – „vyveď nám je, ať je poznáme“ – jednohlasé volání sodomských mužů dosvědčuje, že nechtějí respektovat Lotovo rozhodnutí přijmout cizince, ale naopak příchozích sexuálně zneužít, připravit je o lidskou důstojnost a nakonec zřejmě i o život. „Sodomský hřích“ v souvislostech tohoto příběhu vyrůstá právě z toho, že není respektováno právo příchozího na ochranu a lidskou důstojnost. Zásilnění je důsledkem tohoto postoje.

– **vyveď je z tohoto místa** (12b) – Lotově rodině je nabídnuta záchrana, odpovídající záchraně Izraele zprostředkovanou a svévolně moci egyptského faraóna. Záchrana se děje za úsvitu – poté, co vzešla jitřenka a předtím než

vzejde slunce. I tento moment zdůrazňuje naléhavost a neopakovatelnost příležitosti. Přesto musí být Lot a jeho rodina vyveden téměř násilím.

– **Lotova odpověď** na nabídku záchrany (v. 18-20) je písnička polovicáté víry „Ne tak, jak mi nabízíte, ale podle mě“. Neslyšíme radostné „Bůh je záštitou má“, ale „chci zase do města – aspoň do maličkého Soaru – tam zachráním život svůj.“ Název města – **Soar**, Maličké dokresluje Lotův postoj. Nechce být zachráněn cele, úplně – ale jen trošku. Pokud jde o víru, je troškař. A tak se usídlil v Troškařově.

– **ohlédnutí Lotovy ženy** je v přímém rozporu se záповědí poslů, vyvádějících Lotovu rodinu k záchraně (v. 17). Pohled je zmíněn jako reakce na podvrácení Sodomy. Nemá tedy povahu nostalgického vzpomínání. Spíše podlelehla pokušení zachráněných „popást se pohledem“ na díle Božího trestu. (srvn Jn 4,5).

– **závěr příběhu** – 19,29 (dosl. A stalo se, ... (že) rozpomněl se Hospodin na Abrahama a vytrhl Lota zprostředk z kázy) spojuje závěr s úvodní scénou: Abrahamova modlitba neznela naprázdno. Jediný spravedlivý, Lot, sice nestačil na záchranu celého města, byl však vychvácen zprostředk místa fíťičího se do z kázy. Příběhu jeho záchrany věnuje vyprávění víc prostoru než popisu z kázy Sodomy.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– **Abrahamovo smlouvání** – zápas o snížení počtu spravedlivých je veden někdy až demagogickými argumenty (viz např. 28a). Abraham se ovšem nestaví do pózy tragického odvážlivce, který svou lstivostí změní krutý a necitelný osud, zůstává pokorným prosebníkem. Právě na tomto **jeho přístupu** je zřetelné, že pokoru nelze zaměňovat s otupělou přizpůsobivostí tomu, co na člověka zrovna dolehne. Právě pokora počítá s možnostmi Božího milosrdenství, které ani zdaleka nemusí být zřejmé našemu pohledu či zkušenostem.

– děti často modlitbu chápou jako

prostředek k dosažení jinak těžko uspokojitelných potřeb (lepší známky ve škole, zájem druhých, a pod.) Modlitba není nástroj k plnění mých přání a cílů. Abrahamova přimlůva nevyvolá zážrak, ale Boží zásah – Bůh posílá posly, jejichž zprávě musí Lot a další uvěřit.

– nenavozujte dojem, že **správně dlouhou modlitbou** můžete docílit svého. Příběh není „magickým“ návodem, jak se správně či účinně modlit, jak pořádat „modlitební stráž“ apod. Předmětem Abrahamových proseb navíc nejsou ovšem osobní zájmy, ani pouhé příbuzenské sympatie k Lotově rodině – ale zájem o prosazení skutečné spravedlnosti.

– vyvarujte se ztotožnění současných katastrof (záplavy, ekologické katastrofy a pod) s Božím rozhodnutím k trestu. Příběh nechce vysvětlit, proč se stala katastrofa v Sodomě a Gomoře, ale vyznavačsky dosvědčuje, že společnost, obec, ve které nevládne spravedlnost, se řítí (navzdor vnější prosperitě) do záhuby.

– v dětech nesmí vzniknout dojem, že starozákonní Bůh je tvrdý mstitel, kdežto novozákonní Bůh je laskavý otec; Bůh Abrahamův a Otec Ježíše Krista je stejný ve svém zájmu o spravedlnost i o ty, kteří jsou obětí násilnictví, pýchy a bezpráví.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Děti mohou předmět svých přimlův nakreslit nebo napsat do obrázku před vyprávěním. (Třeba po motivačním rozhovoru o prosbách a přimlůvách.) Pak je možné koncipovat je jako osvětlení toho, co v bibli znamená „přimlůvat se“, a vyústit třeba do rozhovoru o tom, za koho se přimlouvají děti a za koho Abraham – zda se to v něčem liší nebo shoduje.

Děti mohou také obrázek dotvořit nakonec, inspirovány vyprávěním o Abrahamovi.

Obrázek lze zvětšit na balící papír. Děti mohou předměty svých přimlův

napsat nebo nakreslit na lístečky a nalepit do hradeb Sodomy a nakonec rozdat v kostele lístečky a tužky i dospělým, aby po bohoslužbách učinili totéž. Takové společné dílo pak může být inspirací k přimlůvné modlitbě.

4. POMŮCKY:

Biblický atlas; obrázek rozvášněného davu, rvačky mezi dětmi, totálně zničené krajiny (zničené důsledkem lidské aktivity)

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

Vyprávějte nejprve z perspektivy Abrahamovy (bod I-III) a potom z perspektivy Lotovy

- I. Motivace – s prosbou
- II. „Boží přítel“ Abraham se dovídá o údělu Sodomy
- III. Abrahamova reakce – reakce spravedlivého – se modlí za Sodomu
- IV. Bůh slyší Abrahamovy námitky i prosby a odpovídá
- V. Boží poslové přicházejí do Sodomy, Lot se jich ujímá
- VI. Ohrožení hostů i Lota
- VII. Záchrana Lota zprostřed města odsouzeného k zániku

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Kdy o něco prosíte? Je vhodná chvíle pro prosbu až tehdy, když si nemůžete pomoci sami či prosadit své plány vlastní silou? Prosíme jenom tehdy, když sami něco potřebujeme?

Následující motivace je určena spíše starším dětem. Nenavazuje přímo na dětské zkušenosti – spíše doprostřed nich vnáší nový překvapivý moment. Timto pohledem „překvapuje“ i Bůh Abrahamův.

Víte, podle čeho se hodnotí úroveň společnosti? (podle průměrné mzdy, výkonu hospodářství, síly armády, zákonů...) Myslíte, že o něčem vypovídá i to, kolik přijímá uprchlíků a jak se o ně postará?

VYPRÁVĚNÍ

I. HOSPODIN ABRAHAMOVI ODHALUJE SVÉ ZÁMĚRY

(Už jste někdy slyšeli že někdo volá: Sodoma Gomora? Co to znamená?)

(Jak to vypadá, když jeden člověk (třeba ve třídě), začne ostatní šikanovat a terorizovat? A co když je takových lidí celá parta? Může s tím člověk něco dělat? Může se například postavit skupině skinheads? Co by se stalo, kdyby pravidla skinheadů začala platit jako zákony?)

Tři muži, kteří tenkrát přišli za Abrahamem, tam nebyli jen proto, aby mu pověděli, že bude mít syna. Mířili ještě dál – do města, které se jmenovalo Sodoma. V Sodomě neplatily žádné zákony – jenom zákon silnějšího. Přežil jenom ten, kdo měl víc síly, delší klacek, silnější zbraň, kdo přinutil ostatní, aby mu sloužili. V Sodomě vládli strach a násilí. Společnost, kde neplatí právo a spravedlnost, se začne vždycky rozpadat. Když se lidé nenávidí, nakonec se zničí. (Znáte takové státy, kde se vládne násilím, pomocí diktatury, pomocí armády? Co s tím Bůh dělá? Jak je to u nás? Platí tu vždy právo a spravedlnost?) V Sodomě to vypadalo, jako by žádný Hospodin ani nebyl. Jenže to byl omyl. Bůh nenechal Sodomu bez povšimnutí. I v tam bude zjednána spravedlnost.

Hospodin nezamlčel Abrahamovi své záměry. Po celý život ho učil spravedlnosti a lásce. Proto má také teď Abraham poznat, že Sodoma hrozí zkáza. (Známe také Hospodinovy záměry? Poznáme, když se někde děje nespravedlnost a bezpráví?)

II. ABRAHAM BOJUJE ZA SODOMU

Abraham mohl říct: „Ať si ti pacholci snědí, co si navařili.“ Mohl si škodolibě mnout ruce, že Sodoma už brzo padne, protože se tam lidé mezi sebou požerou. Ale Abraham se u Hospodina naučil ještě něčemu jinému: že spravedlnost není jenom vina a trest. Že k spravedlnosti, aby byla dokonalá, patří také odpuštění, milost a soucit.

Proto začal Abraham Hospodina prosit, jestli by nějak nemohl Sodomu zachránit. Modlil se a přimlůval, prosil a říkal: Bože můj, není ještě šance pro Sodomu? Co kdyby tam bylo padesát lidí, kteří žijí spravedlivě? Přece těch padesát by stačilo na to, aby s tvou pomocí pomohli zachránit i ostatní a celé město.

Hospodin Abrahamovi odpověděl a řekl: „Najdu-li v Sodomě padesát spravedlivých, bude to dost, abych ušetřil celé město.“

Ale Abraham přemýšlel a pak se modlil znovu: „Bože, ale co když tam bude těch spravedlivých o pět méně? I čtyřicet pět lidí může přece ostatní zachránit. A Bůh znovu odpověděl – stačí i čtyřicet pět. Ale Abraham se přimlouval ještě dál a říkal – co když jich tam bude jen čtyřicet, třicet, nebo jen dvacet? A Bůh pokaždé odpověděl: I pak má to město ještě šanci a já mu pomohu.“

Abraham se obrátil k Bohu ještě jednou a věděl, že tentokrát je to naposled: „Můj Bože, co když tam bude žít jenom deset spravedlivých? Má pak to město ještě naději? Může být i tak zachráněno?“ „I potom má to město šanci a může být zachráněno“, zněla poslední Boží odpověď. Rozmluva skončila a Abraham se vrátil domů.

Proč zrovna deset. Říká se, že něčí osud visí na vlásku. Představte si to doopravdy – nějaká těžká věc (Sodoma, její budoucnost) visí na padesáti vlasech. Abraham se snažil odebrat vždy kousek, a ještě to drželo. Ale je tu hranice. Když je těch vlasů málo, pak už tu tíhu neudrží, přetrhnou se a celé to spadne.

Jak mohlo deset spravedlivých zachránit město? Může menšina zachránit většinu? U Pána Boha to možné je. On je připraven kvůli několika lidem zachránit i velké množství. (Když se demokraticky hlasuje, vyhraje většina a menšina se musí podřídít – i když právě menšina přitom může mít pravdu?)

III. POSLOVÉ V SODOMĚ

Poslové přišli do Sodomy a hned v bráně uviděli Lota. Kdo seděl v bráně, ten spolurozhodoval u soudu. Měl zachovávat právo a spravedlnost. K tomu patřilo i postarat se o hosta. Lot vzal proto posly domů. Báł se, co by se jim stalo, kdyby nocovali na ulici.

A opravdu – ještě než šli spát, seběhl se dav kolem Lotova domu a začal pokřikovat a pak rvát: „Dej sem ty cizince, ať si s nimi užijeme.“ Lot se jenom vyděšeně koukal z oken, jak se tam míhá bezpočet pochodní, a přemýšlel, jestli dveře vydrží. „Hej Lote – pošli je sem.“ Hlasy zněly čím dál tím vztekleji. Lot už byl strachy bez sebe, ale přesto posly bránil. „Dám vám radši své dcery. Jenom neublížíte mým hostům.“ „Ty smradlavej vandráku. Sám si přitáhl kdovíodkud a nás budeš poučovat?“ ozývalo se dole. Přilétl první kámen a dav se pokusil vyrazit dveře. V tom poslové vtáhli Lota dovnitř a seslali slepotu na muže venku, takže nedokázali trefit do domu.

(Má cenu diskutovat se řvoucím davem (např. se skupinou fotbalových fanoušků)? Mají u nás hosté (třeba uprchlíci) také nějaká práva? Co znamená právo na azyl? Je poblíž vašeho města třeba tábor pro uprchlíky?)

IV. ZÁCHRANA LOTA A JEHO PROSBA

Poslové řekli Lotovi: „Jednej rychle, shromáždí celou svou rodinu, všechny, kdo patří k tobě, koho máš rád a vyveď je odtud.“ Lot obešel všechny přátele, zašel i za muži, kteří si měli vzít jeho dcery. Všechny varoval: „Toto město už to má spočítané, zachraňte se spolu se mnou.“ Ale všude se mu jen vysmáli. Nikdo nevěřil, že by slova Božích poslů mohla být pravdivá. Jim se v Sodomě líbilo, tak co. (Co znamená přísloví Komu není rady, tomu není pomoci?)

Lot se vrátil se domů a poslové na něj naléhali: „Vezmi manželku a dcery a honem utečte, jde vám o život.“ Lot ještě váhal, třeba to přece jenom nakonec dopadne dobře. Tehdy ho poslové i s ženou a dcerami doslova vyvlekli z města ven. Tak daleko sahalo Boží milosrdenství.

Lot dostal příkaz: Utikej a nezastavuj se a neohlížej se. Uteč na horu, abys nezahynul. Ale Lotovi se na horu nechtělo, ve městě se mu líbilo víc. A tak začal smlouvat: „Na horu ne. Podívej, tamhleto město, jak je maličké, smím tam utéct? Není přece jako Sodoma, je mnohem menší.“ Lot mluvil a mluvil, až si svojí vůli prosadil. Odešel tedy do toho maličkého města, města Soar. Bylo tak maličké, jako jeho víra.

(Jak lidé reagují na zmínku o Božím soudu? Jsou i dnes Boží slova k smíchu?)

V. ZKÁZA SODOMY A LOTOVA ŽENA

Pak začalo dílo zkázy. Sodoma i Gomora byly zcela zničeny i se svým okolím. Když však Lotova rodina odcházela, jeho žena se ohlédla, i přes výslovný zákaz poslů. Proč? Chtěla se snad ještě naposled podívat na město? Nebo chtěla vidět, jak Boží soud ničí město? Nebo se chtěla se pokochat pohledem na to, jak ti zlí sodomští dostávají co proto? Nevíme. Byla to však neposlušnost, a tak se v tu chvíli Lotova žena změnila v solný sloup.

VI. ABRAHAM

Když bylo ráno po všem, vrátil se Abraham k místu, kde stál prve před Hospodinem. A viděl, že Bůh v tom městě nenašel ani deset spravedlivých. Tam, kde stávala obě pyšná města, byly jenom ruiny a popel. Ale přesto Bůh jeho modlitbu vyslyšel. Zachránil Lota a poslal ho pryč ze zkázy. Tak jedná Bůh. Netrestá slepě, padni komu padni. Je milosrdný a slitovává se. (Můžeme za přírodními katastrofami vidět Boží soud?)

MODLITBA

Prosíme tě Bože, uč nás brát tvoje slova vážně. Uč nás přimlouvat se za ty, kteří potřebují tvoji pomoc. Ať s láskou přijímáme ty, kdo jsou u nás na návštěvě, protože museli utéct z vlastní země. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- V kterých biblických příbězích jsme ještě svědky naléhavého modlitebního zápasu? Jak se změnili ti, kteří ho byli účastní?
- Jsou petice druhem přimluvy za druhé?
- Dá se modlitbou odvrátit zlé lidské rozhodnutí?
- V čem je protikladný postoj k Sodomě u Abrahama a u Lotovy ženy (Abraham prosí, Lotova žena se chce dívat, jak Bůh trestá)
- Má vystoupení jednotlivce uprostřed rozvášněné většiny smysl? (Lot proti davu, viz 2P 2,7)
- Kdo dnes do naší země přichází v podobném postavení jako bibliční „hosté a příchozí“? – turisté – uprchlíci – zahraniční dělníci – zahraniční státní návštěvy.
- Kde je poblíž vašeho sboru nejbližší uprchlický tábor? Víte, že některé sbory s uprchlíky navazují kontakty a pomáhají jim usadit se v naší zemi?
- Když lidé říkají, že přírodní pohromy (zemětřesení, tajfun) jsou Božím trestem, je to pověra nebo víra?

OBĚTOVÁNÍ IZÁKA

Gn 22,1-19

9.11.2003

21. po Trojici

10

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 119,64 — *Tvého milosrdenství je, Hospodine, plná země, vyučuj mě v tom, co nařizuješ.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 22,1-8

PÍSNĚ

Mému Bohu patří zem (BTS 13), Nám pomoz Pane milý (S 201, BTS 36, EZ- D 631), Kdo na kolenou klečí (S 148), Nezná tu nikdo (S 217), Nevím, Pane, co Ti dát (S 216); Ozvi se, Pane můj (EZ 440); Svěř celý život Pánu (EZ 193,6.7.10.11); Rok za rokem (S 286);

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

– **stalo se po těchto událostech** (22,1a, viz též Gn 15a) – tento vyprávěcův obrat naznačuje, že příběhu je třeba pozorně naslouchat ve vazbě na předcházející kontext.

– **Bůh chtěl Abrahama vyzkoušet** – takto chce být příběh sám čten: jako vyprávění o zkoušce. Tuto zkoušku je ovšem třeba vidět v kontextu všech dosavadních Abrahamových příběhů – tedy i jeho selhání a nedověry (viz např. Gn 16,1nn, Gn 17,17n, Gn 18,12). V této zkoušce má Abraham být „přetestován“, zda pochopil, proč si ho Bůh kdysi zavolal a slíbil mu, co slíbil

– **první příběh se podobá poslednímu** – úvodní oslovení Gn 22,2 („jdi do země, kde se ukáže“) zní podobně jako Gn 12,1 („jdi do země, kterou ti ukážu“). ZÁČALO to tím, že Abraham musel skoncovat se svou minulostí. KONČÍ to tím, že musí pustit z rukou svoji budoucnost. Na začátku musel obětovat samozřejmost otcovského rodiště, náboženství, rodinných vztahů. Musel se odvážit žít se zaslíbením. Ted – má pustit z rukou svého syna – to ztělesněné zaslíbení – ten hmatatelný důkaz, že příběh požehnaného lidu bude mít pokračování. Ted se má ukázat, zda Abrahamovi záleží víc na Izákovi (který viditelně pojišťuje trvání Božích zaslíbení a požehnání) – nebo zda nadále

nevypočítavě a s otevřeností spoléhá na Hospodina.

– **obět prvorozeného** hrála důležitou roli v náboženství národů, bezprostředně obklopujících Izrael. Měla zavázat božstvo, aby bylo zaručené příznivé svým vyznavačům (zvl. u Moabců a Amonovců – viz 1Kr 11,5-7, 2 Kr 21,6, Ž 106,37n; Ez 16,20; 23,39. Na oběti prvorozeného bylo založené „zrestaurované Jericho“ v době nejmodlářtějšího z králů Izraele, Achaba – 1. Kr 16,34). Toto obětní „handlování“ či „vydírání“ (musím dát, co mám nejceněnějšího, abych vymámil z božstva to, co potřebuji) příběh jednoznačně odmítá. Tak koresponduje s Mi 6,6-8: „S čím vyjdu vstříc Pánu a pokloním se před Bohem na výsostech? Mám dát svého prvorozeného za svá přestoupení, plod mého klína za hřích mé duše? Ach, člověče, Bůh ti dal znát, co je dobré a žádá od tebe: nečiň nic než právo, miluj milosrdenství a pokorně choď se svým Bohem.“

– **třetího dne** (v. 4) – třetí den je v příbězích bible den zvratu, kdy se teprve ukáže, jak to všechno je. Dějí se rozhodující události života smrti. Co se ukáže na místě, které Abraham třetího dne spatřil, a které nese jméno „Morijsa“ (tady se teprve ukáže – viz v. 14)

– **posečkej tu** (v. 5) – instrukce

služebníkům napovídá, jak Abraham tuto událost chápe. Nechce Boží výzvě uhnout, ale chce se také vrátit nazpět. Netuší, jak tento příběh dopadne, ale učí se spoléhat na Boha, který ho vede do této zkoušky. Nechápe celou věc tak, že Bůh, který mu předtím přál, se mu teď stal protivníkem.

– **odpověď Izákovi** („Bůh sám si vyhlédne“ – v. 8) doslova „Bůh vidí“: pro Abrahama zůstává důležitá Boží perspektiva, i když do ní v této chvíli sám „nevidí“. Jeho odpověď napovídá, že Abraham ve zkoušce obstál. Až doposud jednal často tak, jak VIDĚL, on sám, případně Sára. Teď je zřejmé, že jeho víra dá víc na Boha než na vlastní vidění věci, pochybnosti a odhad situace. Věřit, neznamená řídit se vlastním viděním věci, ale otevírat se Boží perspektivě, oslovení a výzvě. Tento motiv je katecheticky nosný právě pro vyprávění dětem.

– **Hospodin vidí** (v.9-14): zde leží vrchol příběhu – tam, kde Abraham slyší „zajisté, nyní jsem poznal, že jsi bohabojný“ (12b). Zřetelně se ukázalo, že v Abrahamově případě nad strachem o budoucnost a snahou zajistit si ji vlastními silami, rituály, vítězí spolehnutí na důvěryhodnost Božích zaslíbení. Abraham prokázal ve zkoušce „na ostří nože“, že stojí za to vzít vážně Boží pozvání k věrnosti, i když to podle lidského „vidění“ znamená jít vstříc záhubě. Proto také – jako vyznání této své víry – pojmenovává místo „Hospodin vidí“.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– z pohledu dítěte je příběh hrozný – děti mají tendenci nazírat příběh „Izákovou optikou“. Pamatujme – právě při vyprávění dětem – že příběh není v prvním plánu určen pro ně – ale pro dospělé (je „s hvězdičkou“ – a děti ho smějí poslouchat jen proto, že si předtím už dlouho o Abrahamovi vyprávěly). Jde tu o postoj Abrahama, ne o Izáka. Zřejmě bude důležité jasně povědět, že po našich rodičích už Pán Bůh nechce, aby se takto vzdali svých dětí. Dětem

lze příběh zpracovat a předat pouze v kontextu celého abrahamovského cyklu – když můžete připomenout, kolikrát mělo smysl a dobrý cíl, když se Abraham na Boží zavolání zvedl a šel, kam ho oslovení povolalo. A také když můžete připomenout, že nebylo málo příležitostí, kdy si snažil svou budoucnost „zorganizovat“ sám (cesta do Egypta, narození Izmaele).

– příběh není návodem ke slepé poslušnosti, ale otevírá nejhlubší rozměr důvěry: dá se jít vstříc budoucnosti ve věrnosti Hospodinu, i když tato budoucnost hrozí, že člověku vezme všechno. Není návodem k fanatismu, který nedbá ani na vlastní život, ale otevírá takový rozměr života, kde poznáváme, že „jsou věci, pro které stojí za to trpět.“

Dějte si pozor, abyste nezaměnili poslušnost víry s tupou odevzdaností. Boží výzva jít a obětovat Izáka nepředstavuje cosi na způsob momentálně nepříznivého osudu, kterému nezbývá než se podvolit.

Abrahamovu poslušnost je též třeba odlišit od fanatismu, který bez vlastní rozvahy uposlechne příkazu vyšší autority (jako např. náboženští teroristé – sebevrazi).

– nepsiologizujte příběh do podoby krvavého dramatu s happy endem. Neprodlužujte ani nezastavujte vyprávění u chvíle, kdy Abraham sáhne po noži, aby Izáka obětoval. Vlastní vrchol příběhu je až v Boží odpovědi Abrahamovi – viz v.17b.

– neskrývejte před dětmi, že my dospělí se do situací, jež přinášejí komplikace a problémy nijak nehrneme, často různá nepřijemná setkání, chvíle a události hledíme spíše obejít, než bychom promýšleli, jak v nich obstát.

– je otázka, jestli lze berana, zástupně obětovaného, ztotožnit s Ježíšovou obětí, jak to nejednou naznačují křesťanští vykladači. „Velikonoční beránek Kristus“ souvisí s jiným příběhem – s příběhem vysvobození z Egypta. „Hora Mórija“ je navíc v biblické tradici chápána jako hora chrámová, Kristus však umírá na

místě nekultickém, na Golgotě. Místo, kde má Ježíš zemřít, není na chrámové hoře, předznamenané Abrahamovou obětí berana (viz J 8,2.58-59).

3. METODICKÉ POKYNY

Obrázek mohou děti dokreslit na začátku jako součást motivačního uvedení, na které naváže vyprávění biblického příběhu. Nad obrázky lze mluvit třeba o tom, zda se věci vzdávaly už se záměrem něco získat, nebo zda byl zisk nečekaným překvapením a pak vyprávět, jak to bylo v případě Abrahama.

Obrázek mohou děti dokreslit také nakonec jako dotažení biblického vyprávění, při kterém hledají styčné body s vlastním příběhem.

4. POMŮCKY:

Nico ter Linden, Povídky se, EMAN, Heršpice 1999, kap. Abrahamova oběť (str. 95–102, pro případné převyprávění pro nejstarší užití str. 98-102); obrázek beránka; obrázek dítěte zkoušeného ve škole

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

V úvodu si s dětmi připomeňte, že Abraham není žádný 100% věřící. Uměl se radovat z Božích slibů, nebo se jim

se Sárou vysmívali? Teď dostal ten nejcennější dar, neřekne si, už mě Bůh nezajímá?

Při vyprávění se zdržte toho, jestli a co asi prožíval Izák, držte se Abrahamova pohledu na věc

- I. Motivace – co nám stojí za to, abychom se vzdali toho nejcennějšího?
- II. Co bylo nejcennější pro Abrahama?
- III. Abraham vede Izáka k oběti – je ochoten se ho vzdát
- IV. Bůh zkoušku ukončuje
- V. Bůh potvrzuje platnost svých zaslíbení

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Co je pro vás nejcennější? Dokázali byste se toho vzdát – kvůli zachování přátelství – kvůli vyššímu kapesnému – kvůli tomu, aby o vás pěkně mluvili ve třídě – kvůli tomu, abyste udobrili rozhněvané rodiče...

(Uvedenou motivaci lze rozpracovat přiměřeně všem věkovým kategoriím)

Nebo se soustřeďte v úvodním rozhovoru na motiv zkoušky:

– může se při zkoušce či testování ukázat, co by jinak nevyšlo najevo? (skrytá vada, skrytá schopnost)

VYPRÁVĚNÍ

I. PŘÍBĚH O ZKOUŠCE

Příběh o tom, jak Abraham neobětoval Izáka, je tak těžký, že si s ním většinou nevědí rady ani dospělí. Je to vyprávění o zkoušce, kterou Bůh zkouší člověka. Zkouší člověka, kterého má rád! Vzpomeňte, jak často Bůh s Abrahamem mluvil, diskutoval, přistoupil na jeho návrhy, měl s ním velké plány. Jistě ho měl rád, a takového člověka teď zkouší. (Neradi o tom slyšíme, neradi jsme zkoušeni. V tom jsou všichni stejní, velcí i malí. Myslím, že nemáme rádi ani takové zkoušení, jako je u tabule ve škole.)

(Příběhu o zkoušce je nesnadné porozumět a i vy zjistíte, že pokaždé, když jej po nějaké době uslyšíte, bude se vám zdát, že mu rozumíte víc – nebo míň – nebo jinak. Tak je to i s mnoha jinými příběhy v Bibli. Ten příběh poroste s vámi a pokaždé, když k němu přijdete, vám řekne něco nového, něco, co jste před tím neviděli.)

II. CO BŮH ŽÁDAL PO ABRAHAMOVI

Bůh se tedy rozhodl, že Abrahama vyzkouší. Zavolá: „Abrahame!“ Abraham odpovídá: „Tu jsem a chci uslyšet, co mi chceš říct.“ To, co se Abraham dověděl, bylo moc těžké. Bůh mu řekl: „Obětuj svého syna Izáka, kterého miluješ.“ Když my dnes čteme ten příběh, víme, že to byla jen zkouška, Bůh nechtěl, aby Izák zemřel. Ale Abraham to nevěděl. Pro něj to bylo jednoznačné Boží nařízení. Bylo na něm, aby se rozhodl, jestli ho poslechne nebo ne.

III. ROZHODOVÁNÍ

Pro Abrahama to byla nejtěžší zkouška, jakou v životě podstoupil. Od té doby, kdy poprvé poslechl Boží hlas a vydal se na cestu do země, kam ho Bůh vedl, se událo mnoho věcí. Abraham i jeho žena Sára měli dobrodružný život a po celou dobu se učili důvěřovat Bohu a spoléhat na něj. Nejvíce pocítili Boží laskavost a věrnost, když se jim narodil Izák. Tenkrát se oba smáli a radovali.

A teď chtěl Hospodin vyzkoušet, jak velká je Abrahamova důvěra. Chtěl, aby Abraham vrátil Bohu svého jediného a milovaného syna Izáka, aby se vzdal té veliké radosti. Ale jak to pak bude s Hospodinovým slibem, že Abraham bude mít spoustu potomků? Když si Bůh vezme jeho jediného syna, skončí život Abrahama a Sary bez dětí a bez vnoučat. Jak to tedy bude s Hospodinovým slibem, že u Abrahama začíná veliký národ, lidí tolik jako je hvězd na nebi? Jak to je se sliby Boha, za kterým se Abraham vydal a na kterého spoléhal?

Už mnohokrát se musel Abraham rozhodovat. Nikdy však nebylo jeho rozhodování tak těžké jako v této chvíli. Tentokrát je v sázce celá jeho budoucnost, to vše, k čemu se upíná a s čím spojuje své naděje. Těžké rozhodování. Abraham je však připraven učinit, co Bůh žádá. Na něho spoléhá, jemu důvěřuje.

IV. CESTA

Bůh řekl Abrahamovi, že se to má stát na místě, které mu ukáže. Proto se Abraham, Izák a dva služebníci vydali na cestu. Abraham osedlal osla a naštipal dřevo, které je potřeba k oběti. Čekala je těžká cesta. Trvala tři dny a byla to strmá cesta. Nejtěžší byla pro Abrahama, protože jen on věděl, proč putují. Věděl a viděl to ještě Bůh, který řekl Abrahamovi: Obětuj svého syna Izáka.

V. ABRAHAM A IZÁK JDOU SPOLU

Když třetího dne došli na místo, odkud byla vidět hora, kam je Bůh poslal, zastavili se. Abraham nechal služebníky a osla, aby

tam počkali. Řekl jim: „Jdeme se s Izákem poklonit Bohu a potom se vrátíme.“ Dál šli spolu sami dva – táta Abraham a syn Izák.

Vzali si s sebou všechno, co je potřeba pro obětování. Izák nesl dříví, Abraham obětní nůž a oheň. To Izák znal. Byl jistě mnohokrát při bohoslužbě a oběť byla tehdy její součástí. Abraham mu určitě vysvětlil, k čemu oběť sloužila: že člověk něco obětoval, když chtěl Bohu děkovat nebo ho prosit za odpuštění, když chtěl dát Bohu dar. Izák také musel vědět, že, tím darem byla třeba mouka nebo olej, nebo se obětovalo zvíře. A to se spálilo na oltáři a říkalo se té oběti oběť zápalná. Dobře poznal, že oheň a dříví, které si nesou s sebou, jsou potřeba pro vykonání zápalné oběti. Jenomže teď tu žádnou takovou oběť nemají. A tak se na to zeptal Abrahama. „Kde je beránek k zápalné oběti?“ Abraham odpověděl: „Bůh sám si vyhlédne beránka.“ Ani netušil, jak pravdivě to řekl a jak přesně to vystihl. Spolehl se na Boha. On jistě bude vidět a vědět, jak se to má správně stát. Abraham věřil, že na něj se může spolehnout. Snažil se věřit a bylo to hodně těžké. Dokázal by vůbec někdo druhý to, co tehdy Abraham?

Pak Bůh viděl ty dva, jak spolu šli dál a už nemluvili. Izák se spoléhal na svého otce, Abraham se učil spoléhat na Boha.

VI. HOSPODIN VIDÍ

Bůh viděl, že přišli na obětní místo a co tam Abraham všechno udělal: vybudoval z kamenů oltář, na něj narovnal dříví a na to dříví položil Izáka, svého syna a vzal do ruky obětní nůž. Bůh viděl, že Abraham mu věří tak, že je připraven dát mu svého syna, kterého od něho po tolika letech čekání dostal. A v tom okamžiku uslyšel Abraham hlas z nebe, jak na něj volá: „Abrahame, Abrahame!“ Bylo volání rychlé a silné, aby zastavilo Abrahamovu ruku včas. „Nic tomu chlapci nedělej. Uviděl jsem, že jsi člověk spravedlivý a že mi věříš.“

Sotva si dovedeme představit, jak velice se Abrahamovi ulevilo, jak ohromná tíha z něho spadla. Konečně se dokázal rozhlédnout – a uviděl berana, který uvízl za rohy v houští. A to byl ten beránek pro oběť zápalnou, kterého si Hospodin vyhlédl, jak to předtím Abraham říkal Izákovi. Abraham tedy obětoval beránka a dal tomu místu jméno „Hospodin vidí“.

Co všechno Hospodin viděl? Viděl, jak se měli Abraham a Izák rádi, jak ta zkouška byla pro Abrahama hroživě těžká, jak se rozhodoval, co udělá, jak Izák důvěřoval svému otci, jak Abraham věřil Bohu ... Můžete sami říct, co ještě Hospodin viděl. A také, co z toho Abraham neviděl. Neviděl toho berana v houští, neviděl a nevěděl, že byl podroben zkoušce...

VII. NOVÉ ZASLÍBENÍ

Ještě jednou uslyšel Abraham hlas z nebe, který mu znovu řekl, že mu Hospodin požehná a jeho potomků bude tolik jako hvězd na nebi a jako písku na mořském břehu. A ještě něco uslyšel: že všechny národy země budou požehnány pro Abrahamovu víru a poslušnost. A to je mimořádně veliké zaslíbení!

VIII. VĚŘIT, ŽE HOSPODIN VIDÍ

Člověk se někdy ocitá v situacích, které jsou hrozně těžké. Neví, které rozhodnutí je správné. Nerozumí tomu, proč se zrovna on ocitl v tak těžké situaci. To se například může stát, když je někdo vážně nemocný a třeba jeho rodiče nebo dospělé děti musí rozhodnout, jestli zůstane doma, nebo bude v nemocnici. Asi takových příkladů vymyslíte víc. Rodiče si přejí, aby jejich děti nepostihly těžké a hrozné věci. Ale ve skutečnosti je to tak, že se tomu nelze vyhnout. I když těžká rozhodnutí nemusíte dělat sami, často se dovídáte, jaký smutek postihl někoho z vašich blízkých nebo jaké neštěstí se stalo nebo co se děje ve válce. A možná jste i vy sami zkusili, jaké to je, když se s člověkem děje něco, čemu vůbec nerozumí a nevidí dobré řešení. Ale Hospodin vidí! Od Abrahama se učíme věřit Bohu a jeho zaslíbením, spoléhat na Hospodina, i když to nevypadá vůbec dobře. Jen mu důvěřujeme, on už si bude vědět rady – se vším.

MODLITBA

Pane Bože, prosíme tě, pomáhej nám i všem, které máme rádi, rozhodovat se správně, spoléhat na tebe a věřit ti. Ty vidíš přes naše smutky i přes neštěstí, věříme ti, že chceš pro nás jen to, co je dobré. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- „Jsou věci, pro které stojí za to trpět“ (J. Patočka). Učí nás takovému postoji dnešní příběh?
- Zkoušky a testování se provádí většinou u nově vyvíjených výrobků? Kdy, kdo a co je podrobno „přetestováno“ po určité době?
- Co připomíná Abrahamova zkouška? – přijímací řízení – maturitu – testy v autoškole – přezkoušení řidičů z povolání – krizovou situaci, která odhalí, co v člověku je – test únavy materiálu
- Máme tisíce výmluv, proč se chceme vyhnout rizikům života.
- Rodiče někdy dělají něco, co se nám může zdát velmi nebezpečné či nepříjemné, a teprve časem poznáváme opravdovost zápasu rodičů
- Je normální, když se věřící člověk nebo celá církev ocitne v těžkostech?
- Je rozdíl mezi mstou a zkouškou?
- Slyšeli jste, že někdo obětoval kariéru svou rodinu? Co to obnáší? Chce dnešní příběh k takovému jednání povzbudit, nebo spíš ukazuje jeho nepatřičnost?

IZÁK A REBEKA
Gn 24,1-6716.11.2003
22. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 119,65 — *Prokázal jsi dobro svému služebníkovi podle svého slova, Hospodine.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Gn 24,1-9

PÍSNĚ

Mému Bohu patří zem (BTS 13); Pane, dnešek je den chvály (BTS 3; EZ 442); Vše dobré, co máme (BTS 19); Nás zavolał jsi Pane (BTS 47); Srdce čisté (S 139); To já, ó Pane můj (S 331); Kdo mě z pout mých (S 147)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ
A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **půjdeš do mé země a do mého rodiště** a vezmeš odtamtud ženu pro mého syna Izáka (24,4) – je ozvěna počátečního Božího povolání (Gn 12,1nn). Nyní, když je Abrahamova pouť skoro u konce, slyšíme tato povolávající slova od samotného Abrahama! Těmito slovy Abraham předává štafetu zaslíbení další generaci.

– **zaslíbená země** není totožná se zemí rodnou. Z rodné země byl Abraham povolán, aby šel pod Hospodinovým vedením do země, kterou Hospodin dá jemu a jeho potomstvu. Vědomí rodné země a vztah k ní zůstává. Vždyť tam jsou jediní Abrahamovi příbuzní. Návrat však není možný. Země zaslíbená a darovaná je novým a jediným domovem člověka SZ. Je součástí všech dalších zaslíbení, která dává Bůh. Izák nemá být za žádných okolností z darované země odveden.

– **přísaha** věrného služebníka má podtrhnout závažnost Abrahamova požadavku, který má být nejen splněn teď, ale má platit neodvolatelně a trvale. Ve SZ byl slib přísahou předkládán samému Bohu. Ne jen jako svědku a garantu lidského prohlášení, ale jako pomocníku, který přispěje tam, kde lidské síly nestačí. Dalším významem

přísahy je trest přivolávaný na toho, kdo slib nesplní nebo poruší. Přísaha v Gn 24 je výjimečná tím, že přísahající má vložit ruku na Abrahamův klin. „Eliezer musí přísahat při Abrahamově pohlaví, symbolu jeho potence, při části jeho těla, jež nese znamení smlouvy, symbolu Boží potence.“ (N. ter Linden, Povídá se...). V tomto gestu šlo o stvrzení přísahy ve vztahu k „semeni Abrahamovu“ tj. všem potomkům; nikdo z rodu Abrahamova se nemá vracet do jeho rodné země.

– **manželství** v učení Písem je úzce spjato s dějinami spásy. Bůh od počátku stvořil muže a ženu. Manželství je zcela podstatná součást lidského života. Člověk není úplný, není-li „mužem a ženou“. Dokud není stvořena lidská dvojice, Bůh není spokojen se svým dílem. Biblické ustanovení manželství prohlašuje, že manželství je z Boží vůle (Gn 1,26-31; 2,18-25). Muž a žena jsou učiněni jeden pro druhého a odkázáni jeden na druhého.

Ve SZ není schvalován sňatek s cizinci. Izraeli neustále hrozilo nebezpečí modlářství a sňatek s jinověrcem býval cestou ke zpronevěře Hospodinu, či zlhostejnění ve víře. Jednoženství vyžadováno nebylo. Muž směl mít nejen vedlejší ženiny, ale více rádných žen. Manželství ve víře starého Izraele bylo

nutným předpokladem pro zrození syna, dědice a také pro zrození Mesiáše, který měl přijít.

– **prosba o znamení u studny** – znamení a žádost o ně nejsou typické pro náboženský život Izraele. Bůh mluví k člověku sám a způsobem, jaký také sám zvolí. Prosba Abrahamova služebníka je tedy neobvyklá, přesto je vyslyšena. Hospodin je žádán o pomoc ve věci, která se týká jeho vlastní vůle, nikoli soběstředného lidského přání. Navržené znamení je beze zbytku dodrženo. Děje se tak u studny, která je centrem společenského života zemí, kde je voda tak cenná, jako ve zmíněné oblasti. Je to nejprůhodnější místo k setkání s dívkou či ženou, poněvadž právě jim příslušela povinnost obstarávání vody pro domácnost.

– **a teď mi povězte** (v. 48) – tedy: slyšeli jste Abrahamovu story – co vy na to, jak se rozhodnete tváří v tvář tomuto oslovení? Eliezer tu vystupuje jako „kazatel“ Abrahamova příběhu.

– **Půjdeš? – půjdu** (v. 58) V této stručné otázce a odpovědi se skrývá napínavé rozhodování a nakročení víry, které prodělal kdysi Abraham. Rebeka je nejdřív ze všeho pozvána k abrahamovské víře. I ona vykračuje z myšlenkového a duchovního světa své rodiny. I ona se musela vydat na cestu s Bohem Abrahamovým (Bohem Izraele), aby se mohla podílet na Božím zaslíbení (TdV s.31).

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Volba partnera se v současnosti odlišuje od zvyklostí minulých dob. Rodiče nemají odpovědnost za volbu partnera svých dětí. O to větší je vlastní odpovědnost před sňatkem. V dobré rodině děti o volbě budoucího partnera s rodiči hovoří a naslouchají jejich náhledům, připomínkám a radám.

– Pokud děti znají zásadní námitky NZ k přísaze a přísahání vůbec, je vhodné osvětlit starozákonní pojetí přísahy, ale zdůraznit přístup novozákonní: není třeba přísahat, řeč má být přímá, neslibovat, co nelze splnit

a pod.

– Důvěřivá pohostinnost a ochota Rebeky je v přímém kontrastu se zkušeností dneška. Varujeme děti před cizími lidmi, kteří nejdnou zneužívají dětské důvěřivosti k nešlechtným až zločinným záměrům. Dobrota srdce nebývá vždy ceněna, bývá naopak předmětem posměchu.

– Celé jednání služebníka je jakoby poznamenáno stresem z přemíry odpovědnosti. Není si jist, zda se mu podaří vybrat pravou dívku. Byl by raději, kdyby si Izák dívku vyhlédl sám. Přisahou nad přáním Abrahama je tato možnost zmařena. Pochybnost je i nad tím, zda bude vyhlédnutá dívka ochotna odejít se služebníkem z rodné země. Obrat nastává po splnění prosbě o znamení. Dívka je nalezena a služebník spěchá dokončit svůj úkol, vrátit se co nejdříve, aby už byl odpovědnosti zproštěn.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Obrázek je koncipován k užití především v závěru hodiny. Jeho dotvoření nám ukáže, jak se nám podařilo sdělit určitou rovinu příběhu. Srovnání výběru mezi dětmi může být přírozeným podnětem k rozhovoru o tom, co člověk víry považuje u partnera za důležité.

4. POMŮCKY:

Skupinová svatební fotografie, nejlépe z církevního požehnání sňatku; biblický atlas, v němž naznačíme cestu služebníka pro Rebeku; obrázek studny z oblasti palestinské; obrázek karavany s velbloudy; obrázek ženy, která nese na hlavě džbán.

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI:

Zdůrazněte „abrahamovské motivy“ příběhu (v instrukcích pro Eliezera a při pozvání a rozhodování Rebeky). Nevynechejte závěrečnou radost ze setkání praoteckých novomanželů.

I. Motivace

II. Abrahamova velká starost s výběrem ženy pro Izáka

III. Abraham instruuje svého služebníka

IV. Služebník se setkává s tou, kterou Bůh určil Izákovi

V. Abrahamův služebník v domě Betúelově

VI. Rebeka se vydává na pouť abrahamovské víry – vstříc Izákovi

6. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Mladší děti znají pohádku o Jiříkovi, který šel svému králi pro Zlatovlásku.

Musel podstoupit mnoho zkoušek. Zlatovláška s ním pak ráda odchází do cizí země.

Pro starší děti: Odpovědnost za konání dlouhodobé činnosti. Při rozdělení rodinných povinností dostanete úkol – pravidelně zalévat květiny nebo zahrádku, pravidelně venčit psa, mýt nádoby a podobně. Jak se daří tuto odpovědnost nést? Oddechete si, když ji máte za sebou? Jsou úkoly, které vám působí hodně potíží? Co cítíte, když je dobře splníte?

VYPRÁVĚNÍ

I. SVATBA JE NA ZAČÁTKU

Dnes si budeme vyprávět příběh o svatbě. V pohádkách se většinou svatbou končí. Ve skutečnosti je to tak, že sice něco svatbou končí, ale mnohem víc toho začíná. (Zeptejte se na to třeba rodičů.) Svatbou začíná společná dlouhá cesta, začíná se vytvářet domov a rodina. To jsou místa, která potřebuje člověk k tomu, aby se měl kam vracet, aby se měl kam schovat, aby se měl na koho spolehnout Že si každý z vás vzpomene alespoň na jednu věc, k čemu je pro člověka dobrá rodina a domov?

II. ABRAHAM MÁ STAROST

Jsou to samé důležité věci, a proto je také důležité, s kým se člověk na tu dlouhou cestu vydá. Bylo to stejně důležité i pro Izáka. Izák byl už totiž dospělý a měl se oženit. Jeho otec Abraham už byl velmi starý muž. Maminka Sára už zemřela, tak byla odpovědnost za to, jakou bude mít Izák ženu, hlavně na Abrahamovi. Tehdy totiž o tom, koho si člověk vezme za ženu nebo za muže, rozhodovali hlavně rodiče. Abrahamovi velice záleželo na tom, aby měl Izák dobrou ženu. Proč? Protože měl Izáka moc rád. Protože věděl, jak je důležité, s kým se jeho syn vydá na dlouhou cestu životem. Věděl to jistě i proto, že se svoji ženou Sárou prožil mnoho radostných i těžkých dní a ona ho věrně následovala na celé dlouhé pouť. Vzpomeňte si, co všechno spolu zažili! Ale ještě na jedné věci Abrahamovi záleželo: aby Izákova žena věřila v Boha Hospodina. Kdyby si Izák vzal nějakou slečnu Kenaánku, které žily blízko, určitě by si přinesla spoustu svých bůžků a chtěla by sloužit jim a ne Pánu Bohu. Pak by se Izák se svoji ženou nemohl shodnout v tak důležitých věcech!

III. VELKÁ ODPOVĚDNOST

Proto se Abraham rozhodl, že ženu pro Izáka najde tam, odkud přišel do zaslíbené země a kde dosud žijí lidé, s nimiž na Boží pokyn odešel ze svého rodiště z Uru. Zavolal si služebníka, kterému důvěřoval, a svěřil mu ten velký úkol. Služebník se toho úkolu trochu polekal, nejdřív se ptal: „No ale co když ta žena se mnou nebude chtít jít? To mám pak odvést Izáka zpět, odkud jsi ty, Abrahame, přišel?“

Na to mu Abraham řekl: „To v žádném případě. Hospodin nám dal tuto zemi a on také pomůže vybrat ženu pro mého syna. Kdyby ale ta žena nechtěla s tebou k nám přijít, nebude to tvoje vina a tvůj úkol se tím skončí.“

Služebník potom Abrahamovi přísahal, že půjde vybrat Izákovi ženu do města, kde žil Abrahamův bratr Náchor, v zemi Aramu. Cesta byla daleká, služebník dostal s sebou deset velbloudů, na tolik velbloudů už se něco naloží! Asi si vzal s sebou zásoby na cestu pro sebe a svoje pomocníky, ale taky dárky pro nevěstu a její rodinu. Co asi tak té nevěstě vezl? Jenže on o těch dárkách moc nepřemýšlel, přemýšlel spíš o tom, jak to udělá, aby tu dívku poznal, aby jí to všechno dobře vysvětlil a aby se rozhodla odjet k Izákovi. To byla veliká odpovědnost.

IV. SETKÁNÍ SLUŽEBNÍKA ABRAHAMOVA S REBEKOU

K tomu městu, kde bydleli Abrahamovi příbuzní, dorazil večer. Zastavil u studny, to bylo zrovna výborné místo, kde mohl potkat nějaké dívky, protože chodit pro vodu byla tehdy hlavně ženská práce. Ale jak poznat tu pravou? Služebník si řekl, že poprosí o pomoc Hospodina. Modlil se: „Hospodine, Bože mého pána Abrahama, dej mi, prosím, poznat tu dívku. Když ji požádám, aby mi dala napít ze svého džbánu, ať řekne: Jen pij a tvým velbloudům dám také napít.“ Možná se vám jeho modlitba zdá trochu divná, ale prosil o pomoc tak upřímně, že Bůh jeho prosbu splnil.

Ještě to ani nedořekl a už přicházela Rebeka. Byla moc krásná, na rameni nesla džbán na vodu, jak je v těch zemích zvykem dodnes, takže šla krásně rovně a náramně jí to slušelo. Když nabrala vodu do džbánu, běžel jí služebník naproti a zeptal se jí tím heslem, které před tím svěřil Hospodinu. A představte si, Rebeka odpověděla přesně tak, jak si to služebník vymyslel: Dá mu pít a napojí i jeho velbloudy. Takže to byla ona, nevěsta pro Izáka. Jak tam Rebeka běhala se džbánem a napájela všech deset velbloudů, služebník ji pozoroval a přemýšlel, jak Hospodin jeho cestě žehná. Pak dal Rebece dárek – zlaté kroužky do nosu a zlaté

náramky. Také se jí zeptal, kdo jsou její rodiče a jestli by nemohl u nich v domě přenocovat. Ona odpověděla: „Můj tatínek se jmenuje Betúel a babička Milka a dědeček Náchor. A místo pro tebe i tvé velbloudy se u nás určitě najde.“ Teď už služebník bezpečně poznal, že došel k cíli své cesty, že našel příbuzné svého pána Abrahama. Poklekl a děkoval Hospodinu, že ho na této cestě provázel a dovedl až sem.

V. SETKÁNÍ S REBEČINOU RODINOU

Rebeka běžela domů a všichni se podivili, kde vzala zlaté náramky, když šla jenom pro vodu. Řekla jim o svém setkání u pramene vody a její bratr Lában hned šel hostu naproti, aby jej přivedl domů. Postarali se o velbloudy a pozvali služebníka na večeři, ale on žádné jídlo nechtěl, dokud jim neřekne, proč vlastně přišel. Nejdřív představil sebe a Abrahamovu rodinu a pak jim vyprávěl všechno, co jsme právě slyšeli – od toho, jak ho Abraham poslal pro nevěstu, až po to, jak dal Rebece náramky a děkoval Hospodinu, že je u cíle cesty. A nakonec řekl. „A teď mi povězte, jestli chcete dát Rebeku Izákovi za ženu?“

Otec i bratr Rebeky řekli: „Ať se stane Rebeka ženou Izáka, syna Abrahamova, protože tak to řekl Hospodin.“ Služebník poznal, že se mu opravdu podařilo splnit těžký úkol a opět děkoval Pánu Bohu za to, že ho provázel a pomáhal mu. Pak došlo i na ty vzácné dary, které s sebou vezl a teď je rozdál Rebece a její rodině. Teprve pak se usadili ke společné večeři. No a pak už šli všichni spát.

VI. REBEČINO ROZHODNUTÍ

Ráno se chtěl služebník hned dát na cestu zpět. Jenže Lában a také Rebečina matka chtěli, aby Rebeka ještě zůstala nějaký čas doma. Mysleli, že by stačilo, aby vyjeli až tak za deset dní. Ale s tím služebník nesouhlasil, chtěl svůj úkol dotáhnout až do konce a co nejdřív přivést Rebeku k Izákovi. Zavolali tedy Rebeku a zeptali se jí: „Půjdeš s tímto mužem?“ Ona řekla: „Půjdu.“ To byla velice odvážná odpověď. Rebeka byla odvážná a statečná dívka. Viděla, jak služebník Abrahamův děkuje za všechno Hospodinu, a uvěřila, že ho k ní přivedl Bůh sám. On jí také jistě bude provázet i na její další cestě. Rozhodla se, že bude Izákovou ženou a Izákův Bůh bude i jejím Bohem. Rebeka se rozhodla stejně odvážně jako kdysi Abraham. Toho také Hospodin zavolal, aby opustil všechno, co zná, a šel do země, kterou mu ukáže. I Rebeka se vydala do té daleké země, opustila svoje příbuzné a všechno, co znala, aby se

vdala za muže, kterého jí Hospodin ukáže. Určitě bude pro Izáka nejlepší ženou. Nasedli na služebnickovy velbloudy a jeli s nevěstou za ženichem.

VII. SETKÁNÍ IZÁKA A REBEKY

A jak se spolu potkali? Izák se procházel po poli, byl večer a on přemýšlel a byl smutný, protože mu chyběla maminka Sára. Najednou uviděl těch deset velbloudů. Na jednom z těch velbloudů seděla Rebeka. Také ona spatřila Izáka, jak jim jde naproti. Hned seskočila z velblouda a zeptala se: „Kdo to je?“ Služebník jí řekl, že je to Izák, její ženich. Tak se Izák a Rebeka setkali.

Služebník Izákovi vyličil, jak Rebeku našel. Pověděl mu všechno o své cestě a tím zakončil své nesnadné poslání. Jistě mu spadl kámen ze srdce, že se všechno tak dobře podařilo.

Byla svatba, Rebeka bydlela ve stanu, který dřív patřil Sáře, tam ji zavedl Izák. Dal jí stan po své matce, kterou měl rád, protože svou ženu měl taky moc rád.

MODLITBA

Pane, děkujeme za příběh o odvaze a statečnosti. I my musíme plnit úkoly, které se nám zdají hrozně těžké a prosíme tě, pomáhej nám, jako jsi pomáhal služebníkovi, Rebece a Izákovi. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Sliby a jejich plnění, přísaha – co o ní víme z každodenního života, užíváme jí?
- Pochybnosti o splnění uložených úkolů. Co pochybnost vyjadřuje? Je správné pochybovat nebo ne? Má pochybování místo ve víře v Boha? Pochybování nemusí být vždy negativní. Pochybnost motivuje k pronikání do hloubky problematiky, hledání řešení, rozšíření vědomostí, upevnění víry a pod.
- Mají rodiče vědět o našich kamarádech, přátelích? Mají mluvit do těchto vztahů? Mají se vyjadřovat k volbě životního partnera?
- Jakou roli hrají dary v životě lidí? Je nutné vždy oplácet, když pro tebe přítel něco dobrého vykoná? Přátelství je radost, nikoli důvod k oplácení.
- Při volbě životního partnera se ptáme na Boží vůli. Při svatbě prosíme o Boží požehnání.

Úvod:	str. 3
1. Stvoření světa a člověka (Michal Kittá)	5
2. Pád člověka (Michal Kittá)	11
3. Kain a Ábel (Štěpán Hájek)	18
4. Potopa (Pavel Freitinger)	23
5. Stavba bábelské věže (Pavel Freitinger)	29
6. Povolání Abrama (Pavel Klinecký)	35
7. Abram a Lot (Pavel Janošík)	41
8. Zaslíbení a narození syna (David Nečil)	48
9. Bůh soudí Sodomu (David Nečil)	56
10. Obětování Izáka (Elen Plzáková)	63
11. Izák a Rebeka (Elen Plzáková)	69

POZVÁNÍ NA CESTU

2003-2005

1. díl ze 4 dílů dvouletého cyklu

Pomůcka pro učitele Nedělní školy a náboženství

Vydává poradní odbor pro práci s dětmi
při Synodní radě Českobratrské církve evangelické

Autor obálky Zdeněk Šorm, grafická úprava Marie Stolařová
Tiskne Sprint servis Praha